

MARCO POLO

MILION

Úvod

KNIHA I. A počínají se první knihy páne Markovy Pavlova z Benátek o divných věcech vlastí navzchodslunečných.

A nejprve kterak a proč pan Mikuláš Pavlův z Benátek a pan Matúš šli jsú do krajin na vzchod slunce, kapitola prvá.

Kterak krále velikého taterského došli jsú.

Kterak u toho krále milost našli, kapitola III.

Kterak je ten král poslal k římskému papežovi, kapitula čtvrtá.

Kterak jsú čekali v Benátkách volení papeže, kapitola pátá.

Kterak jsú se vrátili k taterskému králi, kapitola šestá.

Kterak jsú od něho přijati, kapitola sedmá.

Kterak Markus, syn pana Mikuláše, rostl v milosti před králem, kapitule osmá.

Kterak po mnoho časieh obdržali jsú od krále, aby se domův vrátili, kapitola devátá.

Kterak se do Benátek vrátili, kapitule desátá.

Popsanie vlastí na vzchod slunce a prvé o Menší Armenii, kapitule jedenástá.

O tureckéj vlasti, kapitole dvanástá.

O Větší Armenii, kapitole třináctá.

O vlasti Zorzany

O království mosulském, kapitola XV.

O městě Baldachum, kapitola XVI.

O městě Taurisii, kapitola XVII.

O divu přenesením jedné hory, kapitola XVIII.

O vlasti porskéj, kapitule devatenástá.

O městu Yasdy, kapitule dvacátá.

O městu Krerman, kapitule XXItá.

O městu Kamandu a o vlasti Reobarle, kapitole XXIIItá.

O rovni, jenž slove Formosa, kapitola XXIIIItá.

O vlasti mezi městem Kormos a městem Krerman, kapitule dvacátá čtvrtá.

O druhé vlasti, jenž jest mezi městem Krerman a mezi Kobynam, kapitule XXVtá.

O městu Kobynan, kapitole dvacátá šestá.

O vlasti Tymochaym, kapitule XXVIIItá.

O jednom ukrutníku, jenž slove Stařec.

O smrti toho starce a o zrušení města, XXVIIIItá.

O městu Sopurgam, kapitule třicátá.

O městě Balach, kapitola XXXI.

O hradu Tajtam a jeho krajinách, kapitola XXXII.

O městě Scassem, kapitola XXXIII.

O zemi Balascie, kapitola XXXIV.

O zemi, ješto slove Bastia, kapitole XXXVtá.

O zemi Tesymur, kapitule XXXVItá.

O zemi Bochayn, kapitule XXXVIIItá.

O zemi Kastor, kapitole XXXVIIIItá.

O městu Samaritam, kapitola XXXVIIIItá.

O zemi Kartaym, kapitule čtyrcátá.

O zemi Kotam, kapitule XXXXItá.

O zemi Peym, kapitule XXXXIItá.

O zemi Ciarciam, kapitule XXXXIII.

O městu Lop a o velikéj púšči, kapitola XXXXIIIItá.

O městu Sachion, kapitule čtyrcátá pátá.

O zemi Kamul, kapitule XXXXVIItá.

O zemi Tyntintalas, kapitule XXXXVIIItá.

O zemi Suttur, kapitola XXXXVIIIItá.

O městu Kapycion, kapitule XXXXVIIIItá.

O městu Ezyna, kapitole padesátá.

O městu Karokoram, kapitole padesátá prvá.

O prvném králi taterském, jenž slul Chynchyš, kapitule Ldruhá.

O bití Tateruóv s tiem králem, kapitule LIIIItí.

O číslu a o porážtě Taterských, kapitole LIIIItá.

O obecným obyčejí taterským a o mnoství žen, kapitole padesátá pátá.

O odění taterském, kapitole padesátá šestá.

O obecným pokrmu taterském, kapitole LVII.

O modlosluhování, kapitule LVIII.

O udatnosti, kapitule padesátá VIIIItá.

Tuto o řádu jejich, kapitole šedesátá.

O súdech taterských, kapitule šedesátá prvá.

O poléch a oráni Barguij, kapitole LXdruhá.

O království Ergymul, kapitole LXIIIItí.

O zemi Egrygaya, kapitole šedesátá čtvrtá.

O zemi Tengut, Gog a Magog, kapitole LXVtá.

O městu Czyandu a o královském lesu, LXVI.

O miestech modloslužných, kapitola LXVII.

KNIHA II.

Počínají se knihy druhé o moci a velebnosti Kublajových krále taterského.

Kterak Najam proti králi Kublajovi směl se protiviti, kapitole druhá.

Kterak se král Kublaj připravil, kapitole třetí.

Kterak jsú se spolu bili, kapitole čtvrtá.

O smrti Najamově, kapitule pátá.

Kterak král Kublaj Saracénóm přemlknúti kázal, že jsú směli haněti Spasitele, kapitola šestá.

Kterak daruje veliký kám rytieře své, když vítězství obdržíe, kapitule sedmá.

O dvornosti krále Kublaj, kapitola osmá.

O divném paláci, jenž jest v Kambalu, a divnej rozkoši, kapitola VIIIItá.

Popsání toho města Kambalu, kapitola desátá.

O předměstí a o velikém kupectví, kapitola XIItá.

Kterak velikého kám střežú, kapitole dvanástá.

O poctivém hodování jeho, kapitole XIIIItá.

O slavnosti králových narozenin a o nádheře šatstva jeho dvorních vojáků kapitola XIV.

O druhém velikém hodu února měsiece kapitule XVItá.

O divokém zvěřě, ješto lovci posielají v jisté časy roku k dvoru velikého krále, kapitola XVI.

O lviech, o levhartiech a orlicích etc. k lovu zučených, kapitule sedmnástá.

O velebném lovu králově, kapitola XVIIIItá.

O lovu ptactva, kapitule XVIIIItá.

O jeho divných staniech, kapitule XX.

O rázu peněžném velikého kám, kapitola XX.

O dvanásti vladařích jeho zemi, kapitola XXIItá.

O množství stanovišč, kapitule XXIIItá.

O opatrnosti a o vzásobení proti neplodným a drahým letóm a o slitování nad chudými, kapitole XXIII.

O tom pití, ješto miesto vína dělají, kapitola XXIIIItá.

O kameni, jenž hoří jako drva, XXV. kapitole.

O velikéj řecě, jížto ději Pulystanghynet, a o krásném mostu téj řeky, XXVI.

Krátké popsání jednéj cesty téj vlasti.

O království Kamffuga, kapitole dvacátá VIII.

O hradu Kaykuy, a kterak král z toho hradu zrádně jat byl a vydán popu Janovi, XXVIII.

O velikéj řece Karamoram, kapitule XXX.

O městu Kvangianffu, kapitole XXXI.

O vlasti Chymchim, kapitule třicátá druhá.

O vlasti Akbalech kapitole XXXIII.

O vlasti Syndynffu, kapitule XXXIIIItá.

O vlasti Tebeth, kapitule XXXVtá.

O jinéj krajině téj vlasti a o jich obyčeji.

O vlasti Kaydu, kapitule třicátá sedmá.

O vlasti Karayam, kapitula třicátá osmá.

O jinéj krajině téj vlasti Karayam, XXXVIII.

O vlasti Ardandam, kapitole XXXX.

O velikým boji, jenž byl mezi Tatary a králem Nyen.

O městu Mien a o krásném hrobu.

O vlasti Bangala, kapitole čtyřicátá IIIIá.

O vlasti Kangigu, kapitole čtyřicátá V.

O vlasti Amu, kapitole čtyřicátá šestá.

O vlasti Toloman, kapitole čtyřicátá sedmá.

O vlasti Cyngny, kapitule XXXXVIII.

O městu Kakanfu a potom dále o jiných městech.

O městě Kadinfu a Snyguimata tuto čte.

O veliké řece Koromoram a městech.

O vlasti Mangi a o milosti a spravedlnosti.

Kterak Baljatn vojsky velikého kám přemohl.

O městu Kojgajnguj.

O městech Panty a Kajn.

O městech Tynguj a Janguj.

Kterak město Syamphu praky dobyto bylo. Kapitole LVII.

O městu Synguj a o veliké řece Kvyan.

O městu Kajkuj.

O městu Czyngianfu.

O městu Chynchinguj, a kterak měšťané v něm zmordováni jsú.

O zšlechtilém městu Synguj tu píše.

O divném městu Kvynsaj tuto píše sě.

O užitcích, jenž béře veliký kám z Kvynsaj a vlasti Mangi.

O městu Tamynguj a o jiných mnohých městech takto.

O království Fuguj.

O městech Kvelunffu a Ugven.

O městu Fuguj.

O městu Zaytem a o břehu zšlechtilém.

KNIHA III. - Počínají se třetí knihy.

Popsanie lodí v Indie.

O ostrovu Zynpangu tuto jest.

Kterak veliký kám poslal svú vojsku, aby dobyli ostrovu Zipangu.

Kterak zlámají se lodi taterské a kterak jich mnoho uteklo z vojsky.

Kterak jsú se Tatařie snažně vrátili do Zipangu.

Kterak jsú Tatarové obleženi byli a město, jakož stekli, vrátili.

O ukrotenství a modloslúžení.

O množství ostrovův tej vlasti.

O vlasti Cziamba, kapitule VIII.

O velikém ostrovu.

O vlasti Loehat píše se.

O ostrovu Pentaim.

O království Ferlech.

O království Basman.

O království Samora.

O království Dragoiam.

O království Lambrij.

O království Fanfur.

O ostrovu Nekuram.

O ostrovu Anganam.

O ostrovu Stylam.

O království Maabar i Věčší Indii.

O království Var a o bludiech jejích.

O rozličných obyčejích téj vlasti.

O jiném položení a novinách.

O tom městě, v němž svatý Tomáš apoštol leží.

O modloslúžení v tom království.

O království Mutfyly a Odamanty.

O království Lae tu se píše takto.

O království Kolyum.

O království Komaří.

O království Ely.

O království Melibar.

O království Gozirach.

O královstvích Tahakambaoch.

O dvou ostrovů, v jednom bydlé muže bez žen a v druhém ženy bez mužův.

O ostrovu Skoyra.

O velikém ostrovu.

O velikých ptáciech tuto.

O ostrovu Kamzibar.

O množství ostrovův.

O vlasti řečený Abastia.

O jednom biskupu křesťanském.

O rozličnosti zvířat v Abastii.

O téj vlasti Aden takto.

O jedné krajině, jenž Tataři sú obsadili na straně severní.

O jedné krajině, do níž pro bláto a pro led nemůž jíti.

O vlasti temnosti, jenž tak slove, kapitole.

O vlasti ruskéj nebo o Rusích.

Úvod

Počíná se úvod ke knize pana Marka Pavlova z Benátek o obyčejích a poměrech východních zemí. Já, bratr František Pipin z Bononie, člen řádu dominikánského, byl jsem vyzván od některých představených a pánů svých, abych přeložil z jazyka lidového do latiny knihu moudrého a ctihodného muže, pana Marka Pavlova z Benátek o poměrech a obyčejích východních zemí; aby ti, kteří čtou raději v jazyce latinském než lidovém a také ti, kteří nemohou vůbec neb snadno porozuměti zvláštnostem jiného jazyka buď pro všelikou rozmanitost jazyků neb pro jejich rozdílnost, mohli si ji s větší chutí přečísti aneb jí snáze porozuměti. Mohli sice sami vykonati práci, kterou mi uložili, lépe než já, ale nechtěli se

obíratí věcmi pozemskými ani je popisovati, protože měli vážnější úkoly na starosti a dávali přednost věcem vznešeným před prostými. Já pak vyhovuje jejich rozkazu přeložil jsem obsah této knihy věrně a úplně do latiny přístupné a srozumitelné, neboť látka knihy si tohoto způsobu vyžadovala. Aby se pak práce tato nezdála nicotnou a neužitečnou, snažil jsem se, aby věřící čtenáři této knihy přečtením jejím získali mnohonásobnou milost od Pána: až poznají v rozmanitosti, kráse i velkoleposti tvorů zázračná díla Boží, budou se moci podívatí jeho ctnosti a moudrosti. Nebo vidouce pohanské národy plné tak veliké zaslepenosti a tak veliké neřesti, vzdají díky Bohu, který věřící v něho ozářiv světlem pravdy, ráčil povznéstí z tak nebezpečných temnot do podivuhodného světla svého. Nebo majíce soucit s jejich nevědomostí, budou prosit Pána za osvětlení vlastních srdcí. Také zatvrzelost bezbožných křesťanů se rozplynáe tím, že nevěřící národové horlivěji uctívají modly než mnozí z těch, kteří jsou označeni Kristovým znamením, uctívají pravého Boha. Také mysl některých kněží může býti podnícena k šíření víry křesťanské, aby jméno Pána našeho Ježíše Krista, upadlé v zapomenutí u tak velkého množství národů, donesli za přispění ducha Božího k zaslepeným národům nevěřících, kde žeň je sice mnohá, ale dělníci nemnozí. Aby se však mnohé věci neslýchané a u nás nezvyklé, o nichž je zmínka na četných místech v této knize, nezkušenému čtenáři nejevily neuvěřitelné, budiž všem čtoucím dáno na vědomost, že uvedený pan Markus, jenž o těchto zázracích vypravuje, jest člověk múdrý, věrný a nábožný a poctivými mravy ozdobený, ode všech, jenž jej znají, dobré svědectví máje, že pro mnoho jeho cti i poctivosti s právem jeho pravenie jest viery duóstojno. Neb i otec jeho pan Mikuláš všie múdrosti a opatrnosti muž, všecky ty věci právě takéž vypravoval. I také strýc jeho pan Matúš, o němž zmienka jest v těchto knihách, muž jistě počestný, nábožný i múdrý, na své smrteľné posteli spovědníkovi svému v pilném a ochotném rozmlúvaní pod přísahú jest pravil, že to vše, což v těchto knihách popsáno stojí, jest věrná pravda. A protož v překládání jich práci jsem se přijal bezpečnějším svědomím, k utěšení těch, ktož v nich čísti budú, a chvále Pána Jezu Krista, všech věcí vidomých i nevidomých stvořitele. Tyto knihy jsú v troje knihy rozděľeny, z nichžto každé jsú v vláštne kapituly rozděľeny, jichžto knih na počátciach k snadnějšímu nalezení toho, což v nich psáno jest, znamení kapitul tuto napřed jest psáno. A tak se dokonává předmluva, z latinské česky přeložená.

Tuto jsú popsány kapitoly prvnych knih na tuto řeč takto:

Kterak a proč pan Mikuláš Pavlův z Benátek a pan Matúš brali jsú se do krajin na východ slunce, kapitola první.

Kterak k krále velikého tatarského dvoru došli *jsú*, kapitola druhá.
Kterak jsú u toho krále milost našli, kapitola třetí.
Kterak je ten král poslal k římskému papeži, kapitola čtvrtá.
Kterak jsú v Benátkách čekali, až by papež zvolen byl a potvrzen, kapitola pátá.
Kterak jsú se vrátili zase k tatarskému královi, kapitola šestá.
Kterak jest je přijal král, kapitola sedmá.
Kterak Marek, syn pana Mikulášě, všil v milost před králem, kapitola osmá.
Kterak po mnohých časích obdrželi jsú sobě od krále odpuštění, aby se domův vrátili, kapitola devátá.
Kterak jsú se do Benátek vrátili, kapitola desátá.
Popsání vlastí na východ slunce a nejprve o Menší Armenii, kapitola jedenáctá.
O zemi tureckéj, kapitola dvanáctá.
O Armenii Větší, kapitola třináctá.
O zemi Zoranskéj, kapitola čtrnáctá.
O království Mosulském, kapitola patnáctá.
O městu Baldachy, kapitola šestnáctá.
O městu Tavrysii, kapitola sedmnáctá.
O divu přenesení jedné hory v té zemi, kapitola osmnáctá.
O zemi Porskej, kapitola bez jedné dvacátá.
O městu Yasdy, kapitola dvacátá.
O městu Kroman, kapitola jedna a dvacátá.
O městě Camandu a o vlasti Reobarle, kapitola XXII.
O jedné pláňvě veliké neb o poli, ještě slove latině Formosa, jakožto by řekl krásná, a o městu Kormos, kapitola XXIII.
O pomězej vlasti mezi městem Kormos a mezi městem řečeným Kerman, kapitola XXIV.
Opět o druhé vlasti, ještě jest mezi městem Kerman a mezi městem Kobynam, kapitola XXV.
O městu Kobynam, kapitola XXVI.
O vlasti, ještě slove Tymochaym a o dřevu slunce, jenž od latiníkův slove obecně dřevo suché, kapitola XXVII.
O jednom ukrutníku, jenž slovieše Stařec z hor a o jeho měččích, kapitola XXVIII.
O smrti toho starce a o zrušení města jeho, kapitola XXIX.
O městu, ještě slove Sopurgam, a o jeho krajinách, kapitola třicátá.
O městu Balach, kapitola XXXI.

O hradu Taytam a o jeho krajinách, kapitula XXXIIItá.
O městu Štašem, kapitula XXXIIIItá.
O zemi, jenž slove Balastie, kapitula XXXIV.
O zemi, jenž slove Tešimur, kapitula XXXVtá.
O zemi, jenž slove Betham, a o převysokých horách, kapitula. XXXVIIItá.
O zemi, jenž slove Castar, kapitula XXXVIII.
O městu Samartam a o divu některého stlúpa, jenž se stal v kosteli svatého Jana Božieho Křtitele, kapitula XXXIXtá
O zemi aneb o vlasti, jenž slove Karthaim, kapitula XXXX.
O zemi, jenž slove Katham, kapitula XXXXI.
O zemi, jenž slove Peym, kapitula XXXXII.
O zemi, jenž slove Cyrarciam, kapitula XXXXIII.
O městu Lop a o převeliký púšči, kapitula XXXXIV.
O městu Sachyon a obyčejí pohanském v pálení mrtvých, kapitula XXXXV.
O zemi, ješto slove Kamul, kapitula XXXXVIItá.
O zemi, ješto slove Tyntyntalas, kapitula XXXXVIIItá.
O zemi Suttur kapitula XXXXVIIIItá.
O městu Ezina a o jiné veliké púšči, kapitula padesátá.
O městu Baroboram a o počátku pána taterského, kapitule padesátá první.
O prvém králi taterském, jenž slul Chynchys, a o jeho nesvornosti s vlastním jeho králem, kapitula padesátá druhá.
O bití Tatarův s tím králem a o jich svítěžení, kapitula padesátá třetí.
O číslu a pořádsě králův taterských, a kterak těch králův těla mrtvá pohřebují na hoře Alkay, kapitula padesátá čtvrtá.
O obecných obyčejích a mravů tatarských a o mnoství žen, kapitula padesátá pátá.
O oruží a o rúchu neb oděvu jejich, kapitula padesátá šestá.
O obecném pokrmu Tatarův, kapitula padesátá sedmá.
O modlosluhování a o jejich bludech, kapitula padesátá osmá.
O udatnosti a o vtipu a o síle Tatarův, kapitula padesátá devátá.
O řádu a zřízení zástupu tatarského a o pilnosti k bojování a o smělosti jejich, kapitula šedesátá.
O súdech a spravedlnosti, kapitula LXtá prvá.
O poléch a o planinách té krajiny, ješto slove Barguij, a o konečných ostroviech strany puóлноčnie, kapitula LXII.

O království Ergymul a o městu Syngnij, kapitula LXtá třetí.

O zemi, jenž slove Egrigaia, kapitula LXtá třetí.

O zemi, ješto slove Tenduch a o jiných, ješto slovú Gog a Magog a o městu Trangamor, kapitula LXtá pátá.

O městu řečeným Czyandu a o královém lesu, jenž jest blízko něho a o některých svátcích tatarských a o zklamání čaroděnikův, kapitula LXtá šestá.

O některých místech modloslužných, kapitula LXtá sedmá.

A tak se dokonávají kapituly prvních knih.

A najprvé kterak a proč pan Mikuláš Pavlův z Benátek a pan Matůš šli jsú do krajin na vzhod slunce, kapitola prvá

A času tohoto, kteréhožto Baldvyn, knieže, duóstojenství konstantinopolitánského ciesařstvie spravováše, léta točíš od narozenie Buóžího tisícího dvústého a padesátého, dva urozená a poctivá a múdrá vlastnie bratřie, z výborného města Benátek bydlem, vlastní svú lodí rozličném zbožím a kúpí obtieženú a obecnú a spolní svorností na březě benátském vsedše, v prospěšném povětří s Božím spůsobením do Konstantinopoli se brali. Z těch bratrů dvú starší mějšíe jméno Mikuláš a druhý Matůš, jichžto pokolenie duóm Pavlů slovíše. A když tu v Konstantinopolitánském městu v krátkém času věc svú po své vůli spósobili, jedúce odtud pro lepší prospěch přišli jsú k břehu města armenského, jenž slove Galdayda, kdežto drahý dary připravivše, podlé toho, jakž jim rada byla dána, brali jsú se k dvoru jednoho velikého krále tatarského, jenž slove Barka, jemužto všicky dary, kteréžto s sebú biechu přinesli, dadúce velmi milostivě jsú od něho přijati, od něhožto zasě mnohem většie dary jsú vzali. A když v jeho království již celý rok biechu a již zasě do Benátek vrátici se chtiechu, brzo mezi dřieve jmenovaným králem Barkú a jiném králem tatarském, jménem Alan, nová a převeliká válka se vztrhně. A když se v hromadu obú dvú zástupové tepúce srazé, Alau král tu svítězí a krále Barkon zástup velmi porazí. Pro kteréžto věc na těch cestách, kterýmiž jsú byli tam přijeli, veliké bieše nebezpečenství, takže tudy zasě domův nesmějíchu. Avšak poradivše se, kterak by se mohli zasě do Konstantinopoli vrátiti, musili zpět království Barkovo objeti. A tak jedúce přijeli jsú do města jednoho, jenž slove Ewchata, a tudy jedúce převezli jsú se přes potok, jenž slove Tygris, kteréžto jest jeden ze čtyř potokův rajských. A tak jsú přešli jednu púšč cestú sedmnáste dní dlí a tu jsú nemohli nižádného města ani žádné vsi naléztí, až právě

došli jednoho velmi krásného města, jenž slove Bochara v perské vlasti, v němžto sedieše jeden král, jménem Barach, kdežto jsú tři léta přebývali.

Kterak krále velikého tatarského došli jsú

Toho času jeden muž pln múdrosti od dřieve řečeného krále Alan k velikému tatarskému královi jsa poslán, přijel bieše do toho města Bochara a nalez tu dřieve řečené muže, ani sě již biechu tatarský řeči úplně naučili. Velmi jest tiem vesel byl, protože Vlachuóv nikdy jinde bieše nevidal, to vše velmi žádáše viděti. A když drahně dní s nimi tu přebývaje v tovařství o mnohých věcech rozmlúváše; shledav jich počestný obyčej a vzácné mravy, radil jim, aby s ním k velikému králi tatarskému došli a slibuje jim, že jim chce velikú libost ukázati a velmi ctíti. Tehdy oni znamenavše, že nemohú bez veliké nesnadnosti snadně sě domův vrátiti, poručivše sě Pánu Bohu zdvihnú sě s ním spolu, majíce s sebúv čeled' křesťanskú, kteroužto z Benátek s sebú vedli. A tak v jednom plném roku došli jsú k největšiemu královi všech Tataruóv, jemuž říkáchu Kublaj, jenž jejich jazykem veliký kám slove a latině veliký král nad králi. Příčina prodlení času nejedna tato byla, neb pro veliké sněhy a rozlitie řek a potokův musili jsú očekávati na cestě, doněvadž snieh, jenž sě bieše zřítíl, a vody, jenž sě byly rozlily, pomínuly. I bieše cesta jejich toho léta po puólnočním větru, jenž od Benátčan slove jejich jazykem přirozeným tramuntana. A to, což jsú tu na cestě viděli, na svém miestě v těchto knihách pořád bude psáno.

Kterak u toho krále milost našli, kapitola III.

A když již před velikého krále káma biechu přišli, ten jisté král, jenž velmi dobrotivý bieše, mile je přijal i ztazoval na nich po mnohokrát o položení krajin na západ slunce, o římském ciesaři, o králech a kniežatech křesťanských, a kterak v jejich království spravedlnost držie a také kterak u věcech bojovných sě mají. Také jest pilně tázal o vlaských obyčejích a mraviech. Pak nade všecko a pilnějie tázal jest jich o papeži křesťanském a o způsobení modlení viery křesťanské. A oni jakožto mužie opatrní velmi múdře ke všem kusóm jemu pořád odpovídáchu, pro něžto často je k sobě přivěsti kazováše, neb mějieše velikú milost k nim.

Kterak je ten král poslal k římskému papežovi, kapitula čtvrtá.

Tehdy pak jeden den dříve řečený kám, poradivše se prve s svým panstvem, prosil svrchu jmenovaných mužův, aby to jeho dle učinili a vrátili se ku papežovi s jedním z jeho pánuův, jenž sloviše Rokatel, a prosili papeže od něho, aby k němu sto mudrcův křesťanských poslal, jenž by uměli rozumně a moudře ukázati jeho mudrcům, jestli je to pravda, že by viera křesťanská byla nejlepší mezi všemi a že by bohové tatarští byli ďábli a že by oni i všicki jiní na východ slunce byli sklamáni v modlení svých bohuův. Neb žádáše slyšeti rozumně a otvoritě, která by viera měla spravedlivěji následována býti. A když jsou pokorně jemu se poklonili a řkouce, že jsou hotovi ke vši jeho libosti, kázal král psáti listy jazykem tureckém ku papežovi římskému i dal jim, aby jemu je donesli. Dsku také zlatú svědečnú jednu dáti kázal, znamením královým vyrytú a znamenánú podlí obyčeje stolice své. Kterúžto ktož s sebou nese, má provozen býti z města do města ode všech zprávcí zemí, jeho království poddaných, bezpečně i s těmi se všemi, což by jich s ním bylo. A kterak kolivěk dlúho chtěl by v kterém městě neb v městečku býti, má jemu plná potřeba ve všem dána býti. A také rozkázal jim král, aby toho oleje, jenž visieše u hrobu Božího v Jeruzalemě, jemu přinesli, když se vrátí, neb věrieše Krista býti z počtu jednoho bohuův dobrých. A když již biechu na králově dvoru poctivě připraveni, vzemše od krále odpušćenie, na cestu se zdvihnú, list králuův a dsku zlatú s sebou nesúce, a když biechu již dvacet dní spolu jeli, ten šlechtic neb pan Rogatal, jehož s sebou jmějiechu, těžce se roznemuož, pro něž s jeho volí a s mnohých radú ostavivše jej tu, konali jsou cestu počatú. A pro tu dsku zlatú, kterážto s sebou jmějiechu, byli jsou vežde počestně přijati. Ale pro rozvodněnie řek a potokuův, jež jsou v mnohých miestech nalézali, musili jsou často cestu svú meškati. Neb plná tři léta na cestě jsou byli dříve než jsou k břehu města armenského, jenž slove Elasa, dojíti mohli. Pak z toho města Elasa jedúce po moři, přišli jsou do města Akon měsiece dubna léta Božího tisícího dvústého a sedmdesátého druhého.

Kterak jsou čekali v Benátkách volení papeže, kapitola pátá.

A když jsou došli byli města Akon, slyšeli jsou tu, že kněz Kliment papež čtvrtý nedávno bíše umřel, pro něž biechu se velmi zarmútili. I bieše v tu chvíli v tom městě Akon jeden legát papežuův, to jest kněz Theobaldus z pořádky neb z pokolení miestohrabí z Plačence, jemužto vše, o čěž jsou poslání byli, rozprávěli. A jeho rada byla jest, aby ovšem volení a stvrzení papežova čekali. A tak došli jsou do Benátek, aby své navšćivili a tu přebyli, až by papež volen

a potvrzen byl. A když jsú přišli do Benátek, našel pan Mikuláš, ano žena jeho umřela, kteréžto byl odšel, ana dítětem těžká. I našel syna jménem Marek, jenž již biese patnáste let stáří, jenž po jeho východu z Benátek biese se narodil z dřieve řečené jeho ženy. To jest ten Marek, jenž jest složil tyto knihy, jemužto kterak ty všecky věci svědomy byly, potom shledáno bude. Zatiem volenie papežovo tak se jest prodlilo, že plnie dvě létě jsú tu bydleli v Benátkách, toho volenie na však den čakajíce.

Kterak jsú se vrátili k tatarskému králi, kapitola šestá.

Po dvou pak letú dřieve řečeného krále poslové bojíce se, by král jejich přílišném chvílením se nezamútil, mněje, by se již nechtěli k němu zase vrátiti, vrátili jsú se do města Akon, Marka dřieve jmenovaného vedúce s sebou. A tak s odpuštěním toho legáta jevše k hrobu, požádavše vzali jsú a zevše listy od toho legáta královi, v nichžto jim svědčieše, že jsú věrně jednali a že římský kostel ještě papež nemá, i šli jsú do Glaczie; a když oni jedné z města Akon vyšli biechu, zatiem přijedechu kardinálščí poslové k dřieve jmenovanému legátu, že jsú jej papežem volili i vloží sobě jméno Řehoř. A ihned své posly pošie, aby je zase navrátili. A když se vrátichu, tehdy je přijal velmi mile, jimžto jiné listy dal královi tatarskému a dva bratry zákona predikatoruóv dobře učená a počestná, jenž tu biechu v městě Akon, s nimi poslal, z nichžto jeden jmějieše jméno Mikuláš Vicencz a druhý bratr Vilém Tripolitánský. A když biechu přišli do Glaczie, žoldán, babylonský král, svým velikém zástupem na Armenii udeří a ti dva bratřie zákoníci pro nebezpečnost těch válek a zlých příhod na cestách bojiece se, že by nemohli k tatarskému královi dojíti, s mistrem chrámu armenského v Armenii ostali jsú, neb jsú často byli v zlých příhodách na smrt. Ale poslové královi všech se zlých příhod váživše, s velikú prací přijeli jsú k královi, jehož jsú našli v městě řečeném Klemejsu. A byli jsú na cestě ot břeha Glaczie až Klemejsu léta tři s polúročím. Neb cesta jejich zimě pro sněhy a pro veliké vody a pro velikú zimu malý prospěch mohla mieti. Tehdy král Kublaj, uslyšev zdaleka o jejich vracení, poslal proti nim posly na čtyřiceti dní cesty, jenž jsú kázali zvláščím přikázáním královým, aby jim byla na té cestě ve všem plná a zšlechtilá potřeba dána.

Kterak jsú od něho přijati, kapitola sedmá.

A když jsú přišli na králův dvůr, přišedše před krále poklonili jsú se s velikú poctivostí jemu a padli před ním. Tehdy on dav jim milé vítanie, kázal jim, aby vstali, a kterak se jim na cestě vedlo, kterak jsú s papežem učinili, aby jemu pravili. A když jemu všecko pořád vypravichu a podachu jemu listův papežových Řehořových, král listy papežovy vesele přijal a jejich věrněj snažnosti pochválil a olej z lampy hrobu Pána našeho Jezu Krista poctivě přijal a počestně schovati při kázal i otázal král o Marku, kto by byl, a uslyšav, že by byl syn páně Mikulášův, velmi jej vesele přijal. A tak je všechny tři mezi svými čeledíny za nejpočestnějšie měl, pro něž ode všech dvořenínův u velikěj poctivosti jmieni biechu.

Kterak Markus, syn pana Mikuláše, rostl v milosti před králem, kapitule osmá.

A tak Marek v krátkém času nauči se obyčejův a mravův tatarských i také řeči čtyř jazykův rozličných, takže v každém z nich psáti uměl i čísti. I chtieše král shledati jeho opatrnost, i poslal jej pro jednu pilnú věc království svého do daleké vlasti, do nížto přes čtyři měsiece přijiti nemohl. Tehdy on velmi opatrně se měl v těch věcích, že to král, což jest jednal, vzácně přijal. A kterak libost jmějieše slyšeti noviny, mravy a obyčeje lidské i položení rozličných zemí, a tak Marek, kudyžkolivěk jdieše, velmi se snažně dáváše v takové noviny, aby se jich naučil a aby skrzě to mohl se královí libosti slibiti. Pro něž let sedmnáste, v nichžto bieše čeledíнем královém, tak jemu vzácen byl, že jej ustavičně po velikých svých věcí jednání posieláše. A proto tento jeho důvod jest, proč dřieve řečený pan Marek tak se naučil navzchodslunečních krajin novin, kteréžto potom dále pilnějšie popsány budú.

Kterak po mnoho časieh obdržali jsú od krále, aby se domův vrátili, kapitola devátá.

Potom žádajíc dřieve řečení páni vrátiti se do Benátek, často jsú od krále odpušćenie prosili a král pro velikú milost, s kteréžto k nim mějieše, k povolení nemohl se přikloniti. Zatiem třie pánové neb šlechtici jednoho krále z Indie, jménem Argon, k velikého krále Kublaje dvoru přijedú, z nichžto jeden jmějieše jméno Onlatay, druhý Alpusta a třetí Koyla, žádajíce od pána svého a prosíce, aby jemu ženu dal svého pokolení. Tehdy jim dá jednu v sedmnásti let starú, jménem Gogatym, a oni jménem svého pána vděčně ji přijmú. A zvěduce, že pan Mikuláš a

Mathuóš a Marek žádají se vrátiti do své vlasti, budú od krále za milost a za odpuštění pilně prositi, aby jejich králi ke cti svého království ty tři pány k němu poslal s královnú, odkovadžto, chtěli-li by, že by se mohli vrátiti do svých vlastí. Tehdy král k ustavičné jejich prosbě a nemoha zavrti jejich prosby, jakžkolivěk se o to zamútil, však dal k jejich žádaní své povolenie.

Kterak se do Benátek vrátili, kapitule desátá.

A když mějíchu se na cestu zdvihnutí, káže král čtrnáste lodí velikých se vši potřebú a stravú za dvě léte připraviti, z nichžto každá lodí mějíše čtyři sochy a čtyři opony nebo plátna. A když již poposlednie od krále jdíechu, jenž velikú nechutnost pro jejich přeč jděníe jmějieše, dal jim dvě šce zlatie, aby ve všech královstvích, jenž biechu poddaná jeho panství, jim byl dán bezpečný prúvod a plná potřeba na stravě. A také jim dal poselstvie ku papežovi a k některým králóm křesťanském. Tehdy tak vezúce se po třech měsících přišli jsú do jednoho ostrovu, ješto slove Zana. Odtud přes Indijské moře vezúce se puól druhého léta přijedúv k dvoru krále Argon mrtva jeho našli jsú. Tehdy pannu tu, kteréž jsú byli králi Argonovi přinesli, syn jeho pojme sobě ji za ženu. A tu jsúce počtli jsú z těch, jako s nimi jeli, jenž jsú byli na cestě zemřeli, pět set a dva a osmdesáte. Neb jich bieše všech spolu kromě múřenínú šest set. A odtud pak dále jedúce čtyři dsky zlaté s prikázáním vzali jsú tu od kniežete řečeného Agatu, jenž miesto královice královstvie spravováše, s neb královic ještě mlád bieše k spravování královstvie svého, a tak aby po všem tom království ctění byli a bezpečně provozeni, jenž se velmi dobře stalo. Po mnohých pak časiech a s mnohú prací s Božím spósobením přijedú do Konstantinopoli. A odtud s velikém zbožím a s velikú čeledí zdrávi se do Benátek vrátili léta Božího tisícího dvústého devadesátého pátého děkujíce Pánu Bohu, že jich ráčil stráž býti a sprostici také práce a zlých příhod. Protoť jsú tyto věci všecky popsány na počátku těchto knih, aby poznal ten, ktož tyto knihy čísti bude, odkud nebo kterak věděti mohl pan Markus Pavlův z Benátek to, co jest v těchto knihách dále psáno. Nebť jest byl svrchu psaný pan Markus v krajinách na vzhod slunce let šest a dvadsėti, jakožť je sám s velikú snahú je spočítal.

Popsanie vlastí na východ slunce a prvé o Menší Armenii, kapitule jedenástá.

Po vypravení cest našich již ku pravení o tom, což jsme viděli, přistúpím. A nejprvé o Menší Armenii psáti budem. Armenii dvě jsta, Menšie a Větší. Menšie Armenie království Tataróm etc. v plat poddáno jest. Tu jsme našli krále, spravedlnost zachovávající. A v tom království mnoho měst a městeček, jenž země jest plodná a kratochvilná, lovuóv zvířecích i ptačích jest v ní mnoho, ale pověťrie velmi zdravé. Armenínové země téj, ješto jsú byli za staradáva udatní bojovníci, *stali se nyní pijáky a zbabělci*. Tu jest nad mořem město řečené Glacia maje břehorský, k němužto se scházie mnoho kupcův z Benátek, z Janova a z jiných mnohých vlastí. Nebo tu jest mnohé kupečství drahého koření rozličného i jiného zboží drahého země sklad veliký. A také ti, kteréž chtějí jeti do zemí na východ slunce, ti prvé přijedú do Glacie.

O tureckéj vlasti, kapitole dvanástá.

Turecká země zmiešený lid v sobě má z Řekuóv, z Arménuóv a z Turkuóv. Řeč svú zvláščí mají a ohyzdného Machometa zákon. Neučení a hlupí jsú lidé, po horách a po žlabinách bydlé, kdež mohú dobytku lepší pastvy míti. Stáda veliká mají velikého i drobného dobytka. Tu koni a mezkové jsú v drahé ceně. Ale Armenínové a Řekové, kteříž jsú tu v téj zemi, ti v městech a v městečkách bydlé, na hedvábí a na postavciech velmi zšlechtilé dělají. Měst mnoho mají, mezi o nimiž zvláště a najjmenovitější jsú Gonyo, Kasarie a Selasta, kdežto svatý Blažej umučen jest pro Pána Jezu Krista. I jsú poddáni jednomu z králuóv taterských.

O Větší Armenii, kapitole třináctá.

Armenia Většie Tataróm také v plat poddána jest. Veliká země jest a mnoho měst v sobě má a městeček. Hlavné město slove Artinga. Tu postavce výborné dělají. Tu se zdmu z země horké vody, v nichžto jsú velmi dobré lázni. A po tom městu Artinga jsú jiné dvě městě, z nich slovutnější Argiron a Dartirym. V létě přebývá tu mnoho Tataruóv s stády a s dobytkem svým, neb tu jest pastva velmi hojná. Ale zimě odcházejí odtud pro veliké sněhy. V horách téj Armenie jest koráb Noe. Tato země arménská k vejchodu slunce najblíž jest země mosulskéj, ale ve stranu ku puólnoci jest konec země zozanskéj. V krajině téj země ku puólnoci jest jedna

studnice veliká, z nížto se zdme některaká mastná mokrost k oleji podobná, ale k krmíem nehodná, než k mazání a k lampám velmi dobrá, neb všichni lidé, kteří tu o blízce jsú, téj mokrosti požívají k mazání a k lampám. A tak mnoho téj mokrosti z té studnice teče, že z niej pojednú sto lodí spolu naplniti muož.

O vlasti Zorzany

Zorzania neb zoranská země má krále svého taterskému králi v plat poddaného. Tak praví, že krále zoranský s znamením orličím na ramenú za stara dávna se rodiechu. Zoranščí lidé slični jsú, v odění udatní a střelci velmi dobří. A jsú křesťané, držíe obyčej řečský, vlasy krátké nesúv, jakžto žakovstvo na západ slunce. Také praví, že veliký král Alexander chtě jeti do zoranskéj země, i nemohl jest. Neb musí, ktož chce od východu slunce do země téj jeti, bráti se tam úzkú cestú, čtyři míle zdli, podlé kteréžto cesty s jedný strany moře leží a s druhéj strany veliké hory, takže malý počet lidí zabráni velikým zástupóm tudy jíti. Tehdy pak, když k nim jeti nemohl, chtěi jim také k sobě zabrániti. A tu na počátku téj cesty silnú věži udělal jest, kteroužto železnú věži jmenoval. V téj zemi mnoho měst jest a hradův. Postavcuón a hedvábí množstvie mají. Ptáci řečení austares tu výborní jsú, země hojná a plodná. Lidé téj vlasti kupci jsú a robotěři. Tu jest svatého Linharta navzchodslunečného klášter mniší, u kteréhožto kláštera jest jezero veliké, jenž se zbírá s horních vod, v kterémžto jezeru od prvního dne v postě až do Veliké soboty na vsáký den dosti ryb lapají. A pak v jiný čas všeho roku nemuož tu rybky nalézti. I slove to jezero moře Geluchelam a má v okršli šest set mil a leží od každého moře dvanácte dní cesty. Do toho jezera vcházie potok Eyfrates, jeden z potokuón čtyř rajských a mnoho jiných potoků, z nichž ze všech se stávají jezírka, sem vchází. Se všech stran jsou tato jezírka obklopena horami. Nalézá se zde hedvábí, zvané lidově ghella.

O království mosulském, kapitola XV.

Mosul jest království na východní straně v sousedství Větší Armenie; v něm bydlí Arabové, kteří se klanějí Mahomedu, jsou však tam mnozi křesťané nestoriáni a jakobíni, jimž v čele stojí veliký patriarcha nazvaný jaholith. Tam se vyrábějí překrásné látky ze zlata a z hedvábí.

V horách tohoto království bydlí lidé, kteří slují Kurdové a z nichž někteří jsou nestoriáni, jiní jakobíni, jiní pak stoupeneci Mahomedovi. Ti jsou největší lupiči.

O městě Baldachum, kapitola XVI.

V oněch krajích jest město Baldach, jež se v Písmě svatém jmenuje Susis, kde bydlí nejvyšší kněz Saracénů, nazývaný kalifem. Dělají se tam překrásné látky rozličných druhů ze zlata, podobně i z hedvábí rovněž rozličných druhů, na př. nasso, nak a kremosi. Baldachum je nejznamenitější město toho kraje. Léta od narození Páně tisícího dvoustého padesátého veliký chán tatarský Alau je oblehl a násilím se ho zmocnil, ačkoliv uvnitř bylo přes sto tisíc jezdců. Avšak vojsko chánovo bylo převeliké. Kalif pak, který tam vládl, měl jednu věž plnou zlata, stříbra, drahého kamení a jiných pokladů nesmírné ceny. Ale protože byl lakomý, nedovedl si opatřit dostatečné vojsko, ani nerozdával štědře dary vojinům, jež měl, a tak propadl zmatku. Neboť Alau města dobyl, kalifa zajal a poručil, aby byl zavřen do věže s oním nesmírným bohatstvím, ale aby nedostal nic jíst ani pít. A řekl mu : Kdybys nebyl nenasytně a lakotně tento poklad střežil, mohl jsi osvobodit sebe i své město. Nyní však ať ti pomůže tvůj poklad, jež jsi tak nemírně miloval. G`tvrtého pak dne hladem zemřel. Městem Baldachem protéká převeliká řeka, po níž se lze plavit až do moře Indického, jež je od Baldachu vzdáleno 18 denních pochodů. Po této řece se dováží i vyváží nesčetné zboží. Hraničí pak s městem, které slove Chisi. Uprostřed mezi Baldachem a Chisi jest město Basera, které je obklopeno háji palmovými, v nichž je velké množství ušlechtilých datlí.

O městě Taurisii, kapitola XVII.

Taurisium jest v oněch končinách nejznamenitější město, kde je hojnost zboží. Je tam nadbytek gem a všech drahých kamenů, zhotovují se tam látky ze zlata a hedvábí ceny převeliké. Město má výhodnou polohu, a proto se tam sjiždějí kupci se všech stran, z Indie, z Baldachu, z Mosulu a Cremosoru, také ze zemi latinských i z jiných krajín tam mnozí kupci získávají bohatství. Přehojný lid v této zemi obývá. Jsou tam nestoriáni, jakobíni a Peršané. Obyvatelé taurisťi uctívají Mahometa. Město je obklopeno překrásnými zahradami, kde roste hojnost chutného ovoce.

O divu přenesení jedné hory, kapitola XVIII.

V oněch zemích mezi Taurisiem a Baldachem je hora, která kdysi mocí Boží byla přenesena s jednoho místa na jiné. Chtěli totiž Saraceni Kristovo evangelium zlehčiti, protože Pán praví: [cestu, jižto hledáte proti křesťanům. Čtení křesťanské praví:] Kterýžkolivěk křesťan bude mítí takú neb tolikú vieru v Kristu, jakžto jest jedno horčičné zrno a on die jednéj hoře: zdvihni se s tohoto místa a jdi na jiné místo, že by ta hora byla poslušna křesťana. Protož kažte se sebrati všem křesťanům z těchto krajín a položte jim jistý rok, ať to na ten den jednokrát učinie jednéj z našich hor, a oni toho nebudú moci učiniti. A vy jim pak diete, že oni nemají toliké víry jako jedno zrno horčičné a že čtení Kristovo není dobré ani vám. Odpovězte, ať nebo k vaší víře budú chtietí přistúpiti anebo všichni, tak malí jako velicí zhubeni budete. A když téj radě kalifus urozumě, přijal ji všicku velmi radostně. A ihned poslal po všechny křesťany, což jich bieše v těch krajinách, jichžto mnoho bieše, i kázal jim čísti to jisté čtenie jejich. A otázal jich, byla-li by to pravda, a oni řekli, že jest tak. Tehdy řekl jim kalifus a přikazuje, aby to učinili v deseti dnech, aby se ta hora hnula s toho místa, nebo viery se odřekněte aneb smrti na se čekajte. To křesťané uslyšavše, velmi se zamútichu i vrhli jsú myšlení svá ku Pánu Jezu Kristu ke všech věrných spasiteli, jenž v se úfajíce neostane, aby jim pomoci ráčil z té zlé strasti. Tehdy biskupové a jiní svatí otcové téj krajiny zjednali lid, aby se nábožně modlili Pánu Bohu, prosiece jeho svaté milosti a postiece se, aby jim z té nůžě ráčil pomoci. A když minú osm dní času toho, jeden anjel svatý zjeví se u vidění jednomu důstojnému biskupu a řekl jemu, aby řekl jednomu ševčíkovi jednookému, aby prosil za křesťany, aby ta hora šla zdvihnúci se, kamž by kalifus kázal, i pověděl jemu anděl jméno i duóm ševčíka toho, kdežto přebýváše. A to vidění míval jest vícekrát ten jisté biskup. Tehdy když se již rok kalifů přibližováše, poslal ten biskup po toho ševčíka a povědě jemu dřieve řečené vidění, i prosil jeho, aby tu modlitvu učinil Pánu Jezu Kristu za proštění křesťanuóv od téj smrti. Tehdy ten ševčík jednooký vymlúvaje se vece: Já sem hříšný člověk a nejsem důstojen téj milosti. Neb se vymlúváše pro svú pokoru. A on jest byl člověk života svatého, čistého a velmi poctivý: na všaký den mše rád poslucháše a byl sobě sám oko vylúpl z své hlavy pravé pro takú věc, neb často slýchal pravíc, čtúc a kážíc, že čtení svaté praví: Ač oko tvé pohorší tě, vylup je a vrz od sebe. Neb on bieše dobré sprostnosti člověk i mnějieše, by ta slova tak měla rozuměna býti a státi se, jakž psána jsú. I přidalo se jemu jednúc taká příhoda, že jedna krásná mladice k němu přijde a řkúc jemu: Milý pane ševče, učíň mi dva střevíce. Odpovie švec a řka: Ukaž mi svú nohu, ana pak příliš se odkryvši, ukáže jemu nahú nohu. A ihned z toho ukázání, z ďábelského nabádanie ševčík veliké pokušení a některakú

libost na obezření těla jejího mějše, ale inhed jí kázal jíti od sebe a počel se mysli navracovati sám k sobě, i zamucováše se a želěše toho pokušení; i spomenul sobě na ta slova čtení svatého a inhed sobě oko sám vylúpil pro skrušení toho takého pokušení. A protož křest'ané úfajíce v jeho modlidbu, prosili jsú jeho, aby za ně Pána Boha prosil, aby je ráčil zbaviti téj zlé příhody, i slíbil jim, že chce rád tu modlitbu k Bohu za ně učiniti. A když již přijide ten rok od kalifa jim položený, všichni křest'ané ráno velmi vstavše, šli jsú do kostela a kázali sobě mše čísti a modlidvy říkati. Potom sebravše se všichni, mužie i ženy, staří i mladí, kázali nésti před sebu kříž, i šli jsú k téj saměj hoře a mnoho jich bieše. A inhed as přijide ten jistý kalifus s velikým mnostvím Saracenuóv s dobře oděnými a hotovými k mordování křest'anuóv nevěřiece, by to mohli učiniti, aby ta hora zdvihla se tak, jakž by kalifus rozkázal. Tehdy ten ševčík, přítel Boží, klekl na svá kolena velmi nábožně před křížem a zdvih své ruce k nebi, prosil jest pána Jezu Krista, aby kázal téj hoře se zdvihnutí podlé rozkázání kalifova. A inhed jak dokonal tu modlidvu, ta jistá hora zdvihla se jakžto pták i šla na to místo, jakož byl kalifus rozkázal. A když Saraceni ten div uzřechu, velmi se diviechu i kalifus s nimi. A pro tu jistú věc kalifus s mnohými Saracény zdelali jsú se křest'ané a křest'anskej život vedli až do do smrti. Neb když ten kalifus umřel, nebyl pohřben jako Saracén, ale jako křest'an. A našli jsú při smrti tomu kalifovi jeden křížek na jeho hrdle.

O vlasti porskéj, kapitule devatenástá.

Persida veliká vlast jest, jenž někdy velmi zšlechtilá byla, a ale již nynie jest velmi od Tateruóv zepsována. V jednéj krajíně téj vlasti oheň následují a modlí se jemu miesto Boha. Ta vlast osmero království v sobě má, prvé slove Kasim, druhé Kurdistan, třetí Lor, čtvrté Cylestam, páté Ystanyt, šesté Zerazi, sedmé Sautora, osmé, ježto již jest v konci téj vlasti Persidy, slove Tymochaim. A ta království všicka jsú na poledne kromě království Timochaim, ktežto jsú koni tsa velicí a krásní a také velmi drazí, tak že se zende často některý krásný kuoň za dvě stě liber neb funtův turanských. A vodie je kupci do měst, do Čisě, do Kuromoza, kterážto města jsú nad Indijským mořem, a odtud pak vodí je do Indie. Oslové tu také krásní jsú a pro jejich sličnost a obyčeje dávají za jeden třicet hřiven stříbra neb ještě více; pěkně kluší, mimo chodí a velmi dobře běžie. V těch zemích jsú lidé velmi zlí, svárliví a vražedlníci, tak že mnoho kupcuóv zhubují tu zbězi, pro něž kupci musé se tudy dobře vystříhati a ve mnoze jezdit. Zákon držie Machometův. V městech jsú řemeslníci velmi

dobří, jenž zlatem a hedvábím velmi zšlechtilé dělají. Tu jest množství bavlny, pšenice a ječmene, prosa i všeho jiného obilí i ovoce všelikého i vína.

O městu Yasdy, kapitule dvacátá.

Iasdy jest město veliké mnohých kúpí drahých, kdežto řemeslníci na postavcích a na hedvábí čistě dělají. Tu také modlé se Machometovi. Pak od toho města Yasdy tak daleko, jako by mohl za sedm dní ujít, až k tomu městu, ještě slove Krerman, není lidského přebývání, než púšče jsou a lesové, skrze něžto může svobodně jít a jest tu mnoho lvů. Tu divokých osluv a tetřevů množství jest, potom pak přijde do města Krerman.

O městu Krerman, kapitule XXItá.

Krerman jest město v horách. Okolo toho města turkysův najde mnoho. Tu také jest ruda ocelná, a jiné rudy tu jsou. Také sokolové velmi zšlechtilí, velmi ručí a křepcí, ale jsou menší nežli sokolové v jiných zemích. V tem městě Krerman jest rozličných řemeslníkův velmi mnoho, a nejvíce na odění a což k bráni přísluší. Tu jsou uzdaři, ostrožníci, sedláři, mečeři, střelci. Ženy také měšcské od peří a od téj věci čistě dělají koltry krásné a zhlavce velmi výborné. Z toho pak města Krerman jest jít po některakéj rovni sedm dní, kdežto jest krajina domovitá, neb jsou tu města i hradové. A tu nalezne kuroptví u velikém množství. Po sedmi dnech jest pak jít všecko dolu, tak že ledva dolu sende ve dvou dní, a tu jest pak ščepův dobrích velmi mnoho; vsí ani měst žádných není, jedné pastýřové tu přebývají. A zima tu na té dolině veliká bývá.

O městu Kamandu a o vlasti Reobarle, kapitole XXIIItá.

Z toho pak žlabu vynduce jest jedna krásná rovně, kdežto jest město Kamandu, jenž někdy veliké město bývá, ale již nyní od Tatarův velmi zkaženo. A ta vlast slove Reobarle. Tu jest palmové ovoce a některaké ovoce pistacie a rajských jablek velmi mnoho i jiného ovoce tu roste, ještě u nás není. Tu jsou také některací ptáci, ještě slovů frankolyni, rozličné barvy, to jest *bílé a černé a nohy a nosy mají červené*. Volové jsou tu velicí, srst velmi bílou mají, rohy

krátké a tlusté a tupé na šíji mají hrby jakžto velblúdové, jsú velmi silní, a břemena veliká nesú. A když mají na ně břemena klásti, pochýlé se, jakžto velblúdové. A když na ně břemena vložíe, tehdy sě zase zdvihnú, jakož jsú zučení od lidí. Berani neb skopcové jsú tam tak velicí jako oslové a ti mají ocasy veliké dlúhé a široké, tak že často některý váží třicet liber; tlustí a krásní velmi jsú a k jedení velmi dobří. Na téj rovni jest měst mnoho i městěček a mají zdi hliněné hrubé velmi a mocné, neb v té zemi jest mnoho zběhův, jenž slovú karaonas a mají krále. Jsú čaroděníci velicí, tak že, když chtějí kerú zemi vzebrati, tehdy učinie d'ábelskú chytrostí, že sě pověťrie zatmí ve dne za velikú chvíli, tak že jich žádný viděti nemuóž. A někdy držíe tu tmú celý týden. A učiníce to ti zběhové, vyjedú na pole, někdy jich na deset tisíc, uřiedí sě u velmi dlúhé houfy jeden podle druhého u velikéj šíři, tak že řídký jest, ješto by prošel, za by neupadl jim v ruce. A tak lapají lidi jakožto skot, a což jich polapí, mladší z nich prodávají a staré zhubí. Já Markus, když jsem tudy jel, byl jsem všel v tu jistú [tmú], ale že jsem byl blízko jednoho hradu, ješto slove Kanosalim, utekl jsem naň. A však mnoho z mých tovařišov vešli jim v ruce, z nichžto jedny jsú rozprodali a *druhé* zhubili.

O rovni, jenž slove Formosa, kapitola XXIII^{tá}.

O jedné rovni, jenž slove Krásné pole; vztáhlo se jest ku poledni pole za pět dní cesty. Odtud pak přijde na jednu cestu, jenž nětco poléhá, tak že jest jí vše dolův jíti dobře za dvaceti mil, a jest cesta velmi zlá a pro zběhy velmi nebezpečná. Potom pak přijíti jest na některaká pole aneb na trávníky velmi krásné dlí za dva dni cesty. Tu jest mnoho potokuův a mnoho vod a palmového dřívie. A tomu trávníku říekají latině Formosa. Tu jest mnoho frankulinuův a papúchův i jiného ptactva rozličného, jichžto u moře nemají. Odtud přijíti jest k moři, jenž slove Okcianum. Na toho moře břehu jest město Formosa, k kterémužto břehu přicházejí kupci z Indie, vezúce s sebou rozličné vóně, kořeníe, perly, kamenie, postavce zlaté, hedvábie, zuby slonové i jiné rozličné věci drahé. To město jest královské a má pod sebou města i hrady. Země ta jest horká a nezdravá, jestli že který kupec z ciziech zemí tu umře, tu král téj země poběře jemu to vše, což tu odemře. Víno tu dělají z datyluův, to jest z ovoce palmového, a z jiných vonných věcí drahých, i jest to víno velmi dobré. Než pije-li je kto, ješto jemu nepřivykl, ihned jeho běhačka popadne neb červená nemoc, ale potom pomocno jest a člověk z něho tyje. Ti, ktož přebývají v tom kraji, pšeničného chleba ani masa neužívají, neb by nemohli živi býti, kdyby takových krmí užívali, ale jedie datyle, to ovoce, a ryby slané a cibuli, aby zdraví byli. Také mnozí jedie ty ryby, ješto slovú tunina. Lodie mají nebezpečné,

protože jich hřebíky železnými nestvrzují, než jedno stvrzují dsky dřevěnými hřebíky a sšívají je dradvami dělajíce z lýk jako jiné řemenie, a ta lýka tak se ztvrdie a rozbírají se jakžto pravé koňské vlasy. A ty dradvy velmi dobře trvají u vodě mořské za dluhý čas. Ta lodí má jedínú sochu, jednu oponu a kotvu, a nemá viece než jediné přikrytí. Té lodie nepolévají smolú, jedné maží olejem rybím. A když v tu lodí již nakladú břemen, což se jim zdá, přikryjí je kožemi a na tom koni postaví a vezú do Indie. Mnohé z těch lodí zhynú na moři, neb moře to jest velmi nepokojné a lodie nejsú železem stvrzené. A ti všichni tu rození, jenž v téj zemi přebývají, jsú lidé černí a Machometovi se modlí. A když jest létě, pro veliké horko, jehož trpěti nemohú, nebydlí v městech, než mají před městy trávnikú a zahrad a saduóv velmi mnoho a do každého sadu vedú sobě vodu po trúbách a v těch sadiach létě přebývají. A tu jest jedna krajina, ktež *jest samý písek* věje vítr veliký a velmi veliký a horký, tak že by všicky lidi zmořil, když by neutekli, protož když najprve učijí, an se vztrhne, všicci velmi rúče běžie do vod, a tam v těch vodách tak dlúho jsú, až ten vítr pomine, a tak se od horka uchovají. V téj zemi také pro velikej horko obilé své měsiece listopada sejí, a března neb martě žnú. A toho měsiece také všecko jim ovoce zrá a dospievá kromě datyluóv, že ty v máji dospívají. Po měsieci marci všichno listí na dřevě vadne a schne i tráva, tak že ani lístka zeleného nemuóž naléztí. V téj zemi, když muž umře, maje ženy, žena jeho za čtyři léta na všaký den jednú pláče jeho želejíce. A k tomu pláči sendú se všichni, přítelé i súsedé, do domu toho a velmi křičie. A v tom pláči rozličné vykládajíce, jeho smrti velmi pyčí.

O vlasti mezi městem Kormos a městem Krerman, kapitule dvacátá čtvrtá.

Již chti mluvíti o jiných vlastech, prvé se navrátím k městu Krerman, abych odtud došel těch vlastí, o kterýchž míním psáti, neb na jiném miestě těchto knih o Indii svobodněji míním psáti. Vracujíce se z Kurmozy toho města do města Krerman jinú cestú, nalezne krásnú roveň, ktežto k jedení a pití, což třeba člověku, dosti najde a pšenice dosti mají. Ale chleba téj vlasti nemuóž jiesti ten, ktož jeho z dávných časů jiesti nepřivykl, protože pro hořkú vodu hořký jest. Tu rozličného ovoce dosti jest. Tu jsú teplice nebo lázni přirozené horké, velmi dobré k rozličném neduhóm a zvláště, ktož chrastav jest.

O druhé vlasti, jenž jest mezi městem Krerman a mezi Kobynam, kapitule XXVtá.

Pak jdúce z města Krerman k městu Kobyně, najdú cestu velmi zlú, na dél cesty což muož sedm dní ujíti. Na kteréžto cestě nemuož někdy vody míti kromě zde i onde velmi málo, a ta slaná jest a hořká a k tomu zelená, tak že se spíše zelená jícha zdá nežli voda. A protož jie žádný pítí nemuož; pakli se jie kto jednu napie, ihned běhačku neb přielišnú měkkost v břiše má, tak že s jediného napití musí na desetkrát na chýšku běžeti. A též by se jemu přihodilo, ktož by téj soli, jakož z téj vody dělají, málo okusil. A protož, ktož tú cestú jdú, musejí pro pítí vodu s sebou nésti. Dobytek téj vody hořkéj velmi nerad pie, a když jej z núze k tomu připudí, že pítí musie, též se jim právě stane jako i člověku. A na téj púšči žádného přebytká lidského nenie, aniž také které zvíře lesné muož tu býti pro nedostatek pítí kromě samých osluóv.

O městu Kobynan, kapitole dvacátá šestá.

Kobynan jest město veliký, ktežto jest železa mnoství i oceli. Tu dělají z ocele zrcadla krásná veliká velmi, tu také jest některaké kamenie, jemuž dějí tutia, z něhož prach dělaný jest dobrý k očima. Jest tu také jako některaké sazě nebo kopět, jenž slove spodium. A tu dvojí věc takto dělají: mezi rudú, jakožto u hor kopají, nalézají jakžto některaký pramen zemní, a když to vlozie v horúci pec, ktežto jinú rudu pálé, a v té peci nad tím jest železný rošt, pak pára ta jistá, jakož jde vzhóru od téj jistéj rudy, když ji zapálí, speče se na tom roště a jeho se přidrží, a to slove tutya, a pak to hrubějšie, což v ohni ostane, slove spodium. Ti, kteříž přebývají v téj vlasti, držie zákon Machometů.

O vlasti Tymochaym, kapitule XXVIItá.

Po vyjdení z toho města Kobynan nalezne jednu púšči dlí osm dní cesty, v niež jest sucho veliké, a pro sucho nenie tu žádného ščepu ani ovoce. Vody také tu jsú velmi hořké, protož dobytek velmi nerad jich pie. Protož ktož tudy jdú, musejí s sebou vodu k pítí nésti. Potom pak odtud přijde do království, řečeného Tymochaym, ktežto jest mnoho měst i hraduóv, a ta vlast jest neužitečná a jest v posledních končinách Porsidy v tu stranu ku puólnoci. Tu jest rovina velmi veliká, ktežto jest dřevo neb strom sluncuóv, jenž obecnú řečí mezi Vlachy a Latiníky

slove dřevo suché. Dřevo vysoké jest a velmi tlusté, listí má s jedné strany bílé a s druhé zelené, nenese ovoce, ale má na sobě některaké ježky neb šupiny, jakžto kaštan, ale v nich žádného ovoce není. Dřevo toho stromu jest tvrdý aneb celistvý, žluté barvy jako pušpán. S jedné strany toho dřeva aneb toho stromu v desíti mílich s nestojí žádné dřevo, a s jiných pak všech stran i ovšem žádného dřeva není ve sto mílich. Tu praví, že na tom místě král Alexander Veliký měl boj neb pobití s králem Dariem. Všicko země království Tymochaym, kteří lidé bydlí, jest velmi plodná a hojná a dobrého povětří. Mužie v té zemi jsou sliční a krásní a ženy ještě krašší. Ale všichni se Machometovi modlí.

O jednom ukrutníku, jenž slove Stařec.

Muletské království neb vlast, kteří panovají kníže jedno velmi zlé a ukruté, jenž slovíše stařec z hor, o němž já Marek neb Markuš to, což jsem od mnohých slyšel v té zemi, to pravím. Kníže to i se vším lidem, kterým vládl, zákona Machometova následovníci byli jsou. I vymyslel sobě neslýchanou zlost, že jest měl služebníky i všechny své lidi vždy s meči chodit, a protož jim říkával mečieři jich vlastním jazykem, aby skrze jich udatnost zabil, koho by chtěl, tak aby se jeho každý bál. Ten jistě v jednom sličném údolí, jenž biesé obklopeno horami velikými, vysokými, velikou a krásnou sobě učinil ohradu, v nížto všelikaké vůně, koření, květů rozkošného i ovoce mnohých biesé. Tu biesu domové a palácové krásné divným a rozličným malováním i pozlacením. Tudy tečechu potokové rozličné vody, vína, stredy i mléka. Tu chováchu ženy mladé a předivně krásné. Ty umějíchu skákat, spívat a hůsti na všelikakém nástroji hudby. Rúcho rozličné a drahé mějíchu a velmi předivnou okrasu připraveni biesu. Těch úrad biesé jinoš, jenž tu usazení biesu, vše kratochvíle a rozkoš nakrmí. Tu biesé rúcha, postel, jedení i pití všeho, což člověk žádal, mnohých. O žádné smutné věci tu zmienky nebiesé, také nic jiného tu nebiesé lže jednat, než v nějakých hrámotách a v nepoctivostech kratochvilných se kochati i biesu tu u vrat té ohrady hrad velmi mocný, jehož velmi pilně hlédáchu, aniž jinou cestu tudy může kdo jíti sem nebo tam, než na tu ohradu. Stařec ten, jakož naším jazykem tak slovíše, ale jméno jeho pravé biesé Alaodym, ten při sobě tu držíše s v svém paláci kromě toho místa jinde mnoho mládencův, kteří způsobilé vidíše a silné. A velíše jim a je k tomu vedíše, aby se učili v Machometově zákoně nepodobných věcí. A slibuje přenešťastný Machomet následovníkům svého zákona, že na onom světě v budoucím životě takověž kratochvíle a chování budou míti, jakož o něm svrchu psáno jest. A když chťeše z těch mládenců některý k bráni s meči udatny vrahy učiniti,

kázáše některakého nápoje dáti, a když se napili toho nápoje, tehdy jsú inhed zesnuli velmi tvrdě. A když tak zesnuli, tehdy je nesiechu do té ohrady. Tehdy po malé chvíli, když procítichu, uzříce se v takové rozkoši, zdáše se jim, by v rajsých radostech byli podlé slibu nešlechtného Machometa. A po niekoľiko dnech kázal z nich, kteréž chtěl, týmž nápojem napojiti a ven vynésti. A když procítichu, inhed velmi smutni biechu uzříce, že jsú takého utěšení zbaveni. Tehdy ten ukrutník, jenž se božím prorokem nazýváše, jistil jim to a řka: když by pro jeho poslušenstvie umřeli, učiníce jeho kázání, tehdy by inhed tam zase byli uvedeni, a protož pro jeho poslušenstvie umřeti žádáchu. Tehdy rozkázal, aby onoho neb onoho zabili, a aby se nestrachovali smrti, neb by inhed uvedeni byli do téj slavnosti a utěšení, jakož byli. A tak oni všelikéj strasti se poddádúce, radovali jsú se, když by pro jeho poslušenstvie zhubeni mohli býti. A tak, jakož rozkázal, aby koho zabili, oni to dokonati inhed snažichu se. Tú chytrostí dlhý čas šieléše tu zemi, pro kteroužto věc mnozí mocní a velicí páni, bojiece se smrti takové, jemu se v daň poddáváchu.

O smrti toho starce a o zrušení města, XXVIIIá.

Tehda léta od narození Božieho tisícího dvústého a šedesátého druhého Alan, král tatarský, to město, kdež ten ukrutník přebýváše, oblehl jest, chtě takú strast z svých krajin vypleniti. Po letech třech jal toho starce Alaodyma i s jeho se všemi, neb se jim již k jedení a k pití potřeby nedostáváše, i zahubí jej s těmi všemi s jeho morděři. A to miesto, kdež bydlíchu, z kořen rozmetáno jest.

O městu Sopurgam, kapitule třicátá.

Vyndúce od toho miesta, přijde k jednéj vlasti krásné, v níž jsú i pahrobkové i rovina, a pastvy velmi dobré, i ovoce dosti má, i ve všech jiných potřebách k jedení a k pití země hojná jest, jedné že někdy v padesáti neboli šedesáti mílech vody naléztí nemuóž, ale je třeba, aby ji poutníci brali s sebou. Koně totiž i jiný dobytek trpí tam velikým nedostatkem vody. A proto je třeba rychle onou pouští projíti, nebo si vodu pro dobytek bráti s sebou. Délka oné krajiny je šest denních pochodů. Krajina sama má tam, kde nejsou neúrodná místa, mnohá města a městečka. Všichni pak uctívají Mahomeda. Potom se přijde k městu Sopurga, kde jest hojnost všech potravin. Zvláště pak jest tam hojnost melounů, jež okrajují dokola jako řemeny, jako

se to dělá s tykvemi. A když uschnou, posílají je do sousedních zemí na prodej ve velkém množství. Lid je velmi rád kupuje, neboť jsou sladké jako med. V oné krajině se loví mnoho zvěře a ptáků.

O městě Balach, kapitola XXXI.

Vyjdouce odtud nalezneme město Balach, jež bylo kdysi slavné a veliké a mělo mnoho mramorových paláců. Nyni však bylo od Tatarů zbořeno. V tomto městě si prý vzal Alexander za ženu dceru Dareáovu. Uctívá se tam nešlechtný Mahomed. Na straně severní sousedí se zemí perskou. Odtud mezi stranou východní a severní se jde po dva dni a není tu žádného obydlí, neboť tamní obyvatelé uprchli před zloději a loupežníky do hor. Je tam hojnost vody a loví se tam velmi mnoho zvěře, jsou tam také lvi. Je však třeba, aby poutníci brali s sebou potraviny na dva dni.

O hradu Tajtam a jeho krajinách, kapitola XXXII.

Po skončení těchto dvou denních pochodů přijde se do tvrze, která slove Tajtam, a tam je velké množství pšenice. Krajina je velmi krásná. Na straně polední jsou vysoké a rozsáhlé doly na výbornou sůl, jež by, jak se praví, mohly solí zásobit celý svět. Sůl je však tak velice tvrdá, že ji lze vytlouci jen železnými kladivy. Potom po třech denních pochodech mezi stranou východní a severní se dojde do města Scassem. Mezitím však na cestě jsou mnohá městečka, kde je vína, pšenice i obilí hojnost. Obyvatelé uctívají Mahomeda. Přes to pijí víno a jsou velcí pijáci, pijí totiž po celý den. Mají výborné pálené víno. Jsou však velmi zlí, ale velmá dobří lovci a uloví mnoho lesní zvěře. Na hlavě nosí mužové dokola ovázaný pruh látky, dlouhý deset pídí. Kůže zvířat, jež uloví, vydělávají a šatí se jimi. A žádného jiného šatu ani obuvi nemají.

O městě Scassem, kapitola XXXIII.

Město Scassem jest na rovině a v horách má mnoho tvrzí. Středem města protéká velká řeka. V onom kraji žije mnoho dikobrazů. Když je lovci se psy honí, dikobrazi se pojednou shluknou a ženou se s velkou zuřivostí proti lovcům. Někteří i bodci, jež mají na zádech i po stranách, psy i lidi bodají a často mnohé raní. Tamní obyvatelé mají svou zvláštní řeč. Pasterci této země přebývají v horách a zakládají si tam obydlí v jeskyních. Tři dni cesty odtud až do provincie Balastie není žádné obydlí a po cestě se nedostane žádné jídlo ani pití. A proto si poutníci berou s sebou jídla i nápoje.

O zemi Balascie, kapitola XXXIV.

Balascia je velká země a má svou vlastní řeč. Krále má z jednoho rodu, kteří po sobě podle práva dědického následují. Praví se, že vzešli z pokolení Alexandrova. Uctívají Mahomeda. V horách této země se nalézají kameny, drahé a krásné, veliké ceny; slovou balasci od jména této země. Kdyby někdo dobýval tyto kameny bez povolení krále, byl by ihned zabit. A kdyby někdo bez jeho dovolení nějaký kámen vyvezl do jiné země, s rovněž by ztratil život a všechny jeho statky by byly zabaveny. Všecky totiž kameny jsou majetkem tohoto krále. Král pak posílá kameny, které chce, králům a knížatům darem nebo na zaplacení poplatku. Mnohé z nich všah vyměňuje za zlato a stříbro. Těchto kamenů je tam tak veliké množství, že by je král svobodně odpustil kopati, ven z země nésti, tak zmrzely by, že by král nic nebo málo zisku měl. V téj vlasti v jiněj hoře nalézají kamenie lazurové, z nichžto dělají lazur tak dobrú, jakož muož ve všem světě naléztí. A jest v rudě jako i železo. Tu také nalezne v rudě stříbro. Ta vlast velmi studená jest, koní tu mnoho jest velmi dobrých, ručích a velikých. A ti mají tak silné, tvrdé a celistvé nohy, že jich netřeba podkovávati, neb chodie i běhají po horách i po skalí, a v nohy se nic neurazie, ani sobě co uškodie. Tu také rarohové nebo sokolové velmi dobří, jenž u Vlašiech slovú sagri a lajneri. Lovů zvířecích i ptactva mnoho jest. Také i pšenice krásnej a velmi dobré veliké mnostvie, ječmene dosti a prosa i jiného obilé. Olivy nemají, než z ořechuóv olej dělají. Jiných království ani svých okolních zemí se nebojie. Chodové, jimižto vjíti jest do téj vlasti, jsú velmi úzcí a nesnadní, zo jimižto nepříteli jejich jeti ani jim co uškoditi mohuóu. Města jejich a hradové jsú na silných horách. Jsú střelci udatní a velmi dobří lovci. Také v kůžích zvířecích najvíc chodie miesio rúcha, neb vlněného rúcha tu nemohú míti, neb přielíš draho jest. Ženy dobře urozené a šlechtichny téj vlasti chodie

ve lněných neb v bavlnných bielych rúšiech, a každá z nich jest ve svém bielém rúše sto nebo osmdesát siehuov plátna (latině stojí psáno barachia centum aut octoaginta panni lynei; ktož toto lépe umie vyložiti, ten vylož; dieš-li krátký loket, ješčet' nebude k vieře podobno.) A mezi jinými mají tu za najslavnější, kteráž jest od pasa až doluov najširší.

O zemi, ješto slove Bastia, kapitole XXXVtá.

Bastia jest vlast vzdáli deset dní cesty od téj vlasti Balastie. Vlast ta velmi horká jest, lidé v ní černí a zlí, mají své zvláščí jazyky a přezky u uší nesú stříbrné s perlami a s s drahými kameny. Maso jedie a rýži, modlám slúžie, s čáry se obchodie a s nazýváním d'ábluov etc.

O zemi Tesymur, kapitule XXXVIItá.

Tesymur jest vlast vzdáli od Bastie za sedm dní cesty, i v nížto lidi svůj zvlášční jazyk mají, modlosluhy jsú, s modlami se obchodie a radie a od modl odpoviedi berú d'ábelském zjednáním. Činie chytrost d'ábelskú, že se povětríe zatmí neb zamračí. Smědí jsú lidé, to jest ne ovšem černí, neb vlast ta jistá ani jest horká ani studená. Maso a rýžě jedie, a všakž jsú velmi churaví, to jest že nejsú tlustí na životě. Měst v téj vlasti mnoho jest a hradů a městeček mnoho, krále mají, jenž žádnému daní nedávajě; žádného se nebojí, neb majíce puščin mnoho okolo sebe, tvrdnější jsú a se všech stran k nim jest velmi těžký a nesnadný příchod. V téj vlasti některací pústeníci jsú, jenž v svých klášteřiech neb v celách modlám slúžie. Od jedenie a od pitie veliké utrpenie mají, ke cti bohóm velmi se varují, aby bohuov svých nerozhněvali, kterémž slúžie, jich přikázanie šeredné přestupujíc. A těm pústeníkóm j lidé té jisté [vlasti] velikú poctivost ukazují.

O zemi Bochayn, kapitule XXXVIIItá.

Bychom chtěli přiemú cestú před se jíti, *musili bychom vejiti do Indie*, ale v knihách třetích o Indii budu psáti. Protož jinú cestú puójdem, opět od jiné krajiny počnúce, téj vlasti Balastie. A tak jdúce od Balastie, mezi stranú puólnoci a vzchod slunce jíti jest dvú dní cesty po břehu jednoho potoku, ktežto vládne bratr králův, z Balastie. Tu nalezne v téj zemi hraduov mnoho,

a vši mužie těch měst šlechtní jsú a udatní v odění, ale Machometovi se modlí. Po těch dvú dní cesty přijde do vlasti jménem Ucham a ta má svůj zvláštní jazyk a slušie pod krále z Bastie a má na dli a na šíř za tři dni cesty. Tu také držie zákon Machometuóv. Mužové země té jsú udatní ku boji. Tu jsú lvové velicí, neb ta země má rozličné zvěře velmi mnoho. Vyndúce pak z téj země, jest jíti za tři dni cesty, k téj straně na vzhod slunce, všicko zhůru po horách jdúce, až i přijde na velmi velikú horu, o níž praví, že v světě vyšší nenie. Pak tu mezi dvěma horama jest některaká krásná rovně. A tudy teče některaký potok krásný, a tu jsú pastvy velmi dobré. Když tu pustí na pastvu kuoň neb vól churavý neb kteréžkolivěk dobytče, v desěti dnech bude tlusto a dobře sě popraví. Divokého zvěře tu mnoho jest, také tu nalezne škopy velmi veliké, majíce rohy veliké, na šest pídí dlúhé neb na čtyři neb najméně na tři, z nichžto mísy dělají neb jiné náčiní, a také pastěře tu z těch rohuóv zavírají sobě domky. A jest ta rovni dlí za dvanáste dní cesty a slove Peyner, ale na cestě tudy jdúc jest pusto vežde, a žádného přebytku lidského tu nenie. A protož musí, ktož tudy jde, stravu s sebú nésti. Ptáka tu žádného neviděti pro zimu a přielišnú výsost a také, že tu pastvy mieti nemohú. Oheň, když tu zapálí, pro velikú téj vlasti zimu, ani tak světle hoří, jakož jinde vidímy, ani tak muož u něho tak dobře vřieti, jako u jiného. Potom musejí, ktož chodí těmi stranami, mezi stranú na vzhod slunce a mezi puólnocí jíti po horách, po pahrobcích i po údolích čtyřiceti dní, ktežto žádných řek nenie, a ta vlast slove Belor. A na těstě těch třiceti dní cesty přebytku lidského žádného není, aniž tu která zelina roste. A protož musejí, ktož tudy jdú, stravu s sebú nésti. Na horách vysokých lidských přebytkův mnoho jest. A ti lidé jsú modlosluhy, a i jsú ukrutní a zlí. A jsú jedno lovem živi a miesto rúcha v kožiech chodí.

O zemi Kastor, kapitole XXXVIIIItá.

Odtud pak jest jíti do vlasti, již dějí Kastor, kterážto velikému kámovi v daň poddána jest, vinic krásných velmi a saduóv dosti a dědiny plodné. Tu také jest bavlny dosti. A lidé s téj vlasti mají svůj zvláščí jazyk; kupcuóv mnoho jest a řemeslníkův, po kupečství velmi stojí a po něm ustavičně běží, neb jsú lakomi na sbožie a pro to lakomství velmi skúpe živi jsú. A mají zákon Machometuóv. Jsú tu také některací křesťané nestorinové, jenž tu své zvláščie kostely mají. A ta země v svéj velikosti jest za pět dní cesty.

O městu Samaritam, kapitola XXXVIIIItá.

Samartham zšlechtilé město jest a veliké v téj vlasti, jenž daní poddána jest vnukovi velikého kám, ktežto spolu křesťané přebývají se Saracény. V tom městě těch časuóv takový stal se jest Pána Jezu Krista mocí div. Jeden velikého kám bratr, ménem Tygatay, jenž vládníše tú vlastní a naveden jsa od křesťanuóv a naučen, křest svatý přijal. Tehdy křesťani i majíce přiezeň a povolení toho kniežete, ustavili jsú kostel veliký u městě Samartham ke cti svatému Janovi. A s takém vtípem těch dělníků byl jest ten kostel ustaven, že všichni skleповé toho kostela byli jsú utvrzeni a sklenuti na jednom slúpě, a ten stlúp prostřed toho kostela bieše. I biechu vzali křesťané, když staviechu to dielo, jeden kámen saracénský, z něhožto byli jsú podstavek učinili pod ten slúp dřieve řečený. Pak Saracéni, jenž křesťanuóv nenávidiechu, želeli velmi, že jim ten kámen vzat jest. Ale bojíce se kniežete Tygatay, nesměli jsú odpověděti. I stalo se jest, kdyžto knieže umře, v jehožto království syn jeho se uvieže, ale jeho viery nepřijme. Tehdy Saracéni obdrží tu prosbu na něm, aby křesťanóm kázal jim jejich kámen vrátiti. Tehdy jsú křesťané podávali jim za ten kámen velikých peněz. Nechtěli jsú Saracéni jich vziati, chtiece, když by kámen vzali, aby ten slúp padl a kostel se zbořil. A když křesťané o to již žádněj odpory ani otuchy nemožechu mieti, svatého Jana slzavými prosbami počnú nazývati. Tehdy když ten den přijde, ješto již měli ten kámen zpod stlúpa vynieti, a Saracéni nadiechu se, že by inhed měl vešken sklep toho kostela padnúti, Božím spósobením ten jistý stlúp od svého krumfesta zdvihne se, že na tří piedí výši zdvihna se, tak povisne u povětří. A tak beze vší lidské pomoci i dnes ostal.

O zemi Kartaym, kapitule čtyrycátá.

Odtud pak dále jdúce, nalezli jsme jednu vlast jménem Kartaym, jenž jest u velikosti pět dní cesty. A také drží zákon Machometuóv. A jest poddána v panství vnuka velikého kám. Tu jsú také někteří křesťané nestorinové a tu všie potreby k jedení a k pití dosti mají.

O zemi Kotam, kapitule XXXXIItá.

Vlast řečenú Kotam inhed najdeš po Karytaym mezi stranami na vzhod slunce a na puólnoci. A ta podrobena jest panství velikému kám. Jest v téj vlasti měst mnoho a městěček, ale

najjmenovitějšíe město toho království jest Katham a jest ta vlast vzdáli osm dní cesty, kdežto jest bavlny i všeho, což k stravě třeba, vinic mnoho a dobrých. Tu jsou lidé zdraví, jsou řemeslníci a kupci, a mají šeredný zákon Machometuův.

O zemi Peym, kapitule XXXXII tá.

Jdúce opět tůž stranú, přijíti jest k téj vlasti, ješto slove Peym, vzdáli za pět dní. Ta také jest v poddání velikého kám a Machometu se modlí. Jest v ní měst mnoho a hraduův, najjmenovitějšíe město z nich slove Peym, kdežto jest jeden potok, v němž nalézají drahé kamenie, to jest jaspidy a kalcedonie. Lidé tu všichni řemeslníci a kupci jsou, a mají bavlny a potřeby k jedení a k pití přieliš dosti. I jest v téj vlasti Peym ao obyčej taký, že, ktož by měl milú ženu a měl by pro kterouž kolivěk věc do jiného kraje jíti, a jda, i byl tam déle mimo dvadsět dní, tehda žena móż, nechajíc toho muže, jiného pojíti, a muž také proto odejdúce, můž jinú ženu pojíti podlé bludu téj vlasti.

O zemi Ciarciam, kapitule XXXXIII.

Potom jest přijíti k téj vlasti, ješto slove Ciarciam, jenž také jest pod panstvím velikého kám. V nížto jest měst a hraduův mnoho, z nichžto to město najslovútnějšíe slove *Ciarciam*. Tu jsou řeky, v nichžto jest mnoství drahého kamenie, jaspidův a kalcidoní veliké ceny, kteréžto kamenie kupci nosie do téj vlasti, ješto slove Kathay. Ta vlast Ciarciam všicka jest pieskovatá a vod mnoho má hořkéch, avšak v mnohých miestech dobrá voda jest. Též mezi Locham a Peym země všichna pieskovatá a jalová jest. A když která vojska táhne tudy skrze tu vlast Ciarciam, tehdy všichni mužie i ženy s dětmi i s dobyt看 vším berú se do jiné krajiny vzdáli dvú neb tří dní cesty, kdež mohou pastvu a vodu nalézt, a tu bydlí, až ta vojska mine. A pak vietr jejich šlépěje zahladí na piesku, že přijdúce vojska, kam jsou se obrátili, nemůž nijakž naleznúti. A tak, když vojska odjede, tehdy se domův vrátí. Pakli taterská vojska jede, jížto poddání jsou, lidé nikam neběžie, jedne dobytek jinam odženú, neb taterská vojska za ztravu těm, skrze něž jedú, což tu vezmú, nic nedadie. Pak jdúce od téj vlasti Ciarciam, jest jíti pět dní cesty po piesku, ktežto jest voda velmi zlá a hořká. Avšakž někdy také najde vodu dobrú v téj dáli. A tak přijde k městu, ješto slove Lop, a všechny vlasti svrchu položené, to

jest Kastar, Kartaym, Kotam, Paym a Ciarciam až do města Lop jsú v krajinách velikých tureckéj země.

O městu Lop a o velikéj púšči, kapitola XXXXIIIItá.

Lop jest město veliké. Od něho jest vchod do velikéj púšče. A to město jest v tu stranu mezi na vzchod slunce a na puólnoci. Toho města lidé zákon Machometuóv držie. V tom městě kupcóm, kteříž mají jeti na tu púšči velikú, všicku potřebu připravují. A tu kupci, dřieve než sě na cestu zdvihnú, drahně dní odpočinú. A tu na silné vosly a na velblúdy s kúpě, což sě jim zdá, nakladú i což k ztravě třeba. A tak sě vzhůru zdvihnú cestú na tu púšč. A když již s těch osluóv neb velblúduóv ztravy odbudú, že již nic nenesú, zabijí je neb tu na púšči nechají, nebo by jim nemohli potreby dobýti až tam, kamž jíti mají. Než velblúduv raději zachovají, neb méně jedie a skrovně a mnoho nésti mohú. Na téj púšči mají vody hořké na miestech třech nebo čtyřech. Ale jinde na téj púšči dobře na osm a dvaceti miestech mají vodu sladkú. A jest také však mezi tiem, dřieve než od jednéj vody téj sladké přijdeš k druhé, dobře za den jeden. A ta ještě nemóž všem kupcóm statčiti. Neb některá ta voda stačí padesáti kupcóm, některá sto kupcóm, a tak jakž která. Ve třiceti dnech tu púšči přejdú na šíř. Ale o dlúhosti téj púšči, jako praví ti lidé z téj vlasti, že jest tak dlúhá ta púšče, že od počátka jie až do konce jedva muóž v roce dojíti. A ta púšče najvíc hornatá jest, a ktež rovně jest, tu jest pieskovato. Ale všicka púšč skrzě a skrzě jalová jest, zvieřat tu žádných nenie pro nedostatek pastvy. Šílenie d'ábelského tu mnoho jest, neb ve dne i v noci vídají je i slýchají tu, a protož musejí sě pěkně vystříhati, ktož tudy jdú, aby sě od tovařišuóv neodlúčili; a také aby tu žádný nespal bez tovařišuóv, anebo když jdú, aby po nich sám nezuóstával. Nebo když tovařišie pominú, tak že jich pro hory viděti nemuóž, nesnadno jest těm, ktož zuóstanú, k tovařišóm přijíti. Nebo tu slyšie d'ábelské hlasy, ano je volají jich vlastními jmény, aby tak neslyšeli tovařišuóv svých, ješto napřed jdú. A tak po těch d'ábelských jdúce hlasiech, i sendú s pravý cesty a zablúdie. A tak tiem šálením mnoho jich zhyne na téj cestě, protože jsú neuměli k tovařišóm uhoditi. Někdy také v povětrí slýchají zvuk hudenie rozličných nástrojů i také zvonův. Tak jest ten chod tudy tak nebezpečný velmi i pracný k tomu.

O městu Sachion, kapitule čtyřcátá pátá.

Dokonajíc a přejdúc cestu téj púšči, i přijdú k městu, řečenému Sachion, jenž jest na počátku vchodu do vlasti veliké, řečenéj Tangut, v níž jest málo křesťanů nestorinův, ale jiní, s ktož tu přebývají v tom městě, držie zákon Machometa, a jiní všickni jsú modlosluhy. A ti modlosluhy, kteříž tu jsú, mají zvláščí jazyk. Ti všickni, kteříž v tom městě přebývají, s žádnú kúpí nejdú, jedno ovocem živi jsú. V tom městě Sachion mnoho klášteruův jest, rozličným modlám posvěcených, jimžto veliké oběti činie a od lidu veliká poctivost se jim děje. A když se kterému modloslužě syn narodí, inhed jej poručí některéj modle, kteréžto modle ke cti toho léta v svém domu krásného škopa krmí. A když se rok dokoná od narození syna jeho prvý hod téj modly, kterýž přijde po tom roce, tehdy obětuje téj modle syna svého a toho škopa s velikú poctivostí. Potom zvařie to maso škopové a modle obětují, kteréhožto masa tak dlúho nechají před tú modlú státi, donivadž nebudú dokonány ty jejich modlitby nešlechtné, kteréž před tú modlú říekají podlé obyčeje toho miesta. Neb tu prosí otec velmi nábožně téj modly, aby syna jeho ráčil uchovati, i mnie jistě, by zatiem ta modla polévku jedla z toho masa. A když tu službu dokonají, to maso obětované na jiné místo nesú. A tak shledajíce se všickni přátelé toho jistého, to maso s velikú poctivostí jedie a kosti poctivě v řádném náčiní schovají. A když kto pak umře, ti, k nimž ta mrtvá těla příslušejí, to jest přátelé, káží je spáliti. A při tom pálení takýto obyčej mají a hod: najprve se s hvězdáři radie, kdy by měli ta těla k spálení nésti. Tehdy se oni ztáží o měsieci, o dni, o hodině narození toho jistého umrlého. A spatřiece téj hodiny spůsobenie hvězd, teprv súdie, který den má spálen býti. A někdy sedm dní to tělo mrtvé chovají, některdy za měsíc a některdy za šest měsiecuův. A v tu chvíli zatiem toho těla mrtvého tiemto chovají obyčejem: v domu truhlu mají z tlustých desk tak mistrně spojenú, že z nie i žádný smrad páchnúti nemuož, a ta truhla také zevnitř čistě zmalována jest a v tu truhlu mrchu vlozie, drahú vóni ozdobiec, truhlu tu čistém postavcem přikryjíc. A na všaký den, doněvadž to tělo doma chovají, v hodinu jedení stuól před tu truhlu s vínem a rozkošnými krměmi připraví, a ten stuól tak připravený tu stojí tak dlúho, jako by se mohl živý člověk najiesti. Neb oni za to mají a tak pravie, že tu, což jest položeno tomu mrtvému, dušě jeho jie a požívá. Také dřieve řečení hvězdáři radie, s které by strany domu to tělo mělo ven neseno býti, neb tak říekají, že ta néb ona strana domu, když jsú jej dělali, někdy nemá dobrých osudův. Protož oni tak súdie, že by strana nebyla toho hodna, aby mrtvých těla v takovú zlú chvíli byla skrze ni nesena. A protož prikazují ti hvězdáři, aby jinými dveřmi nebo znovu s jinéj strany probořiece stěnu, k spálení to mrtvé tělo vynesli. A když to tělo z města neb z městečka vynesú, bývají tu u cesty domkové některací, z dřieví srúbení, na mnohých miestech

postavci a zlatohlavy přikrytí. A když těch dojdú, s tím mrtvým tělem, postavie tu truhlu před tím domkem, a před truhlu na zemi lejí víno a rozkošné krmě rozmečí, a za to majíce, že ten mrtvý na onom světě s takovým obědem má přijat býti. A když cestú jdú před sě, to tělo nesúce, tehdy napřed před tú truhlu jdú rozliční herci s rozličnými nástroji piščby i hudby ze všeho města, a k téj piščbě a hudbě všichni jdúce, velmi jsú veseli. A když již k tomu miestu, na kterémž jej mají spáliti, přídú, mají na lístkách papírových vyřezány obrázky mužské, ženské, koňské, velblúdové i penězových mnoštvie, a to všecko s tím tělem spálé. Neb za to mají, že ten mrtvý na onom světě tolik pacholkův a dievek i peněz bude míti, což tu těch obrázkův bude s ním spáleno. A takto věz to bude živ v bohatství velikém a ve cti. Ten bludný obyčej vežde drží při spálení těl lidských v téj krajině na vzchod slunce slepota pohanská etc.

O zemi Kamul, kapitule XXXXVI.á.

Kamul jest vlast jedna mezi velikú vlastí Tanguth, kterážto poddána jest velikému kámovi, kděžto jest měst mnoho a městeček. I jest ta vlast Kamul mezi dvěma puščinama, to jest mezi velikú, o níž svrchu praveno jest, a mezi druhú, ješto jest dlúhá tři dni cesty. Potřeby v této vlasti k jedení i k pití dosti mají i sami sobě i všem pocestným, ktožkolivěk tudy jedú. Lidé téj vlasti svůj zvláščí jazyk mají a jsú velmi kratochvilní, a na nic jiného péči nemají, než aby lecikakési hry stropili a veselí byli. Modlosluhy jsú a od svých modl od staradávna zšieleni jsú, tak že když kolivěkkteří pocestní tudy jdú, staví sě v domu kteréhožkolivěk měščenína neb hospodáře téj vlasti Kamul, ten jej velmi vesele přijme a přikáže ženě i vši své čeledi, aby dokavadžkolivěk ten host chtěl by tu býti s nimi, aby jeho ve všem poslušni byli. A to přikáže ten hospodář toho domu, inhed sě běře přeč a domův sě nevrátí, až ten host v jeho domu bude chtieti býti. A žena toho biedného muže hostě toho ve všem poslušna jest jako muže svého. Ženy v téj vlasti jsú velmi krásné, ale mužie jejich od svých bohuóv tu jsú zslepěni šieleností, že sobě to za veliký užitek a počestnost mají, když jich ženy hostmi sě přizná. Ale v ten čas, jehož králováše Monehu, kám veliký, zo najvyšší král všech Tataruóv, i slyšav také šielenie mužúv téj vlasti Kamul, přikázal jim, aby viece tak ohyzdný věci netrpěli, ale aby raději žen svých čest zachovali, pocestným lidem zvláščí hostinný duóm učinili, aby lid téj vlasti takovou šeredností viece sě nemazal. Tehdy mužie téj vlasti, uslyšavše královo přikázání, zamútie sě velmi. A pošlíce k němu vybrané posly s dary prosili jsú jeho, aby to tak cežké přikázání zase odvolal řkúce, že to vydání a ten obyčej mají od svých starších a že, doněvadž tu dobrotivost

hostem jsú ukazovali, bohuóv svých milost jsú obdrželi a jejich země vždy plodná byla a hojně jim ovoce nesla. Tehdy král jejich přivolí k jich prosbě, a přikázanie odvolá a rka: Což na mě slušie vám přikázati, to jsem učinil, a poněvadž tak nešlechtnú ohyzdnost za čest přijímáte, mějte sobě tu nešlechtnost, jehož žádáte. Tehdy poslové s listy se vrátiece, všemu lidu, jenž truchel a as smuten bieše, radost a veselé jsú přinesli a tak držie *obyčej onen podnes*.

O zemi Tyntintalas, kapitule XXXXVIIItá.

Po téj vlasti Kamul přijde pak k vlasti téj, ješto slove Tyntintalad, jenž blíž příleží púščě v tu stranu na puólnoci. A ta vlast jest dlí šestnáste dní cesty, a jest pod panstvie velikého kám. Tu jest měst mnoho a hraduóv. Jsúť také tu někteří křesťané a někteří, ješto se Machometu modlé. A ostatek lidu téj vlasti modlám se modlí. V téj vlasti jest hora, v níž jest ruda ocelová, a také jiná ruda. Jsú také v téj vlasti salamandrové, z nichžto bývá některaké rúcho nebo plátno, že když je v úheň vržeš, nemuóž shořeti. Bývá také tu plátno z země, jakož jsem slyšal od tovařiše svého Turka, jenž bieše rytieš, muž múdrý, jemuž říkáchu Zursytan, jenž z poručenství velikého kám v téj vlasti bieše usazen nad těmi, ješto na rudě děláchu, i pravieše tak, že v téj hoře jest některaká zemná ruda, v níž některaké niti podobné k vlně nalézají. Ty niti sušie na slunci, potom v moždieři měděným tlukú, potom vodú zperú, a tu zemi, jiešto se přidržie, vytřesú a vyberú, a tak potom z téj vlny niti předú, z kteréžto niti potom plátno dělají. To jisté plátno když od tkadce vezme, nebývá bielo, ale musí se v uóheň vrci a v ohni za hodinu nechati, a tak zbělé, že bude jako snieh, a oheň jemu nic neuškodí. A když se začrní, tehdy jemu též učiní, neb jiného pránie, když je chce čistiti, jemu netřeba. Ale o tom hadu, o salamandru, o němž pravie, že vždy v ohni bydlí, nic jsem neslyšal v těch krajinách na vzchod slunce, než což jsem o salamandře slyšal, to sem vše věrně popsal. Pravie, že v Římě jest některaká rúcha neb ubrus z salamandry, v němž jest zavinut některaký ručník Boží, ješto sobě jím pot stieral, když pracoval cestú v horko, anebo snad ten, jakož byl v jeho hrobě nalezen po jeho vzkříšení, kterýžto ubrus poslal byl papežovi jeden král taterský.

O zemi Suttur, kapitola XXXXVIII.

Nechajíce téj vlasti Tyntintales, jest jíti na vzchod slunce deset dní cesty spolu, ktežto žádného přebytká lidského nenie, jedne na málo miestech. A přejda tu cestu, přijde do vlasti, ješto slove Suttur, v níž mnoho měst jest a městeček, a najvětšie město slove Suttur. V téj vlasti jest něco křesťanuóv, ale jiní lidé téj vlasti jsú modlosluhy, a jsú poddáni v panstvie s velikému kám. Kupcuóv tu nenie, ale ovocem živi jsú. Na všech horách téj vlasti nalezne reubarbarum toho kořenie veliké mnostvие, a odsud je kupci nesú po jiných krajinách světa.

O městu Kapycion, kapitule XXXXVIII.

Kapycion jest město velmi veliké a zšlechtilé, jenž jest najjmenovitějšie a najšlechtilejšie v téj vlasti, ješto slove Tangut, v němž jsú křesťané někteří, a jiní držie zákon Machometů, a ostatek jsú modlosluhy. Mnoho jest v tom městě klášterů, v nichžto mnoho modl následují, z nichžto jedny jsú kamenné a jedny dřevěné, jedny hliněné nebo jako hrnec splepené, a všeccky svrchu jsú pozlacené. A některé z nich jsú na deset kročejí veliké, a ty zdají se, že leží; okolo nichžto nastavili malých modl, a ty malé modly, jakžto by se velkým klaněly, poctivost jim ukazujíc. Tu také jsú některací zákoníci modlosluhy, jenž počestnějšie bydlé než jiné modlosluhy, z nichžto někteří čistotu tělesnú zachovávají a velmi se varují, aby bohuóv svých zákona nepřestúpili. A všecken rok jedno po měsieciech čtú, aniž jiných měsiecuóv neb týdnóv mají. V některých měsieciech pět dní pořád zachovávají a ctie tak, v nichžto dnech ani ptáka ani kterého dobytečka zabijí, aniž toho masa jedie těch pět dní zabitého. Také těch pět dní poctivějšie jsú živi, než jiných dní toho roku. V tom městě každý modlosluha muož míti žen třicet neb více, ač muož jeho statek to snésti. A všakž prvnie žena z těch jest duóstojnějšie a za manželku jako zdávanú ji mají. Tu nebéře muž od ženy věna, ale on jí na dobytku neb na sluhách neb na peněžích podlé svého statku věno ukáže. A jestli že žena mužovi jest nenávistiva, tehdy muož jie muž nechati podlé svéj libosti. Přítelkyně své přirozené v druhém pokolení ženy a sobě berú; také i macochy. A mnohé hřiechy, ješto u nás velmi těžci jsú, to oni praví, že muož dobře býti. A tak ve mnohých věcích bydlé jako jiná hovada.

O městu Ezyna, kapitole padesátá.

Pak dále jdouce od toho města Kapycion, jest jíti dvanáste dní cesty, a tak potom přijde do města, jež slove Ezyna, jenž jest blízko, od púšče k straně puólnoci, ktežto mnoho velblúduov jest, i také jiných zvířat rozličných dosti. Tu jest raročuov a sokučuov i jiných ptáčuov dobrých k myslivosti dosti. Lidé z toho města Ezyna modlosluhy jsú, kupčení nedbají, užitekem zemském živi jsú. V tom městě připravují sobě ztravu pocestní lidé kupcové na čtyřeceti dní, když chtějí jíti přes púšč, jenž jest ku puólnoci straně. Tu žádného příbytku lidského není, kromě zde i onde na horách neb na údolí téj púšče, v nichžto přebývají lidé v létě. Na téj púšče řídko kde tráva roste neb zelina; avšakž na některých místech zvířít dosti jest, a zvláště divoké osly tu najde a těch velmi mnoho. Jest takej na téj púšči sosnového neb borového dříví. A ta všichna města i vlasti svrchu psané, to jest město Sachion, vlast Kamul, vlast Suttur, *město Kapycion a město Ezina náležejí k veliké vlasti Tanguth.*

O městu Karokoram, kapitole padesátá prvá.

Dokonajíc cestu téj púšče jest přijíti k městu Karokoram, kteréžto záleží k straně puólnoci, ktežto počátek měl jest pán taterský, neb jsú dříve přebývali po poli a na velikých planěnách téj vlasti, a tu nebieše ani měst ani městěček, ale jedne biechu trávnickové a vody a řek mnoho, aniž jsú pána měli z lida svéj země, ale biechu poddáni v daň velikému královi, jenž slovíše Uncham, jemuž latině neb vlasky pop Jan říekají, o němž vešken svět mluví. Potom pak až se již rozmohl lid taterský, bál se ten král, by jeho to mnostvie někdy neurazili, když by chtěli protivní býti, i myslil jest, kterak by je mohl ruózno v diely rozdělití a po rozličných vlastech rozeslati, aby tiem moc jejich mdlejšie byla. Ale nechtiece se nikakéž rozlúčiti ruózno, všichni spolu šli jsú na jednu púšč na puólnoci stranu, i přišli jsú na jedno místo, ktež jsú se a dříve řečeného krále nebáli, a jemu potom více daní dávati nechtěli.

O prvném králi taterském, jenž slul Chynchyš, kapitule Ldruhá.

Po malých letech z Božieho způsobení muže jednoho poctivého a múdrého, jenž slovíše Chynchyš, králem nad sebou ustavili, a to se jest stalo od narození syna Božieho tisícího jednoho sta osmdesátého sedmého. Tehdy po jeho korunování všichni Tatařie, kteří se biechu

po jiných vlastech rozběhli, přijduce k němu, pod jeho panství velmi rádi dobrovolně se poručichu. A on ten jistý sobě poddaný lid velmi múdře a opatrně spravováše. Tehdy po malém času osm jiných vlastí dobyl. A když jest kterého města nebo hradu přesilnú mocí dobyl, po svícezení žádného zabíti ani oblúpiti dal, kterýž se jemu dobrovolně poddal a s ním chtěl jeti jiných měst dobývat, pro něž jsú jej všichni divně milovali. A vida se tak povýšena v takěj chvále, posly své královi svému pošle prosě, aby jemu svú dceru v ženu dal. A to bylo již léta od narození Božieho tisícího dvústého. A ten král tu řeč velmi hněvivě přijal a nelibě, a poslóm velmi osuhle odpověděv, řekl jest k nim, že by dceru svú chtěl raději v oheň vrci, než by ji chtěl svému sluzě dáti. A posly Chynchyšovy nepočestně od sebe vyhnal, a řka jim: Rcete pánu svému : proto, žeť se jest směl v takú pýchu vznésti pán váš, žeť jest směl prositi za dceru pána svého, musíť za to ukrutnú smrt vzieti etc.

O bití Tateruóv s tiem králem, kapitule LIIIÍ.

A když to uslyšal Chynchyš, rozhněval se jest velmi, a sebrav se s velikém zástupem, i jel jest do země krále Uncham, jenž slove pop Jan, i položil se jest polem na krásnej a velmi velikěj rovni jenž slove Tanduk, i poslal, k královi, aby se bránil. Tehdy ten král s velmi velikém vojskem přitáhne, a položí se na jednom poli bliz vojska taterského za dvacet mil. Tehdy Chynchyš taterskej král přikáže čaroděnikóm a hvězdářóm svým, aby pověděli uhodnúce, kerakej by konec jejich boj měl vzieti. Tehdy ti odpověděli, a na dvě rozdělili trest na dli, i položie před sebu na zemi. A jednéj straně převzděli Chynchyš a druhé Uncham, i řekli královi: Když my budem čisti v svých knihách nad těmi třěmi rozščěpenými, tehdy tě dvě polovici třti budú spolu bojovati, a ten král svítězí v boji, čiež polovicě téj třti na druhéj usedne. Tehdy když se veliké mnostvie lida zběhne k přihlédaní, a tak když ti čaroděnici a hvězdáře sú čtli v svých knihách, oně dvě polovice třti hnuchu sebu a zdáše se, by jedna polovice proti druhé povstávala. Tehdy ta polovice Chynchyšova položí se svrchu na polovici Unchamově. Uzřevše to Tatarové a ujistivše se budúcím svícezením, veselili a posílili jsú se velmi, a tak na třetí den podali jsú boj, a mnoho jich s obuóv stran zhynulo. Avšak Chynchyš svítězil a král Uncham zabit byl. A Taterové jeho všecko královstvie sobě podrobili i kraloval jest Chynchyš po smrti Unchamevě let šest, v nichžto jest mnoho vlastí dobyl. A po šesti letech, když jeho někteří jednoho hradu dobýváchu, tehdy král Chynchyš, tak dobýváje šturmem, přistúpi k hradu, šípem v koleno zastřelen jest, od kteréhožto zastřelení po malých dnech umřel jest. A pohřben jest na hořě velikěj Alkay, na němžto potom pohřebují všecky

veliké krále tatarské, i ty, kdož jsú z jejich pokolenie. Když by veliký kám umřel tu, ješto by bylo za sto dní cesty od téj hory Alkay, tělo jeho vezli by k téj hoře k pohřbu.

O číslu a o poráztě Taterských, kapitole LIIIItá.

První taterský král byl jest Chynchyš, druhý Tuy, třetí Batuy, čtvrtý Ezi, pátý Mongon, šestý Kublaj, jenž nyní kraluje, jehož moc jest větčie nežli jest byla všech jiných nxpřed jmenovaných pěti, ješto před ním zemřeli. Také jest jeho samého panství větčie, nežli by mohly býti všickna spolu královstvie a panstvie všech králuóv křesťanských i všech saracénských, jakož v těchto knihách na svém místě o každém zjevně popsáno bude. A když tělo velikého kám ku pohřbu vezú na horu Alkay, ti, ktož po něm ku pohřbu jdú, člověka každého, kteréhož potkají, toho mečem zabijí, řkúce: Jděte, a pánu vašemu na onom světě služte. Takým bláznovstvím a nemúdrostí jsú od škaredého d'ábla oklíčeni, že mní, by ti zbití pro tu věc, jakž oni míníe, měli na onom světě v jiném životě v službu tomu královi poddáni býti. Též i všicky koně i také krávy zbijí, aby je na onom světě živy vzal. A když tělo velikého kám přineseno bude k téj hoře, ti jistí rytieřie, ješto provázeli tělo pro tu jistú věc, jakož svrchu pravi, zmordují více lidu nežli dvacěti tisícúv.

O obecným obyčeji taterským a o mnoství žen, kapitole padesátá pátá.

Tatarové obecně mnoho voluóv a ovec i jiného dobytka mnoho chovají, protož s svými stády bydlé vždy na pastvách. Létě na horách bydlé a na místech chladných, ktežto pastvy a drva mají. A zimě pak do teplých krajin se berú, ktež by mohli doby ku píci najíti. Domky mají jakžto stany, a ty plstí dobrou velmi dobře uhradie, a ty domky s sebu nesú, kamž se koli obrátí. A ti jsú tak mistrně spojeni, že je velmi snadně muož složiti i rozložiti, zdvihnutí i položiti i nésti, kamžkoli chtě. Jichžto dveři vždy ku poledni obrátí, když ty domky vzdvihnú. Vozy také mají, kteréžto velblúdi táhnú, a ti jsú také plstí tak mistrně přikrytí, buď to že by celý den na ně déšć šel nemuož nic zmoknúti, což jest pod nimi. Na těch voziech děti a ženy své i všecko náčinie své i potreby vezú. Ženy taterské mužóm svým velmi věrny jsú. U nich slyšenie mrské a nestrpelivé jest, by který ovšem muž směl s svého bližného ženú přebývati. Velmi se pilně v téj věci vystřiehají, aby sobě na téj věci křivdy neučinili. Ale každý z nich muož toliko žen míti, koliko jich muož krmiti, avšak prvá žena jest jmiena mezi jinými

najvyššie a najpocitvjšie. Kromě sestr všech a velmi blízkých rodiček s obú stranú s v blízkém pokolení ženy sobě berú. Aneb když otec umře, syn jeho muož svú macechu za manželku pojíti. Také když bratr umře, nevěstu pojme bratr. Veliké svadby dělají, když ženy pojímají. Mužie od žen věna neberú, ale oni jim a jejich materám věno ukazují, proto že mnoho žen mají a také mnoho dětí. Tatarské ženy svým mužóm na stravě nejsú těžky, proto že svú prací a dielem svým mnoho dobudú. K spravování čeledi jsú velmi opatrné; a k jiesti dělání velmi pilné. A což těch úraduov domovitých, to vše snažně zjednávají, kupují, prodávají velmi dobře. Mužie jejich domovité potřeby *péči žen* nechajíc, s lovy zvieřecími i ptačími, s oděním, s válkami se obchodie.

O odění taterském, kapitole padesátá šestá.

Oděnie, v němž Tataři bojují neb chodie, jest z velmi silné a tvrdé kůže vařenej, točíš z byvolových koží neb jiných zvieřat, maso jenž mají tlusté a silné kůže. A meče nesú *obzvláště a užívají luků a šípů*. *Jsout' výborní lučištníci od chlapectví k tomu vedeni a užívání luku přivyklí. Bohatí lidé se oblékají v hedvábné a zlaté šaty a pod svrchním rúchem kožichy čisté a zšlechtilé nesú lisie, sobolové aneb hranostajie i také jiných rozličných zvieřat, ješto mají drahé a zšlechtilé kóžě, z nichž kožichy nesuóv.*

O obecným pokrmu taterském, kapitole LVII.

Obecné tatarské krmě jsú mléko a maso těch zvieřat, což na loviech uhonie, to jedie. Také jiných zvieřat maso, čistých i nečistých, jedie, jakžto konie a psie maso, také i některaké jiné spôsobenie žížel, ješto jim obecný lid říeká kočky faraonovy, jichž jest veimi mnoho po těch rovníech. Také pijí koňské mléko, a to tak dělají, že se bude zdáti, by bylo bíelé víno, a jest také velmi vonné a slove chemius etc.

O modlosluhování, kapitule LVIII.

Tatarové miesto bohu modlé se jednomu, jemuž říekají Latygaj, jehož mnie, by byl zemskej buóh, jenž by péči měl o nich, o jejich zemských úrodách, o dětech a o dobytku. Toho

falešného buóha oni veľmi ctie. A každý Tater v svém domu má modlu neb obraz toho boha z plsti neb z jiného plátua. A tu jistú modlu na čistém miestě postavie a mnějí, by také ten jejich buóh měl ženu a syna. Takěž jich modly z plsti udělají, modlu ženy Latygojovy na levě straně jeho postavie a syna jeho modlu před ním. A ty modly tak veľmi ctie, když k obědu neb k večěři jdú prvé tučném masem vařeným neb tú tučností s masa pomaží úst bohuóv svých. A diel téj jíchy neb vody, v níž maso vařeno jest, jim ke cti před duóm vylíjí, aby ti bohové dřieve řečení vzali diel svůj a učinice to, i sedú k stolu. A jestliže kterého Tatara syn, jenž ješče ženy neměl, a umře také tehdy druhému dcera děvečka, ješto ješče muže neměla, otec toho pacholíka umrlého děvečku tu umrlú vezme za ženu synu svému umrlému, a to s povolenie otce jejího. A nato velé list napsati pod obecného písarě rukú, a také na listech namalují pacholíka i děvečku, rúcho, penieze i jiných potřebných věcí mnoho, náčinie rozličné. Potom pak ten list i to malování na ohni spálé, a tak jsúce svedeni d'ábelském oslepením i mnie, by ti umrlí pojali se na onom světě, když dým těch věcí spálených vzhúoru šel v pověťrie. Učinie také pro tu věc krásnú svadbu, a těch krmí diel, což nadělají k téj svadbě, rozkydají a rozlejí sem i tam, aby také ženich a nevěsta svůj diel téj svadby snědli. A tak viec potom starosty a přátelé těch mrtvých mají se za přátely, jako by se v pravdě ta svadba stala.

O udatnosti, kapitule padesátá VIIIItá.

Jsú Tateřie v oděni udatni veľmi a v bojích zvícezuji; nejsúť lidé rozkochaní, ale pracovití velmi, když pro které bojování nebo pro které potřeby zástupuóv hodno jest, s k utrpení kterakýchkolvěk nesnadností jsú hotovejšie a silnějšie než jiné lidé. Oni přes celý měsie, když třeba jest, nic jiného nejedie než mléko od dobytka a maso toho zvěře, což uloví. Také koně jejich jiným nejsú živi, než tú trávú sprostnú a na téj dosti mají, což tu na pastvách najdú, aniž hodno jest v též příhodě, by jim jiněj píče dobývali. Taterové někdy celú noc v oděni na koniech sedie, a koni, ktež tak trávú najdú, tu pojedie. Lidé velmi harovití jsú a pracovití a na skrovné stravě dosti mají. A velmi dobře umějí města neb tvrze stěci; když mají pro kterej boj na dalekú cestu jíti, nic s sebú z svých věcí nevezmú, kromě oděnie, než jedno malý stánek, pod nímžto postojie, když děšc jde. Také každý s sebú nese dvě flašce koženie, v nichžto mléko s sebú nesú pro pitie, a jeden hrnek masa malý vařiti. A také udá-li se jim kdy, že by měli daleko na pospěch jeti, za deset dní ao krmě vařené neokusie, tak že by pro vaření cesta jejich měla meškána býti. Mají také tvaroh s sebú, ten vloziece v hrnec neb v jiné

nádobie, nalijí na to vody a tak dlúho některakým dřevem míšie, až se i rozpustí, a to potom, když se jim vzchůce pítí vypijí. Také často, když se jim vína nedostane nebo ss vody, púščejí svém vlastním koňóm krev a tu pijí.

Tuto o řádu jejich, kapitole šedesátá.

Řád tento jejich jest v šikování a v zjednávání zástupuóv a obyčejí k bojóm: když který vejvoda neb vuódce bude ustaven nad vojskem, sto tisíc rycieřov vybere z nich, kteréž ao se jemu zdá, tomu vejvodě, i zdělá je hajtpmanem, jedny nad tisíce jiezdnyými, druhé nad sto jiezdnyými a třetí nad deseti jiezdnyými. A tak šikuje všicko vojsko po tisíc, po stu a po deseti. A také jednoho posadí nad deset tisíc. Ti hajtpmané téj vojsky jsou rádsě tiemto řádem: neb těch deset, z nichžto každý jest hajtmanem nad deset tisíc, jsou rádsě toho vévody nebo vódsě. A ti, ješto jsou hajtpmanové, jsou rádsě těch, ješto jsou nad deset tisíc. A ti pak, ješto jsou nade stem, jsou rádsě těch, ješto jsou nad tisíc. A ti, ješto jsou nad deseti, jsou rádsě těch, ješto jsou nad stem, ale tak, aby žádný hajtman neměl více nežli deset, a ten obyčej držie i u velikých i v malých vojskách. A když pak ten hajpman, ješto nad sto tisíci jest, pustiti chtě tisíc, přikáže jednomu hajtmanovi, ješto jest nad deset tisíc, aby sobě vybral z jeho vojska tisíc. A ten kdož jest na deset tisíc, přikáže tomu, ktož vládne stem, aby sobě vybral sto. A každý, kdož vládne nad stem, vybere sobě deset, a každý, kdož na deseti jest, dá jednoho, a tak bude jich tisíc z deseti tisíc vybrané. A to takém šikem držie, aby rovnými pořádkami puščení byli. A každý z nich vie, když z práva k tomu má vyvolen býti; a každý z nich, když jej volí, ihned poslušen jest; ve všem světě nenalezneš lidí poslušnějšie panuóv svých, jako jsou Tatařie. A když se již s jednoho miesta na jiné místo vojska hne, vždy se všech čtyř stran téj vojsky po dvou stú stráží nebo více bude nevelmi daleko od nich, aby neopatrně napadeni nebyli. A když pak se na poli s nepřáteli bijí, často učinie, jako by poběhli, a zasě vždy přes to stfielejíc tak daleko, až nepřátely své, ješto po nich běžie, zavedú, kamž se jim bude zdáti. as Tehdy se všicky spolu na ně zasě obrátie a často nad nimi svítěziec, potepú je. A také často tiem obyčejem učinie svým nepřátelóm hanbu, když mniechu, že by měli obdržeti boj, a ztratie. A koni jejich tak jsou zučení, že k jězdcově volí sěm i tam obrátie se snadno.

O súdech taterských, kapitule šedesátá prvá.

O zlých lidech a nepravých takúto spravdnost činie. Jestliže kto ukradne kterakú věc malú, pro niž nezaslúžil oběšenie neb zahubenie, jest-li velmi malávěc, kází jemu dáti sedm kyjových ran, jest-li většie věc, tedy sedmnácte, pakli opět věčšie, tehdy *dvacet a sedm a třidcet a sedm a čtyrcet a sedm*. A tak vedlí miery hříechu jest počet kyjových ran až do sta, vždy přičinijíc po desěti, až některé tak až do smrti ubijí. Pakli kto ukradne kuón neb kerú věc takú, pro kteréž jest hoden smrti, na poli jej přieč na břich mečem uděrie a tak zahubí. Pakli zloděj muož a chce tu věc devětkrát dráže zaplatiti, vykúpi se od smrti. Ktož mají koně, voly neb velblúdy, znamenie svá jim na srsti učinie, a beze všech stráží na pastvu vypustie. A když se s pastvy vrátí, a nalezne kto které cizie mezi svěmi, ihned pána neb hospodáře toho dobytšete najdúc, kází jemu kteréž koho jest, domuóv ihned pojíti; ale drobnému dobytku tomu pastýři *za stráž se posílají; majíť zvířata nadmíru krásná*. To jsú obecní obyčejové taterské, ale že jsú smíšeni mezi rozličnými lidmi, protož mnohé své obyčeje opustiece, v rozličných vlastech jich se obyčejí přijmú.

O poléch a oráni Barguij, kapitole LXdruhá.

Vypravivše v ten čas obyčeje a mravy taterské, ku popsání některých vlastí již přistúpíme. Odejduce od města Karobaram a od hory Alkaj, jest jíti přes puólnoci strany po polích a po trávnících Barguij, kterážto krajina vzděli čtyrydceti dní cesty. Lidé, jenž tu přebývají, slovú Metritové, a ti poddáni jsú velikému kámovi, a mají taterské obyčeje a mravy. A jsú lidé lesní, maso jedie těch zvířat, což na lovu popadnú, a zvláště jeleny, jichžto tu velmi mnoho mají, a také je opitomují. A když je opitumie, jezdie na nich miesto koní. Obilé nemají ani vína. V létě velmi veliký lov mají ptákuóv i zvíři, ale zimě všecken zvíř i ptactvo bére se odtud přeč pro velikú studenost neb zimu téj vlasti. Pak po skonání těch čtyřidceti dní cesty jest přijíti k moři, ješto slove Okceanum, okolo něhožto jsú hory, na nichžto jsú raroňové a sokolové neznámí, a tu hniezda mají, a odtud je nosí k dvoru velikého kám. Na těch horách žádných jiných ptákuóv nenie, jedno ti raroňové a některací jiní ptáčti, jimžto řiekají bargelat, jimiž se ti raroňové krmie. Ptáci ti jsú tak velicí jako kuroptvy, a mají nohy jako papúchové, ocas mají jako raroň, a jsú velmi ručí. Na ostroviech mořských rodie se pak některací sokolové, jimž oni řiekají gurfalegové, to jsú ti, ješto supa nebo káni uhonie, s a těch jest tam veliké mnoství. A ty ptáky nosie k velikému kámovi. Ale těch gurfalkuóv neb sokolů, ješto se plodie v

křesťanství, ješto je nosie do Tatar, nenosie je k velikému kámovi, neb jich tam má nazbyt, ale nosie jě k jiným Tataróm, ješto příležíe Arménóm, Kumánóm. V těch krajinách ostrovové jsú, ješto jedno jsú na puólnoční stranu, tak že ta hvězda, ješto slove polus arcticus latině, *jest jim na stranu podední.*

O království Ergymul, kapitole LXIIIítí.

Tuto sě musíme opět vrátiti k městu Kopyeion, o němž sě dřieve zmienka stala jest, abychom jiněj vlasti, jenž jemu příleží, také popsali. Jduce pak od toho města Kapycion k vejchodu slunce, jest jíti za pět dní cesty a na téj cestě na mnohých miestech slýchají v noci d'ábelské hlasy. Po pěti dní cesty přijde království Ergymul, jenž jest u velikěj vlasti Tengut; to království *jest poddáno velikému kámovi, jsou tam křesťané, nestorinové, modlosluhy, i také jiní, následující zákon Machometuóv, mnoho měst a mnoho hraduóv.* Potom proti syracum, to jest mezi na vzhod slunce a polední stranu jest jíti do vlasti Kataj, ale dřieve jest přijíti do města Syngnij, jenž jest poddáno v daň velikému kámovi. Tu také jsú křesťané i ti také, ješto Machometa následují. Tu jsú volové divocí velmi, krásní a velicí jako velblúdové, srsti mají vežde po životě kromě chřbeta bílé i černé, na tři piedi dlúhé. A mnoho těch voluóv spitomějí, a když zpitomějí, veliká břemena nesú; druhé vpřiehají v pluhy, a ti předivnú silú mnoho diela udělají na roli orané v krátkém času. *V té vlasti pižmo lepší jest než kdekoli na světě,* a to mají od některakého zvířátka. Jest jedno zvířátko velmi pěkné, tak veliké jako kočka, srsti hrubé jako jelen, a nohy jakžto kočka, zuby jedno čtyři jmá, dva nahoře a dva dole. To zvířátko podlé pupka mezi kuóží a masem má měchýřek pln krve, a ta krev jest pižmo. A těch zvířat jest velmi veliká věc. Lidé téj vlasti jsú modlosluhy, a velicí smilníci, jsú tlustí obecně. Nos malý a a vlasy černé mají. Mnozí brad nemají, ale vlasy okolo úst mají. Ženy krásné jsú a bílé. Mužie raději hledají krásné ženy než urozených neb bohatých, neb dobře urozený a veliký muž pojme chudú ženu, jedne jestli krásná, a mateři její věno dá; kupcuóv a řemeslníků mnoho tu jest. Ta vlast má na dli třidcet dní cesty a jest velmi plodná. Tu jsú bažantové dvakrát věčší než u Vlašiech a mají ocasy deset neb devět piedi dlí. Také tu jsú bažantové, ješto jsú u velikosti našim rovni. Mnoho jiného ptactva mají velmi krásného a rozličného peříe a rozličné barvy.

O zemi Egrygaya, kapitole šedesátá čtvrtá.

Potom přejdúce osm dní cesty od téj vlasti Ergymul ke vschod slunci, jest přijítí k téj vlasti, ješto slove Egrygaya, v nížto jest měst a městěček mnoho a příslušie vlasti velikéj Tangut, v níž jest najjmenovitějšie město, ješto slove Galacia. Ti, jenž tu přebývají, jsú modlosluhy kromě nětco křest'anuóv, jenž mají tři kostely, a všickni jsú poddáni velikému kám. V tom městě Galacia dělají sukna, jenž slovú jich jazykem zambelory, z bielé vlny a srstí velblúdových tak krásná, jako by mohl v světě naléztí, a odtud je kupci po jiných vlastech nesú.

O zemi Tengut, Gog a Magog, kapitole LXVtá.

Opět nechajíc vlasti téj Egrygaya, i přijítí jest na vzchod slunce do téj vlasti, ješto slove Tengut, kdežto jest měst mnoho a hraduóv, kdežto přebýváše král veliký, jenž slovieše pop Jan. Ale nynie jest ta vlast velikému kámovi v daň poddána, avšakž jest tu jeden král z pokolenie toho popa Jana, jenž také tak slul, jehož jméno Řehoř. A všickni velicí kámové po smrti toho, jakož od Chynchiše zabit byl v boji, dcery své vdávali jsú za ty krále z téj vlasti Tengut a jakžkolivěk jsú tu modlosluhy a někteří, ješto bydlé *dle* zákona Machometova, avšak větší diel lidu téj vlasti jsú křest'ané, a ti křest'ané v téj ve vší vlasti panují a vládnú. Mezi těmi jest také některaký lid, ješto slove Argon. Ten lid nynie jmenovaný má mezi sebú lidi kraššie a v kupectví snažnějšie, než by je mohl jinde ve vší vlasti najítí. V těch krajínách jsú vlasti, ješto slovú Gog a Magog. Gog svým jazykem jmenují Ung, *Magog pak Maingut*. V těch miestech nalézají kamenie lazurové, z něhož dělají velmi dobrý lazur, tu modrú barvu. Tu dělají húně velmi dobré z velblúdových srstí, jimž říekají zambeloty; v téj vlasti dělají postavce z zlata a z hedvábie rozličných barev velmi dobré a krásné. Jest tu město jedno, jenž slove Syndatyn, kdežto velmi čisté oružie neb oděnie dělají a velmi dobré všelikaké a rozličné k bojóm potřebné. V horách téj vlasti jest veliké mnostvie rudy stříebrnej, tu také jest lovuó mnoho pro množstvie zvieřat. A těch krajina slove Yndysu. A za tiem městem pak vzdáli za tři dni najde město Cziangamor, v němžto duóm aneb palác velmi veliký, v němž přebývá veliký kám, když do toho města přijede, a často tu přicházie, neb blíz města některaké lúže jsú neb jezera, v nichžto jsú labuti, řežábové a bažantové i kuroptve, a také mnoho jiných ptákuóv. Protož král tu bývá, neb tu s svými sokoly a raroxy často kratochvíl svú mívá. Jsú tu řežábové pateři: první jsú velicí a černí jakžto havrani, druzí jsú věčší než jiní, bieli a velmi

krásní, na peří jejich křídl jest plno ok jako zlatých velmi kstvúcích, právě jako u nás pávové mívají na svých ocasiech. Oči mají rozličnej barvy. Třetí jsú k těm podobni, jakžto jsú v Itálii, čtvrté jsú malí a mají peříe dlúhé, velmi krásné, červenú a černú barvú promíšené. Páté jsú šeří a mají oči červené a černé, a jsú velmi velicí. U toho města jest některaký žlab, v kterémžto v rozličné domky kuroptví chovají velmi mnoho, a k tomu jsú inhed lidé zjednáni, ješto jich střežú proto, aby kdy tu přijede král do toho města, aby jich měl dosti k svéj potřebě.

O městu Czyandu a o královském lesu, LXVI.

Jduce od města Cziangomor v dál tři dni cesty v tu stranu na puól noci, najde město řečené Czianda, kteréžto jest ustavil veliký kám Kublaj, v němžto jest krásný a veliký palác mramorový, v kterémžto komnaty a síně zlatem okrásili a divnú rozličností zmalovali. Podlé paláce jest les králů neb obora, zdí se všech stran ozděna, kterážto zeď v okršku má patnáste mil, v kterýžto oboře jest studnic, potokuóv a luk mnoho. Tu jsú jelenové, srny i také jiné zvěři proto, aby měli co dávatí jiesti sokolóm a jiným ptákóm královým, když jich tu chovají. Neb tu někdy bývá sokoluóv a jiných ptákuóv zyrfalkuóv v téj ohradě do dvú stú i viece. A král sám na všaký týden k nim zahlédá. Také tu král často tu zvěř honí a na svém koni, na kterémž sedí, za sebú nese pitomého levharta, jehož na jelena neb na srnu poščije, a tu zvěř, kteréž uhoní, ptákóm těm zyrfalkóm a sokolóm rozdělí zrubaje.

A takové utěšení a chratochvíl často sobě činí. Prostřed téj obory má ten král veliký duóm jeden velmi krásný, některak ze třtie spletený a vnitř i zevnitř vešken pozlacen a rozličným malováním ozdoben, i fernýžem pomazáno, že jeho žádný děšč shladiti nemuóž. A jest tak misterně složen, že jej muóž zdvihnutí, rozložiti i složiti beze všeho pohoršenie. A když jej zdvihne a složí jakožto stan, dvěma a stoma provazy hedvábnými jej natáhne. A třstie, z něhož ten duóm dělají, jest dlúhé na patnáste kročejí, a v tlúščě na tři piedi i viece. Z toho dělají slúpcě, trámce i dvěřce. Také tiem třtiem svrchu pokrývají vešken duóm, takže to třtie na suciech přeřezují a na dvě rozščěpie, a z každého rozščěpenie dva šindely udělají, a tiem duóm pokladúc, a pokrýjíc před deščem zachovají, a tak voda teče dolú po nich. A veliký kám po tři časy v roce tu přebývá, to jest července, června a srpna neb jest tu pověťrie zdravé a horkost slunečná nepřekážie. Po ty tři měsiece duóm ten zdvižen stojí a jiný vešken čas svinúc a složiec schovají. A pak v den osmý a dvacátý srpna veliký kám z města Czyandu vyjeda i jede na jiné miesto, aby svým bohóm slavnú obět obětoval, mně, by skrze to obdržal sobě od

nich, aby on, ženy jeho, synové, vešken dobytek, i to vše, co mají, bylo jim zachováno. Má také ten jistý král stáda veliká koní bílých, mezi nimižto má také klisic bílých více než deset tisíc. A když slaví hod svým bohóm sám král, ten jistý den káže připravit mléka od těch klisic velikú věc v čistém a poctivém náčiní, svýma vlastníma rukama to mléko sem i tam rozlévá svým bohóm ke cti a chvále. I praví mistřie jejich, že to mléko, což tu jest rozléto, bohové pijí, a pro tu ohydnú obět král také sám pije to mléko od klisic, a žádnému jinému ten den to jisté mléko *není dovoleno* píti, jedno těm, kteříž z jeho pokolení jsú, a lidem jednéj vlasti, ješto slove Heryach, jimžto ta zvláštnost dána byla od Chynchyše, krále, kám velikého pro čest obdrženie jednoho velikého svítězení, kteréžto ten lid byl obdržel ke cti Chynchyšovi; a ten obyčej v den osmý a dvacátý měsiece srpna velmi slavně na věky zachovávají. A ty koně bílé i ty klisice lidé u veliké pocti mají, že když po poli jdú, tu, kdež mají pastvišče své, žádný tudy jda, nesmí v tu chvíli jíti, když ony jdú, až právě všeckny přejdú. V téj vlasti jedie lidské maso těch lidí, kteříž jsú obecným odsúzením spravedlivém zahubeni. Ale těch lidí masa, kteříž sami od nemoci zemrú, jiesti nechtie. Má veliký kám mudrce a čaroděníky, jenž d'ábelskú chytrostí činie v povětří temnosti a mrákavy a nad palácem královém světlo. Činie také často, když král seda k stolu, že koflíkové jeho zlatí d'ábelskú chytrostí s šenkyši, jenž prostřed stěny stojí, zdvihnúc se vzhůru, bez lidské pomoci před králem na jeho stole se postavie. I praví ti čaroděníci, že oni to činie mocí svatosti své. A když ti čaroděníci hody svým so bohóm činie, vezmú od krále škopy s černými hlavami a vonné dřievie, ješto slove aloes, a kadidlo, aby bohóm svým vonnú obět' obětovali, a vařené maso obětují modlám s zpívaním a s veselím velikým. A tu polévku, v nížto maso vařeno, prolejí před modlami a praviece, že by tak milost svých es bohuóv obdrželi, že jim skrze to dadie hojnost a plodnost země etc.

O miestech modloslužných, kapitola LXVII.

V téj vlasti mnoho jest mnichuóv k službě modlám zjednaných. I jest tu jeden klášter velmi veliký, že pro svú velikost zdá se, by bylo některaké miesto, v němž jeden neb na dva tisíc mnichuóv, jenž modlám slúžie. A ti mimo obyčej jiných obecných lidí hlavy a brady sobě holé a rúcho nesú zákoničie. Ti v hody svých modl spievanie veliké stropie a mnoho svęc v svém mrzutém chrámu rozžehají. Jsú opět jinde v téj vlasti jiní mniši, a těch také mnoho, a jsú rozliční modloslužebníci, z nichžto jedni mají mnoho žen a druzí z nich čistý život vedú, svým bohóm ke cti u velikém utpení živi jsú, tak že nic jiného nejedie, jedno otruby s vodú

smiesie, mnoho se postie, chodie v rúšě z hrubého sukna ostrého černéj barvy a na velmi tvrdé posteli ležie. Jsú také ješče jiní mniši, ale ti lehčejšie utrpení držie. A ti pak ony prvě mnichy, ješto tak u velikém utrpení bydlé, nazývají je kacieře a řkúce, že oni neprávě slúžie bohóm svým. A tak se dokonávají prvne knihy etc.

Počínají se knihy druhé o moci a velebnosti Kublajových krále taterského.

V těch druhých knih záložě miením popsati o velebnosti Kublajě krále velikého, jenž jest kraloval až do času skládanie těchto knih, jehož moc a velebnost věčšie se zdá na bohatství, na panování nad zeměmi a nad vládaním velikého mnoství lida než kteréhokolivěk krále neb kniežete po všě časy před tím minuté mohlo by řečeno býti, jakož o tom v kapitulách potom psaných zjevně shledáno bude. I jest tento Kublaj kám, to jest pán nad pány, z pokolenie krále Chynchišova, a jest šestý kám, jakož se v svrchu psanéj řeči shledává. A počal jest kralovati léta od narozenie syna Božího tisícího dvústého šestého a padesátého. A to království obdržal jest múdrostí svú a šlechtností, neb někteří bratřie jeho a přítelé přirození stáli jsú o to, chtiece jemu překaziti, aby nekraloval, ač jemu však s právem bieše a slušieše náměstkem býti. I bylť jest v svém odění udatný, poctivostí silný, radú rozličnú stkvúcí a v bojích i spravování lida opatrný a rozumný. Neb dřieve než jest korunu královskú přijal, často jest vyjezdil do bojuov a ve všem šlechtně jednal. Ale od téj chvíle, jakž království obdržal, jedínú byl vyjel na vojnu, než syny své k takým věcem posielal a pány své etc.

Kterak Najam proti králi Kublajovi směl se protiviti, kapitole druhá.

Taková příčina byla jest, pro nižto jedínú, jak jest kraloval, na vojnu byl vyjel neb k boji. Léta od narozenie Božieho tisícího dvústého osmdesátého šestého strýc jeho jeden, jménem Najam, jsa v stáři let třiceti, jenž mnoho zeměmi od krále vládnieše, mladú marností vztrhne se proti pánu svému Kublajovi brzce s velikú vojskú. A o to se byl potázal s s jedním králem, jménem Kaydu, jenž bieše vnuk Kublajuov, ale nenávidieše jeho. A tak ten jistý povolí onomu, a slíbí s ním sám leti, a přivesti s sebu svých sto tisíc rycířuov, a tak seřknú se, že se mají spolu sjieti na jednéj rovni s svými zástupy, aby potom všickni spolu vtrhli do králových zemí. Najam pak ten jistý shledav čtyry sta tisícúov, přijel na to miesto, jakož se sřekli bychu, a tu krále Kaydu čekáše příjezda.

Kterak se král Kublaj připravil, kapitole třetí.

Zatím král Kublaj to vše zvěděl, což oni jednáchu, a v ničemž se toho jejich sdýchanie nelek, přísáhl, že nechtě koruny královskéj nikdy na se vzieti, než až by se nad nimi pomstil jejich zrady a smělosti. A tak ve dvů a dvaceti dnech zběře tři sta tisícův z těch jedno, což jich tu bieše v blízce okolo města Kambalu. A tato příčina bieše, proč jest většího vojska neshledal, proto: neb chtěl brzcě na nepřátely udeřiti; aby, když by se byl déle meškal, větší lid zbierajě, k vědomí to Najamovu nedošlo, a tak zvěda, vystřěhl by se, že by ovšem nebo zasě postúpil, aneb by na bezpečnějšíe místo vojsko převedl. A protož nechtěl zástupuův svých, kteréžto byl vyslal k vybojování rozličných vlastí, zasě od volati, neb by byl mohl, když by chtěl, v málo měsíecích řítieřstva i pěšcuův tak veliký mnostvie *míti* toho lida, jakžto bez čísla zdálo by se k vieře nepodobné. A za tím přikázal král všech cest dobře stříeti a velmi snažně, tak aby Najam se nevystřěhl, předvěda jeho příjezd. Neb mnozí jdúce a vracující se od králových strážných, byli zjímáni. A protož Najam, by jej král měl připásti, zvědět nemohl. I poradil se jest prvě král Kublaj s svými hvězdáři o to, kterak by se jemu tu zdařiti mělo. Tehdy všichni hvězdárie z spo lečnieho súdu svého spatření odpověděli královi, že má počestně nad svými nepřáteli svítěziti etc.

Kterak jsú se spolu bili, kapitole čtvrtá.

A protož shledav král Kublaj svú vojsku, vzdvihl se jest s v jiezdu, a ve dvaceti dnech přijel jest k téj rovni, ktežto Najm krále Kaydu vojska ku pomoci čakáše. Tu noc Kublaj s svú vojskú pod jedním chřibem odpočíváchu, ale lid Najamův na rózno se rozloživše beze všeho oděnie po téj rovni, rozličné kratochvíle mějiechu, žádněj péče nemajíce, by se jim co mělo přihoditi. Tehdy pak velmi ráno král Kublaj vjeda s svými na ten chřib, všecko svéj vojsky rytieřstvo rozdělí na dvanáste haufů, takže v každém haufě bieše třiceti tisíců. A pak pěšce podlé rytieřstva tímto řádem byl jest zřiedil, že v některých haufiech dva pěšce postavil jest kopie v rukú držiec s obú stran podlé každého rytieřstva, doněvadž pěšců býti mohlo. A sám král Kublaj bieše na některakém divném dřevěným hradu, kterýžto hrad čtyři slonové nesiechu, a tu bieše vyvěšena jeho králova korúhev. A když zazří vojska Najamova korúhve a vojsky krále Kublaje, velmi se užasne a také ještě nebieše přijela vojska krále Kaydova. Tehdy Najam, jenž pod stanem s svú ženimú, kteréžto s sebú byl přivezil, spáše, byl od svých ubuzen, velmi se lekne. Avšakž čímž najspíše mohl, zatím doněvadž ony doluův jediechu,

on své haufy také řiedil. Tehdy král Kublaj své haufy okolo Najamova vojska šikuje. I jest obyčej všech Tateruov najprvé, než v hromadu udeřie, v trúby trúbíti i na všicky na jiné nástroje bítí, což k boji příslušie, a vysokým hlasem spievati a potom k zavolání kniežete vojsky boj počítí. A tak když již obojie vojsko své piesni dokonají, tehdy Kublaj zvolá a inhed obě strany na sě udeřie, boj počnú. A když sě již tu bijiechu a střieléchu, bieše v povětří šípuóv nepodobné mnostvie, že sě viece zdáše, by hustý příval neb déšč šel, nežli šípy. A když již šípy neb střely vystřieléchu, tehdy meči, kopími jachu sě bítí, a bieše Najam viery křesťanské, ale ne bieše následovník skutkuóv víery, a také na své zvlášči korúhvi nesíše znamení kříže svatého a mnoho křesťanuóv s sebu mějieše. I tepiechu sě tak od jitra až do velikého poledne tak, že z obojie vojsky mnoho jich zbito. Napósledy, když již Najamův lid ustavše a chřbet obrátivše, král Kublaj svítěžil, a tak miestě na tom množstvie bez čísla lidu Najamova zbito jest a sám Najam jat a královi přinesen jest.

O smrti Najamově, kapitule pátá.

Tehdy inhed král Kublaj kázal, aby Najam inhed zahuben byl jako zrádce a protivník pána svého, ale protože z jeho pokolenie bieše, nechtěl, by krev králového kmenu prolita byla, aby země krvě královskéj nepila ani by slunce neb povětří vidělo kterého králového kmene zlú a ohavnú smrtí zahubenu býti. I kázal jej král v kobercích obinúce svázati, a sviežiec tak dlúho sem i tam voziti a honiti, až by sě i zadechl. A když Najam již umře, všickni páni jeho i lid, kteříž mohli byli utéci, mezi nimižto mnoho bieše křesťanuóv, vrátivše sě poddali jsú sě v službu králi Kublajovi. Čtyři vlasti obdržal tehda král, jichžto jména tato jsú: Fuciorcia, Kauly, Balstol a Schyn atc.

Kterak král Kublaj Saracénóm přemlknúti kázal, že jsú směli haněti Spasitele, kapitola šestá.

A když Židé a Saracéni, jenž biechu v Kublajově vojščě, počechu křesťanóm, jenž biechu s Najamem přijeli, přimlúvati, že Kristus, jehož kříž Najam na svéj koróhve měl, ani jemu ani jeho lidu pomoci mohl, a tak na všaký den nestydiece sě ani bojíce Kristově posmívati moci, křesťanóm tesknost činíchu. Tehdy křesťané ti, jenž se biechu králi Kublajovi poručili, a tu žalost a protivenstvie, co jim činíchu, žalovali jsú jemu. Tehdy on i Židy a Saracény s

křesťany spolu svolav, řekl křesťanům: Ač váš buóh a jeho kříž nechtěl Najamovi pomoci neb pomocen býti, neroďte se za to styděti, neb buóh dobrý a spravedlivý nespravedlnosti a nepravosti pomáhati nemá. Najam pána svého zrádce byl a v nespravedlnosti jsa se protivil, a tak v téj zlosti jsa, boha vašeho pomoci svéj zlosti žádal. A proto váš buóh dobrý nechtěl ssa s jeho hříechóm přikládati. A protož Židóm, Saracénóm, i všem jiným prikazuji, aby žádný pro tu věc bohu vašemu ani kříži viec potom se neporúhal. A tak se jest stalo, že žádný potom jim z toho nepřimlúval. Král Kublaj to zjednav, do svého města Kambalu s radostí se vrátiv potom nikdy sám s vojskem proti nepřátelóm nevyjezdil, než syny své neb pány, kamž třeba bylo s vojskem posílal.

Kterak daruje veliký kám rytieře své, když vítězstvie obdržíe, kapitule sedmá.

Hajptmany svých zástupuóv, když v kterém boji vítězstvie obdržíe, tiemto obyčejem ctí; toho, jenž dříve biese ustaven nad sto rytieři, ustaví jej nad tisíc rytieři. A tak všelikých výšež na vládaní povýší a dává jim rozličné zlatice i stříebnice. Dává jim také dsky hamfeštové milostí svých, tak že což jim milostí kterých neb svobodství podá, tu vyryto na těch dskách bývá, tak že na jednéj straně toto písmo ryto bývá: pro velikú poctivost a pro velikú milost, kterúž jest našemu ciesařovi ukázal, jméno velikého kám bud požehnáno. A s druhé strany téj dsky vyryt jest lev s sluncem a s měsiecem, aneb obraz toho sokola neb ptáka, ješto slove gryfalk, nebo rozličných jiných zvířat. A ktožkoli má tu dsku se lvem a s sluncem a s měsiecem, když ven na jivo vynde, přikryje se krásně pláščem na znamenie velikéj moci a zvláščnosti. A ktož pak má na svých dskách obraz toho ptáka grifalka, muóž s sebú všicko nésti z jednoho miesta na druhé, kterémužkolivěk kniežeti neb králi v službu jede. A tak velmi dobrým řádem všickny věci zřiezeny sú, v čem má poslušno býti těch, ktož takové dsky mají. Pakli by kto toho všeho podlé vuóle jeho, ktož ty dsky má, poslušen nebyl a podle toho, jakož zápis ukazuje, jakžto protivník velikého kám má smrt trpěti.

O dvornosti krále Kublaj, kapitola osmá.

Král Kublaj jest velmi sličný, vzrostu prostředního, také ani velmi tlustý ani churavý. Tvář má červenú a světlú, oči černé, nos velmi sličný, a tak všech úduóv svých zpósobilý. A má ženy čtyři, kteréžto má za pravé manželky. Jeho prvorodný syn s prvú ženú po jeho smrti má se v

královstvie uvázati. A každá z těch čtyř má dvůr svůj zvláščí královský a palác vlastní, a má každá z nich tři sta panen vybraných a komorníkův mnoho, vše kleščených, a jiných čeledínův bez čísla, tak že každý z nich *má* čeledi mužův i žen, do desíti tisíc. Má také král ženim mnoho. Jest také mezi Tatary některaký jiný lid, ješto slove Ungrach. Ti lidé ženy mají velmi krásné a velmi dobrých mravů a obyčejův, z nichžto chová vybraných v svém paláci sta v počtu, jenž s jsou poručeny v stráži a v péči dobře urozeným a šlechtným ženám, a ty jich velmi pilně střežú. A ty šlechtné ženy, ješto jich střežú, musejí pilny toho býti, byla-li by která z nich nemocna neb měla-li by kterou poškrvnu nebo vadu na sobě. A tak kteréž žádný vady na svém životě nemají, těch královi chovají, že šest z nich tři dny a tři noci královy komnaty střežú, a když král jde na pokoj aneb když vstane, vždy při něm jsou i na jeho loži ležie. A pak čtvrtý den jiných šest po těch prvních tam vende, a opět takéž tři dni a noci v témž úřadu při králi jsou. A tak vždy po třeti dni jedny po druhých v témž čísle a v týž úřad vcházejí, až se tak všech sto zřiedí. Od dřevních pak čtyř vlastních žen má král dva a dvacet synův a první ženy první syn slove Chynchym, jenž měl po otci v královstvie vstúpiti, ale že jest prvé umřel než otec jeho, protož syn jeho Temur podlé práva má vstúpiti v královstvie po svého děda smrti, neb jest syn prvorozený; i jest ten Temur velmi šlechtný, udatný a opatrný, tak že jest již mnoho vítězství v bojích obdržel. A od děvek má král Kublaj synův pět a dvacet velmi šlechtných, jenž všickni velicí páni jsou.

O divném paláci, jenž jest v Kambalu, a divnej rozkoši, kapitola VIIIItá.

Po tři měsíce v roce, to jest prosince, ledna a února, král Kublaj v svém královském městě ustavičně přebývá, v kterémžto městě takový palác králů jest. Najprvé všecken palác v okršku má širokost na čtyři míle, a jest na čtyři hrany, tak že na každú stranu jest jedna míle. A jest zed toho paláce hrubá velmi, jenž má výši deset kroků, a všickno zevnitřnie líce všudy bielú a červenú barvú jest zmalováno. A v každém kútě téj zdi jest jeden krásný a veliký palác. Jest také na prostředku podle každé zdi se všech čtyř stran jeden palác. A tak ve všem okršku zdi téj tiem obyčejem jest osm palácův, a v těch chovají oružie a odění a jiné nástrojí, což k boji třeba, tak že v jednom paláci jednostajné zbroje chovají. Ta strana toho velikého paláce, kteráž proti poledni jest, má patery vrata nebo pět bran, z nichžto prostřednie největšie ze všech jest, kteréžto nikdy neotvierají, jedno když sám král tam jede nebo zasě a žádný jí nesmie jíti než sám král. Ale podlé téj brány velikéj jsou jiné dvě menšie, jimižto jedú ti, ktož s králem jsou. A pak každá jiná strana téj zdi, má jedínú bránu, jimižto muož každý jíti. V těch

pak palácích, ješto jsú podlé zdi na prostředku, jest v každém vnitř zdi na poly přehrazeno, v kterýchžto přehradách chovají opět jiné náčiní drahé a některaké hromátky k králově utěšení. A pak v tom pokoji vnitř napřed královův palác, v němž on přebývá. Ten palác nemá ponebie než podlaha toho paláce jest ode dna zevnitřního deset pídí výši, ale ten svrchní pokoj jest velmi vysoký. A stěny siení jeho a komnaty jsú velmi krásně malovány a zlatem i stříbrem r ao okrášleny. Tu jest rozličné malování, neb jsú tu malovány pověsti rozličného pobitíe a rozličných bojův. A pro takové okrášení a malování palác jest velmi světlý. A u věčším paláci sedá k stolóm spolu pojednú deset tisíc. Pak v téj jisté ohradě mezi dřieve řečenými paláci jsú trávnickové krásní a sadové ščepuův rozličných a velmi dobrých. V těch sadiech jsú rozličná zvířata. Tu jsú ta zvířátka, v nichžto jest pižmo, o nichž jest psáno napřed v prvních knihách. Také jsú srny i kočky divoké, i také ta zvířátka šerá, z nichžto dělají popeličný blány, i jiných mnoho zvířat. Jest také v téj ohradě na puólnoční stranu některaký jezero neb haltěř podle paláce, v němžto mnoho rozličných ryb chovají, z ty ryby tu odjinud přinášějí, kterýchžto ryb k svéj potřebě král tu dosti mívá. A v to jezero neb v haltěř vcházíe některaký potok, a tu, když ten potok vcházíe, i také kdež vycházíe, zastaveno jest železnú sietí, aby ryby ven nemohly. Od téj ohrady, ktež ten palác královův jest, snad ve čtvrt míli, jest některaká malá hórka sto kročejuův zvyši a v okolku jest za míli; a ta huórka jest plna ščepuův, jichžto listie vždy zeleno jest. A kdežkolivěk král zvie neb uslyší o kterém krásném dřevu, káže je vykopati, i s kořenem přiněsti, buď kakžkolivěk daleko, a tu je přesaditi. A protož tu jest dřieve převýborné a krásné, a ta všecka hora jest rozkošná, čistú trávú porostlá. A proto že jest tu všicko zeleno, slove Zelená hora, a na samém vrchu jest některaký palác také, a ten jest vešken zelenú barvú zmalován. Na téj hoře veliký kám často mívá kratochvíl a utěšení. Podle dřieve řečeného paláce učinil král Kublaj jiný palác, k tomu na všem podobný, v němžto piebývá Temur, ten, jakož po něm má kralovati; dvór svůj královsky vede a velmi velebně. Má majestát ciesařskej a pečet, ale ne tak úplně jako kám.

Popsáníe toho města Kambalu, kapitola desátá.

Pak to jisté město leží nad velikú řekú v téj zemi Kataj, jenž někdy zšlechtilá bieše a královská. Kambalu naším jazykem slove město panské. To jisté město veliký kám na jinú stranu řeky přestavil, neb od hvězdáruův slýchal, že by někdy po budúcích časiích mělo sě jeho ciesařství protiviti. Město to jisté na čtyři hrany jest, jenž za čtyři a dvacet mil v okrsku protáhlo sě jest tak, že každé čtvrti zed' má šest mil dli. Zdi hliněné má, zevnitř zbielené, výši

na dvacet kročejí od krumfešta, dole jest šíři deset kročejí, ale čímž výše, tím vždy tenčejší neb užší, tak že svrchu jest ta zeď na tři kročeje šíři neb tlůšči. Má také to jisté město bran větších dvanácte, na každé čtvrti města neb straně tři s brány, a nad každú branú krásný palác, i v každém kútě zdi, v nichžto chovají odění a oružie strážných toho města. Má také to jisté město ulice široké a na dli upřiemé, tak že pro upřiemost ulice muož viděti od jedné brány k druhé. Pak v městě mnoho krásných palácův, jiných krásných domuův mnoho. A prostřed města toho jest jeden veliký a krásný palác, na němžto jest zvon velmi veliký, v kterýžto zvon na každý večer třikrát pozvonie, a potom zvonění žádný nesmí z svého domu nikam vyjítí až do jitra, jedno pro nemocného neb pro potřebu těžkých žen, ješto jsou při porodu. A ktož přes město v noci jde, musí v ruce světlo mieti. A každé brány městské na každú noc musí stříti tisíc mužův, ne pro strach kterých nepřátel, ale pro padúchy; a velikú pilnost má toho král, aby zloděje hubili.

O předměstí a o velikém kupectví, kapitola Xltá.

Před tím městem Kambalu a okolo něho jest dvanástero předměstie velmi veliké, před každú branú jedno, v nichžto kupci a jiné pocestné přijímají, neb velmi mnoho lidu na všaký den do města vždy jdú pro králův dvór a pro rozličné kúpě, jenž tam vezú. V těch předměstích velmi veliký lid bydlí. Jsú tu také palácové a domové tak krásní, jako kde vnitř v městě kromě králova paláee. V tom městě žádného mrtvého nepohřebie než před městem, neb všicky modlosluhy jsou. Také pro mnostvie příchodných lidí, jenž se do města scházejí, jest tu ženek prázdných dvaceti tisíc, a ty v předměstiech bydlí, neb v ohradě městskéj žádnéj bydliti nedadie. Do toho města tak mnoho kúpě vezú a tak veliký, že všicka města všeho světa na kúpi převyšuje. Tam nesú rozličné drahé kamenie, perly, hedvábí, postavce drahé a rozličnú drahú vóni z Indie a z Mangi i z jiných bez čísla zemí, neb jest to město u velmi dobrým položení, tak že snadně muož k němu přijítí i přijeti z okolních zemí, neb leží v prostředku mezi mnohými zeměmi *a bývá pilně vyhledávano od kupcův rozličných zemí*. Pravím, že nenie v roce toho dne, kterého by na tisíce bárek hedvábíe nepřivezli kupci z cizích zemí do toho města, neb tu dělají z zlata a z hedvábíe rozličná diela bez čísla.

Kterak velikého kám střehú, kapitole dvanástá.

Veliký kám má na svém dvoře žoldnýřův jjezdnych dvanáste tisíc, jenž slovú věrní rytieři páně. Ti rytieři mají nad sebú čtyři vévody neb vódce ustaveny, z nichžto každý třmi tisíci vládne. Těch jest úřad samého kám stráží býti i ve dne i v noci. A ti všichni u králova dvora potřebu mají a strážě své tímto řádem rozlučují: jeden vévoda s svými třmi tisíci tři dni a tři noci okolo paláce chodie, tam vnitř střehúce krále, a druzí zatím odpočívají. A po třech dnech vstúpie na též miesto jiní, aby opět po tři dni svú stráží držali. A tak jedni po druhých přes celý rok střehú, i bývá ta strážě nic pro jiné, než jedno pro čest královskéj velebnosti, ne proto by sě král koho bál etc.

O poctivém hodování jeho, kapitole XIIItá.

Slavnost, kterakúž mívají, když král které hody má, taká bývá: Kdyžkolivěk král veliký pro který hod nebo pro kteroužkolivěk věc chce v svém velikém domu které veselí mieti, dvořené jeho takýmto řádem sedie k stolu: nejprvé králuův stuól najvýše nad jiné tak jest postaven, aby král sedě na puólnočné straně domu svého, tvář svú ku poledni obrátil. Na levěj pak straně jeho podlé něho sedí najvěčšie králová, to jest první žena jeho. A na pravici jeho sedie synové a vnukové jeho a ti, ješto jsú z ciesařského pokolenie jeho. Ale jejich stolové tak jsú poníženi bd královského stola, že jejich hlavy ledva krále velikého noh dosahati mohú. Ale jiní jeho šlechtici a rytieři opět též za stolem na stolicích nízkých sedie. Týmž také řádem na levici sedie královně jiný královny a šlechticny. A každý knieže neb šlechtic podlé duóstojenstvie svuoj řád drží, též i jejich ženy, neb všichni šlechtici, kteříž u dvora jiedají, když král které hody má, své ženy s sebú vedú na ty hody. A všicky stolové tak jsú spůsobeny, aby veliký kám s toho miesta, kdež sedí, mohl své soustolovníky všecky zároveň viděti. Vždy však při podobných slavnostech schází se veliké množství lidu. Vedle domu královského jsou však ještě jiné pobočné domy, v nichž o slavnostech královských hoduje padesát tisíc lidí, nebot jsou mezi nimi nejen lidé od královského dvora, nýbrž i ti, kteří drží od něho země neb vládu jako léno. Dále přicházejí k těmto slavnostem do královského paláce nesčetní šaškové a ti, kteří přinášejí s sebou kratochvilné hry a nové věci pestré i rozmanité. Uprostřed královského dvora jest postavena jakási zlatá nádoba plná vína neb jiného vzácného nápoje, měřící tolik jako jedno vědro neb sud neb vůz, vedle ní jsou na rozličných místech čtyři velké sudy z ryzího zlata o něco menší než ona nádoba. Do nich teče víno z

nádoby větší. Z těchto nádob se čerpá víno do zlatých džbánek, které jsou postaveny na stolech vždy mezi dvěma ležícími královskými soustolovníky. Každý džbánek jest tak veliký, že pojme vína až pro osm až deset lidí. Jiní pijí z velkého zlatého poháru majícího nožku i dřív ze zlata. Všechny tyto nádoby jsou velmi cenné. Též ostatních zlatých a stříbrných nádob, které jsou při královském dvoře, jest tak veliké množství, že všichni, kdož to vidí, žasnou, a kteří neviděli, stěží mohou těm, kdo to vypravují, uvěřiti. Sluhové pak, kteří přísluhují králi, když jí, jsou vysocí velmožové. Z nich každý má ústa zahalena nejjemnějším hedvábným šátkem, aby se jeho dech nedotýkal jídla neb nápoje králova. Když pak král nádobu vezme, aby se napil, všichni, kdož drží hudební nástroje a stojí u krále, spustí hru na ony nástroje a všichni přísluhující šlechtici, kteří u dvora slouží, pokleknou. O pokrmech, které se nosí na stůl, je zbytečné vykládati, neboť každý si dovede představit, že u tak nádherného dvora se skvěle a hojně připravují. Po skončení hostiny povstanou všichni cisteristé a hrají sladké písně. Kejklíři, herci a čarodějníci předvádějí hry a kratochvíle před králem a ostatními, kteří u jeho dvora hodovali.

O slavnosti králových narozenin a o nádheře šatstva jeho dvorních vojáků kapitola XIV.

Jest obyčejem všech Tatarů slaviti okázale den narozenin. Svátek pak velikého chána Kublajě bývá v osmý a dvaatý den měsíce září, kterýžto den více slavie, než který jiný den ve všem roce, kromě hodu velikého v ty dny před měsícem únorem, kterýžto den slavie jakžto počátek roku. Neb u nich měsíc únor jest nejprvní z měsícův v roce. A tak ten den narození jeho král veliký obleče se v rúcho zlaté, a má na svém dvoře šlechticův a rytieřstva dvanáste tisíc, jenž slovú najbližší věrníci královi, pána svého. A ti všickni v takéž rúcho oblačí jako sám se, kolikrátžkolivěk které hody slaví. A těch hoduův jest třináste do roka, jimžto takéž darem dává na každý den krásný zlatý pás velmi drahý a obuv aksamitovou stříbrnými nitmi vyšívanú velmi mistrně, tak že každý z nich v též královskéj přípravě zdá se, by byl veliký král Kublaj, jakžkolivěk samého krále rúcho dražší jest. Avšak rúcho těch rytieřův ješče tak drahé jest, že mnohé převyší svú drahostí deset tisíc zlatých, ješto slovú byzancium. A tiemž obyčejem dává král šlechticóm a rytieřóm svým na každý rok na všickno jejich drahé rúcho, jenž jest okrášleno zlatem, perlami i jiným drahým kamením, s pásy a s obuví v čísle pól druhého sta šest tisícův. A rúcho rytieřské, to jest rytieřův dřieve řečených, jest též barvy jakož jest rúcho velikého kám. V ten pak hod, to jest den jeho narození, obecní králé a kniežata, i také šlechtici, jenž jeho jsú poddaní, královi dary šlí. A

chtie-li z nich kteří kterých milostí neb úřaduov od krále prositi, proseb svých dvanásti šlechticóm podají, jenž jsú úřadu usazeni, a ti pak ke všemu odpovédie. Také musěj jeho všickni lidé, kteréžkolivěk viery jsú, buďte křesťané neb Židé, Saracéni, Tatařie i jiní pohanové, své každý bohy velmi slavně nazývati, prosiece za zdravie a za šťastie velikého káma etc.

O druhém velikém hodu února měsiece kapitule XVtá.

V prvních driech měsiece února, to jest první den léta podlé počítanie taterského, veliký kám i všickni Taterové, ktežkolivěk ten den jsú, veliký hod činie. Než král, šlechtici jeho, i také jiní Tataři, mužie i ženy, kteříž mohú dostáti, ten den všickni v bílé krásné rúcho se zobláćie. A nazývají hod toho jistého dne biely, i pravie, že rúcho bielé má dobrý osud a že skrze to ten den a rok dobře šťastie mají mieti. Ten den všickni zemšći páni a správce, jenž kterákéžkolivěk nápravy neb úřady od krále držie, nesú před krále čest, obětujícíe jemu dary od zlata, od stříbra, perly drahé, kamenie, sukna čistá neb bielé koně, tak že někdy na ten den dostane se královi darem těch bieléch koní sto tisícúov. Takéž i jiní Taterové v ten hod šli sobě dary bielé jakéžkolivěk jeden druhému, a jsú velmi veseli, tak aby ten celý rok vždy veseli byli. Také v ten den vedú na králuov dvór vseckny jeho slony, a těch jest v čísle do pěti tisíc. A ti všickni slonové přikryti jsú krásnými a rozličnými deky, a na těch deciech vyšívána jsú rozličná zviefata a ptactvo z drahého sukna; i nese každý slon na sobě velmi čistá dva tlumoky, s každé strany jeden, v nichžto jest rozličná drásta od zlata i od stříbra i jiná mnohá sbrojě, k tomu bielému hodu potřebná. Také mnoho velblúduov přivodie k dvoru, přikrytých čistými sukny, jenž na sobě mnohé věci k tomu hodu potřebné nesú. A všicka ta zviefata tak obtiežena před krále vedú a on ao se tomu dívá a kratochvíl má. Ráno, to jest v ten den bílý, dřieve než stoly připraví, tehdy všickni králi, kniežata, vévody, šlechtici, rytieři, lékaři, hvězdáři, nápravníci zemšći i všic(k)ni úředníci velikého krále sendú se v hromadu k dvoru královu. A kteřiz se v ní pro mnostvie směstnati nemohú, do jiných siení, jenž jsú na stranách téj siení, sberú se, kdežto král sedě na své stolici muož všickny obezřieti. A tak zsadie všickny pravým řádem každého podlé jeho dóstojenstvie. Tehdy vstana jeden, křikne velikém hlasem a řka: "Klanějte se a modlte se." A po tom křiku všickni brzo vstanúce, padnú na kolena a hlavu k zemi přikloníc, královi jakžto bohu se modlé, a to po čtyřikrát učinie. Učiniece to, i jdú všickni svým řádem k oltáři, jenž jest v téj siení ustaven. A na tom oltáři jest jedna dska, na nížto jest napsáno jméno velikého kám. Tu jest také připravena kadilnice velmi čistá, v

nížto jest kadidlo velmi vonné, a tak s velikú poctivostí pokadiece téj dsky velikého kám, vrátí se každý na své miesto. A to učiniece, každý své dary před králem ukáže, o nichž dříve praveno jest. Potom stoly pripraviec, jedie, majíce pyšné oběd, s velikú radostí a veselím. Pak po obědě pišccí, hudci a jiní herci rozličné tu kratochvíle ukazují. Také na takových hodech lva pitomého přivodie, a ten velmi krotsě leží u králových noh jakož ščeně, jakžto vyznávajě, že on jest jeho pán.

O divokém zvěřě, ješto lovci posielají v jisté časy roku k dvoru velikého krále, kapitola XVI.

Ty tři měsiece, kteréžto veliký kám přebývá v městě Kambalu, to jest prosince, ledna a února, z ustavenie králova v šedesáti dní cesty okolo téj zemi Kataj mají lovci těch 25 vlastí v tu chvíli lovu pilni býti, a všecken zvěř věčší, což ulovie, to jest jeleny, nědvědy, divoké svině, srny, mají ku pánóm nésti. A ti pak mají, jsú-li od králova dvora za třicet dní cesty vzdáli vyvrhúce vnitřie z zvěřě, poslati velikému kám k dvoru na vozě neb na lodí. Ale ti, kteříž jsú dále od ao králova dvoru než třicet dní cesty vzdáli, mají jedno poslati k dvoru kóži, dobřě zdělanú, jenž se k odění hodí.

O lviech, o levhartiech a orlicích etc. k lovu zučených, kapitule sedmnástá.

Má veliký kám k své kratochvíli k lovu mnoho pitomých levhartuóv, jenž sú zučeni k lovu s lidmi miesto psuóv. A jsú k takovému velmi dobří a mnoho zvěřě s nimi uhoní. Má opět jiná zvířátka k lovu zučená, velmi silná, jimžto říekají ostrovidové a latině slovú lynces. Má také i lvy velmi veliké a krásné, věčší než v Babyloně, jenž mají na srsti jakžto prútky rozličnéj barvy na dli, i bielé i černé i červené, jenž také jsú zučeni k lovu s lidmi, že s nimi uhoní rozličný zvěř, vepře, nědvědy, kozy divoké, osly divoké, voly, to vše s lidmi honí jako psi. A když lovci chtie královy s sebú na lov lvy pojítí, tehdy vezú dva z nich na kárách a každému z nich dadie tovařiše psíka malého. Má opět král pitomé orlice a těch mnoho a ty jsú velmi sobné, že lapají s nimi zajiece, lišky, srny i jiné drobné zvěři, z nichžto mnohé jsú tak udatné, že se na vlka oddadie a vlk se jim obrániti nemóž, že jej vždy utepú.

O velebném lovu králově, kapitola XVIIIItá.

Dva veliká pány, vlastnie dva bratří, jednomu z nich říekají Bajam, druhému Kvugam, ti jsou od velikého krále kám k lovu tak zjednáni, že slovu lovci. Neb každý z nich má pod svú mocí deset tisíc lidí, jenž jiného nic nečinie, jedno velikých psuóv chovají a krmie, to jest ohaře, jimžto tatarsky říekají cinici, velikých psuóv holoty neb vladaře. A když veliký kám chce na lovu kratochvíl mieti, ta dva pány dřevní, jenž vládnú lovci, pojmu s sebu dvaceti tisíc lovcuóv s jejich psy. A když již s králem na to pole přijedú, kdežto mají honiti, král veliký s svými pány postaví se u prostředku. A tak jeden z těch dvou pánuóv lovčích jde a postaví se královi na pravé ruce, s svými deseti tisíci, a druhý s svými deseti tisíci na levé straně. A jedny lovcě od druhých tak rozezná, neb jedno deset tisíc lovcuóv jsou oblečeni v rúcho červené a druhé deset tisíc v rúcho blankytné a tak, že dlúhým řadem se zřiedie, tak že jeden od druhého od sebe nedaleko stojí, tak že sebu zamiestie země na rovni dobře za jeden den cesty. A psy své vždy každý podle sebe drží. A když tak již zřiedie se stanú, psy ty, kteréž držechu, pustie na zvěř, jejíž tu mnoho jest. A také nemnoho jim muož ujíti zvěř, který pustie pro veliké mnostvie psuóv a pro umělost a vtipnost lovcuóv. K takěj věci přihlédati jest velmi kratochvilno těm, ktož rádi honie a v tom chvíli krátie.

O lovu ptactva, kapitule XVIIIItá.

Pak měsiece března vyjeda veliký kám z města Kambalu s sokolčimi, a tu takej obycej v té kratochvíle mievá. Vyjede s ním sokolčích v čísle deset tisíc, a ti mají sokoluóv a jiných ptákuóv k myslivosti bez čísla. A ti všickni po všech krajinách se rozjedú sem i tam. A když ptactvo kde spatřie, jichž tudy velikej mnostvie jest, vypustie sokoly i jiné ptáky, kteréž tu mají k myslivosti, a což ptactva uhonie, nesú před krále. Neb král vždy s nimi sám jede sedě u velmi krásné komoře, jenž jest od dřeva udělána a na čtyřech sloniech připravena velmi misterně. A ta komora zevnitř jest lvovými kózemi přikryta, ale vnitř čistě zlatem okrášlena. A tu s sebu pro kratochvíl má některé své pány a dvanáste sokoluóv vybraných, jimž říekají gyrfalkové. A ta komora jest postavci hedvábnými a zlatými obpata podlé těch slonuóv, jenž tu komoru nesú; pánov a rytieřstva se všech stran mnostvie jde, a ti nikam neodejdú ani odjedú od krále. A když uzřie kde bažanty, tetřevy neb jiné ptáky letiece, ukáží sokolčím těm, jenž s králem jsou, a ti ihned králi dadie věděti. Tehdy král káže komoru odkryti a kteréž chce sokoly neb grifalky káže na ptáky pustiti a sám na loži sedě k téj hře dívaje se, přihlédá. Nad

to ješče má král tu opět jiných deset tisíc lida, ješto na tom jistém ptačím lovu jiného nic nemají činiti, než dva a dva sěm i tam sě rozběhnú po poli hlediece pilně, kam sě ti sokolové neb jiní ptáci, kteréž pustie, obrátie, a bude-li ptákóm třeba, aby jim pomohli. A ti slovú tatarsky tostaor, to jest strážě nebo strážní a má z těch každý přívab a čepičku, aby mohl ptáky přivábíti a držeti neb vzieti. Aníž sě hodí, by s ten, kdož pták pustil, aby po něm šel; neb tito jsú pilni toho, aby sě pták neurazil. A ti, ktož ptáka najbližšie jsú, ti mají ptáka hleděti a pomoci jemu, jestli co třeba. A každý takový pták, čiežkolivěk jest, má k nožě své přivázaný stříbrný plátec, na němžto jest znamenie pána jeho, číž jest, neb sokolčího, aby ztratil-li by sě, aby mohl navracen býti pánu svému. Pakli znamenie nepoznají, ale nesú jej k jednomu pánu, ješto na to ustaven jest k tomu úřadu, jenž tatarsky slove bylarguci, to jest strážě ztracených věcí. A ten všech ptákuóv, kteréž k němu přinesú, věrně chová, doněvadž sě jemu pán neoptá. A též i o koniech bývá. A protož, ktožkolivěk pták neb kuóň neb kterúžkolivěk věc na tom lovu ztratí, k tomu jistému sě uteče, a u něho poptá, a tak nemóž tu nic ztraceno býti. A doněvadž kolivěk u toho jistého ta ztracená věc jest, bud kuóň nebo pták, káže jeho velmi pilnu býti a dobře chovati. Pakli kto taký jest, že nevrátí inhed to, což nalezne, tomu, čiež jest, neb tomu úředníkovi, mají jej za zloděje. A ten jistý úředník najvyššie miesto sobě k stání zvolí a najvýše svú korúhev vystaví, aby snadně mohl nalezen býti od toho, ktož co ztraceného hledá, anebo nalezenú věc chce postaviti.

O jeho divných staniech, kapitule XX.

Potom přijdú na velikú horu, jenž slove Tacziamordny, ktežto jsú královi a dvorščí stanové zděláni. A jest těch stanuóv více než deset tisíc velmi krásných. A stanové velikého kám takovéto jsú: Najprvé jest jeden stan velmi veliký, pod nímžto mohlo by státi rytieřstva na tisíc, a má vrata ku poledni; pod tiem sedie rytieři a páni. Podlé toho na západ slunce jest jiný stan, pod nímžto i králova sieň jest velmi veliká, kdežto král svú radu mievá neb súd, když chce s kterými oč mluviti. Pak k téj sieni přičiněna jest komnata na druhé straně, kdežto král spí. A podlé těch jsú jiné sieni a komnaty. Než prvnie dvě sieni, to jest ta, jakož rytieřstvo sedí, a druhá, jakož král sedává, když má s kým oč mluviti, a jeho veliká komnata takto jsú způsobeny, tak že každá z těch podepřena jest třmi slúpy dřevěnými drahěj vóně, jenž jsú velmi krásně vyryty. A jsú přikryty ty sieni neb ti stanové zevnitř kožemi lvovými rozličných barev. Neb v těch vlastech mnoho lvóv tak barvených najde. Vietr ani děšč jim uškoditi nemóž, to jest těm stanóm, neb jsú mocnými kožemi dobře přikryty a vnitř jsú obestřeny

čistými a drahými blanami popeličnými z drahých kóžek armelinových a zambelinových, jenž jsou kóžky velmi drahé. Tak mnoho musí býti těch kóžek k celému rúchu rytieřskému, že je jedva skúpi za dva tisíc zlatých, těch, ješto slovú vlasky byzancium, když kto chce z právě dobrých kóžek mieti. Pakli kto chce z obecných kóžek mieti, tehdy jej stane jedno tisíc byzancium. Ta zvíěratka, z nichžto ty blány dělají, slovú jejich jazykem roides. A jsou ty blány tak misterně složeny a čistě zfaldivány, že divno a kratochvilno jest na ně hleděti. Provazové, jimižto jsou ti tři stanové nataženi, jsou hedvábní. A podle těch stanová jsou stanové žen a synová a panen králových, a jsou velmi krásné. Opět pak sokolóm, gryfalkóm a jiným ptákóm a zvíěratóm jest stanová jiných velmi mnoho. I jest tak veliké množství těch stanová, že se zdá, by město kteie veliké bylo. Tu se sende veliké množství lida. Tu jsou krále, lékaři, hvězdáři, sokolčí i jiní úředníci tak zjednání, tak řízení, jako kdy u velikém městě Kambalu. Na téj rovni přebývá král celého toho měsieč marcě, to jest března, tu kratochvíl máje na vsáký den, a tu mnoho zvíěř zlovie v tom času a mnoho ptactva bez čísla a tak že pod královú záповeďi po všem království i po všech krajinách okolo téj země vzdáli za dvacet dní cesty žádný kupec, žádný řemeslník, ni který obecný člověk, aby žádný neměl svých psův k kterému lovu ani ptákuová, také žádný ani malý ani veliký aby nic nehonil od počátku měsiece marcě až do měsiece října, ani kterým kunštem neb myslivostí, aby žádný žádného zvíěratka najmenšieho nepopadl. Pakli by kto jinak učinil, bylo by nad ním pomščeno. A protož tudy často zajiečkové neb srnky neb jiná zvíěratka podle lidí poběhnú a žádný nesmie polapiti. Potom vrátí se král se vši svú říší do města do Kambalu tú cestú, kterúž jest byl přijel, na tu rovni, kdež ptactvo a zvíěř honí. A když již do města zase přijede, dvór veliký a kratochvíl má po tři dny v svém královském paláci. Pak potom ti, ktož jsou tu byli přizváni, domová se zase vrátie.

O rázu peněžném velikého kám, kapitola XX.

Ráz penieze králova takovýto jest: Ze tří kuór dřeva morskej jahody prostřední kuóru vezmúce, a ty dobře utvrdí a učiní jako papírový list, i zkrájie je na malé a věčšie kúsky, jakžto halěře nebo penieze neb groše, i vrazie na ně královo znamenie rozličné, podlé kteréhož znamenie jest cena jeho, tak že jeden ten malý halěř v téj ceně jest, jakžto turonský halěř, a jiní věčší v téj ceně jako puól benátského groše. Třetí stojí za dva benátská, jiný za pět benátských a jiný za deset benátských, a jiný opět za zlatý, ješto slove byzancius, jiný za dva byzancie neb za tři neb za pět neb za deset. A těch peněz káže král veliký množství nadělati v tom městě Kambalu. A pod hrdlem ve všech královstvích, ve všech zemích, kteréž podeň

slušejí, jiného rázu nelze učiniti, ani kterém jiným tržiti ani se odpověděti jich bráti kto smí. A také žádný cizozemec v zemích velikého kám na jiné peníze trávit nesmie. A také těch peněz neb toho rázu žádný jiný nedělá než úředníci královi jeho kázáním. Také často rozliční kupci z rozličných vlastí přijedúc do města Kambalu, přinesú s sebou zlato, stříbro, perly i jiné drahé kamenie. A to vše král svým úředníkóm kúpiti káže a platiti penězi svého rázu. A sú-li kupci z cizích zemí, kde ten ráz neběží, ale vyměnie je za jinú kúpi a do svých zemí vezú, a protož toho rázu žádní kupci nezavrú. Také často přikazuje král v městě Kambalu, jestli že by kdo tu v městě měl zlato, stříbro neb které drahé kamenie, aby velmi brzo k jeho úředníkóm nesl a tu aby za to jemu bylo dáno těch peněz podle pravé ceny bez jeho škody. A tak bez lidskéj všie škody král móż dobytí předivných pokladuóv bez čísla. Z těch také peněz svým služebníkóm a úředníkóm žold vydává, a také, což k dvoru třeba, to za ty peníze kúpí, a tak velikých peněz jako za nic nemá. A v tom každý móż zjevně znamenati, že veliký kám na ztravě, na bohatství a na pokladech všeckna kniežata v světě přepanuje. Neb všickni musěj ráz u jeho dvora kupovati. A ten tak ustavičně kují tak, ktožkolivěk jeho potřebuje kúpiti, všem bude jeho bez nedostatka hojně dáno, etc.

O dvanásti vladařích jeho zemi, kapitola XXItá.

Má veliký kám dvanáste šlechticuóv neb pánuóv, jenž jsú vladaři nad čtyřmi a třiceti vlastmi, jichžto úřad jest voliti pány správce a úředníky v dřieve řečených vlastech a v jejich městech. Mají také královu lidu, kde v kterou chvíli přebývati mají, stánie uložiti a zjednati, a to, což oni zjednají královi, rozkázati, a král toho potvrdí svú mocí; což oni dějí, to má ustaveno býti, i slovú jejich jazykem steyng, to jest úředníci nejvyššieho dvora. Ti mají mnoho milosti a dobrodienie, komuž chtie učiniti, a protož je lidé u velikú čest mají. Těch přiebytek jest v jednom velikém paláci v městě Kambalu, jenž jim jest zvlášče k přebývání jich úřadu při praven, kdežto jsú jim a jich čeledi a úředníkóm a služebníkóm jejich pokojové krásní zděláni. A ti jisú páni neb šlechtici mají ihned ty, ješto při nich na právě sedají, a mají súdece a písáře, jenž radiece a písíce jich přikázáním a úřadovi pomocni jsú.

O množstvi stanovišč, kapitule XXIIItá.

U východu města Kambalu jest se všech stran cest mnoho, jimižto jdú do okolních vlastí. A na každé cestě královské za pět a dvaceti mil jest vždy jeden čistý přiebytek, v nichžto jest krásných palácuov několiko, v nichžto přijímají posly velikého kám, když tudy jdú, i slovú ti přibytkové jejich jazykem zamb, to jest přiebytkové koňščí. V těch hospodách jsú ložě i všeckny věci, což třeba pocěstném lidem. Jest také tu koní králových tři sta neb čtyři sta, ješto jsú tu hotovi po královo poselstvie. A tak vežde a se všech stran najde na královských cestách až právě do konečných krajin obližných vlastí, takže všech těch palácuov a hospod se všech stran města na deset tisíc a koní, což jest v těch hospodách ustaveno, více než dvě stě tisíc. Také na mnohých miestech v pustých lesiech, kdežto žádných jiných nenie lidských přebytkuov, tu jsú také takoví přebytkové, tak že jeden od druhého móż býti najblíže v pěti a v třiceti neb ve čtyřiceti mílech. A všem koňom i strážným k tomu zjednaným ovsa a ztravy dosti přichystáno jest v těch přebytciech po městech i po hradech, v kterýchž krajinách jsú, a těm, kdož jsú v těch přebytsiech. Na kterýchžkolivěk pustinách jedú po poselství pospěšném, nesúc některé noviny, přeběhnú za den dvě stě mil nebo tři sta tiemto obyčejem. Dva na koních běžíta spolu, stáhnúce sobě silně břichy a hlavy, a tak ustavičně běží, donivadž koni stačiti mohú. A když přijedú do kterého dřieve řečeného přebytkuov neb stanovišč, vezmúce jiné čilé koně a ustalých tu nechajíc, opět což najviece mohú, běžíe. A tak přeměníjice koně na takových hospodách, konají běh celý den. A tak v skuřě noviny donášejí k velikému kámovi, a jeho přikázanie v skuořě do dalekých krajin donášejí. Mězi těmi přebytky dřieve řečenými jsú také jiné hospody i zde i onde ve třech mílech, ktežto jest málo domuov, ktežto se stavují pěší, z nichžto každý má opásanie s velikými puklami nebo zvonci, kterýmžto puklám neb zvoncům vlasky sonagri říekají. Tehdy, když král které listy chce po kterém poslati, dadie listy jednomu tēkačovi z těch, ješto velmi skoro běžíe do najbližšieho stanovišče k stanovišči, kdežto jsú jiní tēkači hotovi a k tomu připraveni; a když ti, jenž v najbližnější stráži jsú, uslyšie zvuk zvonečkuov toho tēkače, jakož běží, jeden ihned hotov jest, ješto vezma list z rukú toho tēkače a svědečné znamenie od písáře na lístku, a tak inhed opět dále běží do najbližšieho přiebytku jakžto první. A tak se viec měnie tēkače od jednéj s hospody až do druhé, až právě na to miesto, kdežto mají královi listové doneseni býti. A tiem obyčejem v krátkém času dlúhú cestu přeběhnú. A tak často král za den a za noc móż míti noviny a nové ovoce ze vzdáli desěti dní cesty. A ti všickni dřieve jmenovaní tēkači jsú svobodni a vysvobozeni od krále ode všech daní. A k tomu ješče od králova dvoru za svú práci dobrý vzátek mají.

O opatrnosti a o vzásobení proti neplodným a drahým letům a o slitování nad chudými, kapitole XXIII.

Po vše léta veliký kám posly své po zemích jemu poddaných šle, aby shlédli, jestliže která z jeho zemí má který nedostatek na obilí neb na kterých užitsích od kobylek neb od húsěnc, neb kterúkolivěk jalovostí že by potratila obilé své toho léta. A když jemu o takovém nedostatku z které země neb z města vzkázáno bude, ihned jim toho léta všickny dani odpustí. Také jim z svých stodol obilé káže poslati, což by jim dosti bylo k ztravě i k setí. A když se dobrá léta a plodná zdařie, tehdy nakúpí veliké množstvie obilí, a to chová v svých stodolách léta tři neb čtyři velmi opatrně, aby neshnilo. A tak o všelikém obilém pilni jsú, aby vždy královy stodoly plny byly, aby mohl obmysliti v potřebu a v jalová léta těm, kdež by třeba bylo. A když v takovou chvíli obilé královo prodávají, tak mnoho za čtyři měřice od těch, ktož kupují, vezme, jakož by u jiného, ješto prodává, za jednu měřici musil dáti. Opět též, když šelma neb mor na dobytku jest, komuž se tak na dobytku škoda stane, také jemu daň ob roku toho odpustí. Také jednomu více, druhému méně, podle toho, jakž kto škodu vezme, a těm také káže svého dobytka uprodati. Na najjmenovitějších cestách téj země Kataj a po jiných okolních zemích káže král ščepóv nasaditi neb kteréhožkolivěk dřievie nedaleko jedno od druhého, aby ti, ktož cestú jdú, s pravěj cesty nesblúdili, neb po takových cílech se lidé spravují. Také činí jedno viec nemalé chvály dostožno, že káže popsati a znamenati počet téj čeledi u městě Kambalu a jména jejich, kteříž obilé nemají, ani sobě zač kúpiti mají, aniž mohú, a těch jest tu velmi mnoho. A takém všem káže obilé, což jim do roka třeba, z svých stodol dáti na všaké léto. Chleba také u jeho dvora, ktožkolivěk prosí, žádnému neodpovědie. Také nenie ve všem rocě toho dne, který by nepřišlo k dvoru chleba prosiec žen i mužúov na třicet tisíc. A protož že žádnému chudému chleba neodpovědie, velikého kám chudina za boha jeho má.

O tom pití, ješto miesto vína dělají, kapitola XXIIIItá.

V téj zemi Kataj miesto vína činie velmi dobré pitie rýžové a rozličnej jiněj vóně, kteréžto pitie jest velmi čisté a přemáhá všicku chuť vinnú, a spieše se jím člověk opie, nežli kterém vínem.

O kameni, jenž hoří jako drva, XXV. kapitole.

Po téj vši vlasti Kataj nalézají některaké kamenie černé, jenž lámí z skály, a když je na oheň vrže, hoří jako dřevo, a když se rozhoří, dlouho oheň drží, neb když jej večer zažžeš celú noc uhlé chová. A jakžkolvěk v téj zemi drev dosti jest, však jeho mnozí miesto drev užívají neb drva jsú jim dražšie.

O velikéj řecě, jížto ději Pulystanghynet, a o krásném mostu téj řeky, XXVI.

Vypravivše to již vseckno, což bylo o téj vlasti Kataj a o městu Kambalu i o velebnosti velikého kám, již přistúpímy, kterák bychom mohli popsati o jiných zemiech a o krajinách okolních. V jeden čas veliký král mě Marka do dalekých krajin pro některaké svého císařstvie potřeby pilně poslal jest byl. A tak já z města Kambalu zdvih sě na cestu, jel jsem čtyři měsiece na cestě, a což jsem tu spatřil v tu chvíli, to chci vypraviti. Po vyndení z města Kambalu v desěti mílích s nadšel sem jeden velmi veliký potok, jenž slove Pulysanchinz, a ten teče k samému velikému moři. Po tom potoku mnoho lodí s drahú kúpí vezú; přes ten potok most krásný mramorový jest vzdéli na tři sta kročejí a na šíř osm, přes kterýžto most pět jjezdnych mohú jeden podlé druhého o volně jeti spolu. A ten most má čtyři a dvacet jisteb neb sklepuón a tolikéž slúpuón mramorových u vodě a jest velmi krásný. Opona mostová neb zed' obapolnie *jest taková: na začátku mostu po straně jest slúp mramorový velmi krásný. A pod tiem slúpem miesto podpory neb krumfešta vezpod jest lev mramorový. Od toho slúpu na kročej jest opět druhý slúp, a ten má dva lvy pod sebú. Mezi těmi dvěma slúpoma jest opona mramorová neb přístěnek z šerého mramora. A tak po tom všem mostu s obú stranú až do konce jsú tací slúpuové i přístěnci, tak že těch lvuón a slúpuón po tom všem mostu tiem obyčejem jest nad tisíc a dvě stě; protož ten most jest velmi krásný.*

Krátké popsání jednéj cesty téj vlasti.

A když odtud dále pójde za třicet mil, nalezne mnoho krásných vinic a krásných palácuón a jiných domuón a krásné rolí plodné; předúce třiceů mil, přijíti jest k městu, jemuž říekají Gyogin. A to město jest veliké a krásné, v němž jest mnoho klášteruón, v nichžto modly jsú. V tom městě postavce dělají čisté od zlata a od hedvábíe a golče velmi dobré. Jest tu také pro

pocestné lidi hostinných domuův mnoho obecných. Měščené obecně tu jsú řemeslníci a kupci. Za tiem městem v míli jednej jsú dvě cestě, z nichž jedna jde přes tu vlast Kataj, a druhá přes syrochum. Ta vede až k moři k těm krajinám, ješto slovú Mangi. Jdúce přes tu vlast Kataj těmi krajinami přes deset dní cesty, najde ustavičně měst dosti i hradův. A tudy jest mnoho kupcuův a dobré role, trávníkuův a saduův krásných dosti. Lidé v téj krajině jsú krotcí a velmi ochotní.

O království Kamffuga, kapitole dvacátá VIII.

Po šesú dní cesty od města Gyogon přijde do království Taynfu do velikého a krásného, kdežto jest mnoho vinic. Ale ve vši zemi Kataj nikděž víno neroste, než z této země tam vezú. Tu jest morských jahod mnoho pro hedváb, jehož tu velmi mnoho jest. Tu jest kupečství mnoho a řemeslníkuův. Také tu odění dělají lidu velikého kám. Odtud jdúce přes sedm dní cesty k západ slunce, jsú krajiny velmi krásné, hraduův a měst vežde dosti, kupečství také mnoho. Po těch sedmi dní cesty najde město jménem Paymffu velmi veliké a velikého zboží. Tu hedvábí velmi mnoho jest.

O hradu Kaykuy, a kterak král z toho hradu zrádně jat byl a vydán popu Janovi, XXVIII.

Za tiem městem Pyamffu dvě dní cesty jest hrad velmi krásný Kaykuy, jenž ustavil král jeden jménem Darius, jenž byl nepřítel velikého krále, jemuž říkáchu pop Jan. Pro toho města mocnost král tento málo jemu mohl uškoditi tomu Dariovi, pro něž se jest byl velmi zamúcil pop Jan, že jeho přes moc dobytí a přemoci nemohl. Na jehož dvoře bylo jest sedm jinochuův, jenž jsú se pod slibem zamluvili, že chtějí toho krále Darí jmúce, i přivésti jemu. Tehdy on jim mnoho slíbil, ač to konati budú, což jsú se zamluvili. A ty pod skrytú chytrostí, neumějš se vystřieci, přijel je sobě v službu. A tak ti jistí v plných dvou letú nemohli jsú srdce svého zlostí naplniti. A když jim již velmi věřil, v jedné chvíli pojem je s sebu a jiných také něco málo kratochvíle dle sjel s nimi s hradu za jednu míli. Tehdy ti zrádci chvíle své zlosti vymyšlení uzřevše, své meče naň vytrhnúce, jemu jej přivedli, popu Janovi, jakož jemu biechu svú lstivú věřú slíbili i byl jest tiem velmi vesel, a na znamenie své velebnosti kázal jej vésti k stádu k svým pastuchóm, aby s nimi dobytka hlédal, a kázal jeho dobře stříti. Tehdy po dvou letú,

kteříž jest s pastuchami bydlel, kázal jej král před se přivesti v královskéj přípravě, i řekl jemu: Nuž již můžeš dobře věděti, že moc tvá nic není, když sem tě kázal v tvém království jieti a dvě léta stádo mé pásti; a kdybych chtěl, mohl bych tě zabíti, a žádný živý z mých rukú nemohl by tebe vyníti. A on se k tomu ke všemu seznal. Tehdy král Jan die: Poněvadž svými ústy se znáš, že proti mně nic nejsi, od téjto chvíle chci tě za přitele mieti a za svitězení chci dosti mieti na tom, že sem tě mohl zabíti. A tak dada jemu koní dosti a tovaříšuóv, káže jej počestně na jeho hrad dopraviti. A tak ten jisté král, doňovadž jest živ byl, popa Jana ctil a chválil a ve všem, což jemu libo bylo, poslušen byl.

O velikéj řece Karamoram, kapitule XXX.

Jduce pak cestú mimo ten hrad Kaykuy dvacet mil, při jíti jest ku potoku velikému jménem Karamoram, přeseňžto žádného mostu není pró velikú širokost jeho. A jest také velmi hluboký a vztáhl se jest až do velikého moře. Nad tú řekú jest měst mnoho a hraduóv, v nichž jest kúpí velmi mnoho. V téj vlasti okolo téj řeky vežde roste zázvora velmi mnoho, hedvábí také tu jest, také ptactva jest taká moc, že odiva; tu dávají tři bažanty za jeden peniez stříbrný, jenž muož býti tak vážný jako benátský. Po dvou dní cesty od téj řeky najde jedno miesto zšlechtilé jménem Kacziamfu, kdežto jest hedvábí mnoho, i dělají tu postavce velmi čisté od zlata a od hedvábie. Ale všicky tu přebývající v téj vší zemi jsú modlosluhy.

O městu Kvangianffu, kapitule XXXI.

Odtud přes osm dní cesty najde měst a městeček dosti, rolí dobré a vinic mnoho, jahod, saduóv mnoho. Lidé tu jsú modlosluhy. Lovuóv mnoho ptačích i zvieřčích. Po osmi dnech cesty najde město veliké Kvangianffu, jenž jest toho královstvie hlava. To království někdy bylo velmi bohaté. Tu jest králem syn velikého kám, řečený Mangalia. Tu jest hedvábí veliké množstvie i všeho, což živému člověku třeba. Jest tu kupečstvie veliké, ale lidé všickni jsú modlosluhy. Před tiem městem jest královskej palác na rovni, obezděný okolo zdmi velikými. Těch zdí okršlek pět mil. V téj zdi jsú řeky, jezera i studnice. Prostřed rynku v městě palác krásný jest, vsecken ven pozlacený. V téj ohradě zdi lid králuóv bydlí, jenž v lovu zvěři i ptactva v téj zemi kratochvíl mají etc.

O vlasti Chymchim, kapitule třidecátá druhá.

Pak dále od toho paláce jdúce, jest jíti krásnú rovní několiko dní. Tu jest měst mnoho a hraduóv a kúpí mnoho. Hedvábí nazbyt. A když ty tři dni cesty přejde, dojde pak jednéj zemi hornatěj. A mezi těmi horami a údoly jest měst a hraduóv mnoho. Těž i na horách na těch jsú města i hradové a jsú z vlasti Chumchym. Lidé té zemi jsú modlosluhy a těžařové země. A jsú také lovci velicí neb zvěře tu jest veliké množstvie, lvové, nedvědi, jeleni, srny. I vztáhla se jest ta jistá země za dvacet dní cesty a pocestní lidé cestú jdúce, po horách hospod dobrých dosti najde, neb jest měst i vsí dosti.

O vlasti Akbalech kapitole XXXIII.

Přejdúce těch dvaceti dní cesty, najde zemi jménem Akbalech Mangi, jenž jest na západ slunce. Tu mnoho jest měst a hraduóv, než najjmenovitějšie město téj země slove Akbalech Mangi, neb příleží zemi Mangi. Na počátku ta země za tři dni cesty jest v rovni, než potom dále jsú hory, dolové i lesové velicí. Protáhla se jest ta jistá země za dvacet dní cesty. Mnoho měst a městeček má. Lidé jsú modlosluhy, jsú kupci, řemeslníci i těžaři i lovci zvěřě. *Jsou tam lvi, medvědi a jeleni, daňkové, kozy, rysi* i také ta zvířátka, ješto od nich pižmo mají, o nichž dříve řečeno jest. Také zázvoru roste, jenž nesú skrzě zemi Kataj do jiných vlastí. Pšenice a rýže množstvie tu jest etc.

O vlasti Syndynffu, kapitule XXXIIIItá.

Dokonajíc cestu dvaceti dní, najde na rovni jednu zemi, jménem Syndynffu, jenž opět příleží k Mangi. V níž najjmenovitějšie město slove *Sindinfu*. To jisté město někdy veliké a velmi bohaté bylo, jenž v okrsek dvacet mil mělo. I má ta země krále velmi bohatého a mocného, jehož biechu tři synové, jenž po otci v královstvie se uvázavše, na tré rozdělili. A město také na tré rozdělivše, každý svú stranu o své přezdil. Ale ty všickny zdi byly jsú spolu v první zdi. Než veliký kám města toho byl dobyl i toho královstvie. Přes to město jde řeka, jenž slove Kurmyanffu, *kteřá jest široká za puól míle*. A jest velmi hluboká a mnoho ryb lapají v ní. Nad tú řekú mnoho měst i městeček jest, neb se protáhla ta řeka až do Velikého moře za osmdesáte dní cesty. A kúpí po téj řece bez čísla jde, tak že ledva kto uvěří, než ktož sám svýma očima

obezří. V tom městě Syndynffu přes tu řeku most jest kamenný, jehož dlúhost jest za půl míle a širokost na osm kročejí. A jest ten most vešken přikryt dřevěným přikrytím, velmi zšlechtilé malovaným, jenž podepřeno jest slúpy mramorovými. Na tom mostu jest domkuov mnoho neb stanovišc dřevěných pro dělníky rozličných řemeslníkuov. A ti stanovišce ráno zdvihnú a večer složie v hromadu. Jest také tu jeden duóm veliký, v němž přebývají královi úředníci, jenž mostné a mýto královi berú na tom mostě. A toho mýta móż se dostatí na každý den za tisíc zlatých, ješto slovú byzancium. Lidé v téj zemi jsú modlosluhy. Dále pak jdúce za pět dní cesty po jednéj rovni, najde měst a vsí mnoho, kdežto dělají kolče a plátna čistého. Také tu jest zvěř divokého dosti etc.

O vlasti Tebeth, kapitacle XXXVtá.

Přejdúc těch pět dní cesty, přijde do jednéj vlasti, jménem (Tebeth, kteréžto veliký kám bojuje, dobyl a zkazil. Jest tu mnoho měst zbořených a hraduov. Vztáhla se jest ta země dli za dvacet dní cesty. A protože jest tak opuščena, musějí, ktož tudy jdú, ztravu s sebu nésti, což by mohlo za dvacet dní stačiti. A proto také, že v téj zemi lidí nenie, zvěři jest veliká věc, i jest velmi nebezpečno tudy jíti a najviece v noci. Avšakž mají kupci a pocestní lidé takéto kunšt na to: v téj zemi jest velmi veliké a tlusté třtie, z nichž jedno jest dli dobře na patnáste kročejí, tlúšc ledva třmi piedmi osiehne okolo, a mezi dvěma sukoma postranníma tří piedí vzdéli. Tehdy, když v noci chtie lidé pocestní odpočinúti, z toho třtie syrového nakladú veliké hromady, a proto, aby jim celú noc hořelo. A když se již to jisté třtie rozhřeje krútí se sém i tam a ščiepá se a pukajě se a velmi třeščí, takže ten třesk toho pukanie za mnoho mil slyšeti. A když zvěř ten hrozný zvuk uslyší, velikém strachem a hrózi přeč běží tak daleko, až právě toho prasku viece neuslyší. A tak v noci ti pocestní a kupci jsú bezpečni před zvieřaty. Kdyby toho kunštu neměli, žádný by v noci ujíti nemohl pro velikej množstvie zvěře. Ano lidé, když najprvé ten prask a třesk hrozný uslyšie, zžasnú se a koni neb jiný dobytek, doněvadž nepřivyknú tomu prasku, uslyšiece prvě, zdvihnú se na běh. A tiem obyčejem mnozí kupci neopatrní mnoho dobytka roztratíe. A proto prvě, než ten oheň zapalé, ktož koně mají, musějí je dobře v púta spieti a přivázati velmi snažně, neb často jest, že ktož toho nenie velmi pilen, i s púty utiekají, když ten prask uslyšie, protož musějí přivázati.

O jiněj krajině téj vlasti a o jich obyčejí.

Po skonání těch dvaceti dní cesty téj vlasti Tebeth najde mnoho hraduův a vsí, v kteréžto krajině jest velmi šeredný neslýchaně zlý obyčej, jenž přichodí z oslepenie modloslužného. V téj krajině žádný nechce ženy sobě pojeti panny, ale hledá prvé, aby byla od mnoha mužův zprzněna, praviece, že žena nemuůž jinak hodna býti k manželství. A protož když kupci neb kteracížkoli jiní pocestní lidé skrzě tu zemi jdúce, u jejich měst nebo vsí své stany složie, ženy z těch krajin, kteréž dcery mají hodné k manželství, vedú je k nim, někdy dvacet, třicet neb čtyřicet panen podlé množstvie kupcuův, a prosiece jich, aby sobě každý jednu z nich vzal a s sebú ji držel tak dlúho, doněvadž by tu bydlil, svú kúpi jednaje. Tehdy oni, sú-li tací, vyberú sobě, kteréž chtie, a tu s sebú chovají, dokudž tu budú. A když odtud jedú, žádné s sebú z nich jim vzieti nedadie, než musějí jejich starostám zasě vrátiti. A také každý, ktož který z těch panen s sebú držal, musie jí na znamenie nějaký dárek dáti, aby ta panna tiem darem od hosti daným měla jistý důvod, že jest již od více mužův poznána, aby tiem spieše a lépe mohla za muž vdána býti. A když se chtie ty jisté panny v svých rúších ukázati, vsecky ty jisté dary, což jim kupci neb jiní hosté nadali, uvieziec sobě na hrdlo, aby ukázaly, kterak jsú byly hostem libé. A kteráž viac těch darů na hrdle má, mají ji za najzšlechtilejší a spieše ji pojmú. A protož, když již oddány budú mužóm svým, jsú na ně laskavi mužie, aniž jim již dopustie, by se jiných přidržely. A také se velmi vystřiehají mužie téj vlasti, aby jeden druhému na tom nepřekážěl. V téj vlasti lidé modlosluhy jsú a velmi ukrutní, aniž chtie za hřiech mieti, když jeden druhého oblúpi neb co ukradne neb padúchem býti. Ovocem zemském živi jsú a lovem zvieřecím. V téj vlasti mnoho jest těch zvieřat, ješto pižmo dělají, a řiekají jim guddery. Ti, jenž v téj vlasti přebývají, mají mnoho psuův lovních, ješto ta zvieřata lapají. A ti lidé chodie v kožích zvieřecích miesto rúcha, neb v hrubých kytlých z plátna a mají svú zvláščí řeč, i také ráz peněžní, a slušie ta krajina k téj zemi Tebeth, a jsú podlé veliké vlasti Mangi. Ta země Tebeth velmi široká jest a v osmero království rozdělena jest. Mnoho má měst a městček, a jest velmi hornatá země. A jsú v ní řeky i jezera, v nichžto nalézají zlato, ješto slove zlato de paglola. Tu korály miesto rázu peněžitého mají, a ten velmi drazě kúpiti musie, protože všickny ženy téj země korály na hrdle nosie. A také všem svým modlám korály na hrdla věšejí, neb to mají za velikú čest. Také tu jsú psi velicí jakžto oslové, s nimižto zvěř honie. Také jiných psův dosti mají rozličného způsobenie, sokoluův rarožuův i jiných ptákuův k myslivosti dosti a velmi dobrých. V téj vlasti roste veliká věc skořice, a jiného vonného kořenie dosti, jehož k nám nenesú, aniž kdy vídati jest toho v našich zemích. Tu dělají postavce od zlata a od hedvábie dosti a ta země jest poddána velikému kámovi.

O vlasti Kaydu, kapitule třicátá sedmá.

Po téj vlasti Tebeth přijde do vlasti Kaydu na západ slunce, a ta vlast má krále, a ten jest poddaný velikého kám. Tu jest mnoho měst a hraduův. Tu jest jedno jezero, v němž jest perel také mnoho, že, kdyby je dal ven nésti veliký kám, byly by velmi malé ceny pro obecnost a pro veliké mnostvie. Ale veliký kám nedá jich svobodně loviti. Neb ač by kto bez králova odpušćenie perly lovil, ihned by zahuben byl. V téj zemi také velikej množstvie těch zvířat jest guddery, ješto pižmo dělají. V tom také jezeře, ješto perly rostú, jest ryb velikej množstvie. V téj také vlasti zvěřě rozličného dosti, lvův, nědvěduův, jelenův, srn i jiných zvířat. Tu jest ptactva rozličného hojnost. Tu víno neroste, aniž jest tu která vinice, ale z pšenice, rýžův a rozličných drahých věcí pitie velmi dobré dělají. Tu jest hřebíčkuův množstvie veliké a sbírají je s malého dřevíčka, jenž má malé prútíčko, a kvíetek bílý mají, jakžto jest hlávka hřebíčková. Tu jest zázvora množstvie a skořice, též i jiné vóně drahěj, jehož do našich zemí nenesú. V téj vlasti horách nalézají drahé kamenie, jimžto říekají turchisy a jsú velmi pěkní, a toho dosti, ale žádný jeho kopati nesmie bez odpušćenie velikého kám. Lidé téj vlasti jsú modlosluhy, a ti jsú tak od svých modl zšieleni, že mnie, by tudy milost jejich získali, když ženy své vlastnie neb dcery hostem pocestným dadie. Neb když kterýkolivěk host tudy jde nebo jede, a v domu se svolají ženy, dcery i jiné ženy, kteréž v jeho domu jsú, přikáže jim, aby hostě toho i jeho tovařišuův ve všem poslušni byli. A učiní to přikázanie, jde z domu přeč a hostě toho s jeho tovařištvem a v svém vlastním domu něchá jakžto hospodáře, aniž se vráúú domuův smie, doněvadž on tu chce bydliť. A ten host, donovadž tu bydlí, klobúk svůj neb jiné znamenie přede dveřmi pověsí, a když hospodář naděje se, by host již pryč odšel, chce se domů vrátiti, uzří znamenie jeho před dveřmi, postúpí zase ihned. Protož host ten móż tu dva neb tři dni bydliť. Takový slepý a ohyzdný obyčej po vši téj zemi Kaydu držie, a žádný sobě toho za hanbu nepočítá, protože to činie ke čsti bohóm svém a mnie, že by skrzě to slitování a dobrotu, ješto hostem tak ukazují, od svých bohuův měli hojnost všeho zemského ovoce obdržeti. Ráz peněz svých taký to mají: prútky zlaté pod jistú vahú dělají a těmi miesto peněz tržie a trh dějí. A jakž ta metlička neb prútek váží, tak jest cena jeho. A to jest jejich věčší ráz; pak menší ráz jejich jest takový: suól v kotlích vařie, a to potom v formičku lejí, a tu se stvrdnú, a to je jejich menší ráz, jímž také svůj trh dějí. Osmdesát těch krúžkuův soli jest tak mnoho, jakžto jeden malý zlatý, ješto slove vlašsky sagyum. Potom jdúce deset dní cesty, najde na téj cestě hrady i vsi, kdežto právě týž obyčej mají, jakžto v téj zemi Kaydu, kdežto také jsú velicí lovové zvěřě i ptactva. Dokonajíce těch deset dní cesty, najde řeku jednu ješto slove Bryus a tu se dokonává ta země

Kaydu. V téj řece najde velikú věc zlata, ješto slove zlato dopagiola. A na březě téj řeky škořice veliká věc roste, a ta řeka skonává se u velikého moře.

O vlasti Karayam, kapitula třicátá osmá.

Minúce tu řeku dříeve řečenú, vcházějí do téj vlasů, ješto slove Karayam, jenž v sobě má královstvie sedmero, a jest poddána velikému kám, kdežto králem jest syn jeho jménem Esentemur, muž múdrý a udatný, mocný a bohatý, jenž velmi dobře v své zemi pravdu a spravedlnost zachovává. Lidé téj země modlosluhy sú. A minúce tu řeku pěti dní cesty, najde měst mnoho a hraduóv. V téj vlasti rodie se koni velmi dobří. Tu mají řeč svú. Po těch pěti dní cesty najdeš najjmenovitějšie město téj země, jménem Jaci, veliké a zšlechtilé, a kupečstvie tu jest veliká věc. Tu také přebývá křesťanuóv některakých, málo nestorinóv, ale mnozí jsú z nich ješto se Mahometovi modlé. Pšenice a rýže jest veliká věc, ale pšeničného chleba tu nejedie, neb tu zdráv nenie takový chléb; než z réže chléb dělají. Také činie z rozličných věcí pitie, jímž se spieše opieš, než kterým vínem. Miesto rázu peněžného mají některaký kameničko bielé, ješto v moři nalézají, jichžto dávají osmdesát za jeden hrošík stříebný. V tom městě z studničných vod suól dělají u velikým množství, od niež král má veliký plat. V téj zemi mužie tak blázniví jsú, že žádný sobě toho za hanbu nemá, žije-li jiný muž s jeho manželkou ač li s její volí jest. V téj zemi jezero jest, jenž má v okršli sto mil, v němž ryby krásné a velmi dobré lapají. Lidé v téj vlasti syrové maso takto jedie, najprvé je velmi dobře zetrú, potom je vlozie v kořeníe rozličné rozdělajice, potom je jedie etc.

O jiné krajině téj vlasti Karayam, XXXVIII.

Potom vyjdúce z toho města Jaci, deset dní cesty jest jíti as přes tu zemi Karayam do jiného královstvie, v němž najslovutnějšie město slove Karayam, kdežto král jest Kagatym, syn krále Kublajóv. Tu nalezne zlata mnoho, ješto slove zlato depagiola neb řiečné zlato; v jiných potocích a mezi horami také nalézají zlato, ale hrubějšie než to dopagiola. Dávají toho zlata jednu váhu, ješto slove sagyum, za šest stříebných sagyn. Ale miesto rázu vždy užívají toho kamenička porcelánóv, o nichž dříeve praveno jest, jenž z Indie přinášejí. Lidé v téj vlasti modlosluhy jsú. V téj vlasti hadové jsú velmi velicí, mnozí z nich jsú dlí na deset kročejí a tlustí deset piedí, a ti jsú najvěčší. Mají někteří z těch velikých haduóv u hlavy dvě stehně, ale

bez noh, ale miesto noh majú kopyto jedno, jakožto kopyto neb paznehty lvové neb jakžto sokolové paznehty. Hlavu velikú má a oči veľiké jakžto dva pecny veľiká, ústa tak veľiká má, že by jedného človeka dobre pozrel a zuby veľmi veľikej. A pretože jest tak hrozný ten had, žádný nenie, kto by sa nestrachoal k nemu prístúpiti, že zvierata rozličná divoká bojie sa jeho. Had ten ve dne v jeskyniach jest pod zemí pro horko, a v noci ven vynda, chodí hľadaje zvěř leckterakého, aby je sežral. Jde do jejich loží a jeskyní, ktežto lvové, nědvědové neb jiná zvierata přebývají. A tak žádný zvěř jemu státi nesmie. A když se již najie, do své se jeskyně vrátí. A jest tu krajina pieskovatá. A když ten had po piesku se plazí, velmi s sebou mece v piesek. A lovci ve dne v ten piesek kolé velikého nabijí i zde i onde po rovni a na koncích kolé jsou ostří mečové oceliví, silně přibití, velmi ostří, a ty potom všickny pieskem dobře přikryjí, tak že jich had viděti nemož. A když opět v noci tudy se poplází, mece se po piesku, jakž obyčej má, uvrže se na to ostré železo prsmi, a tu ustrne na tom tak, že nebo ihned umře aneb se velmi zseče. Tehdy lovci přidúć, nebude-li umrlý, ale dobijí jej, a najprve žluč z něho vydrú, a tu velmi draze prodávají proto, neb velmi lékařská jest, tak ač by koho pes vzteklý ukusil, a když se té žluči maličko napije jedno jako malý halěř, ihned úplně zdrav bude. Také žena, kteráž při porodu silné bolesti má, jedno se jie málo napie, ihned bez bolesti porodí. Má-li kto také kterakú hlízu, jedno jie málo pomaže tú žlučí, v malých dnech zdrav bude. Maso také toho hada prodávají, neb jedení dobré jest a lidé velmi je rádi jedie. V téj vlasti mnoho se koní rodí a velmi dobrých. Všem těm koňóm ocasy urubují, dvě nebo tři kostě z konce, aby kuoň, když běží, jezdece ocasem nemrskal a aby ocasem sem i tam nekrútil, když běží, neb to mají na koni za velmi zlý obyčej. Jezdci v téj zemi střemeny dlúhé mají u sedl, jako zde Vlaši činie, v bojích užívají prusplechuóv kožených z koží buvolových. Také kopie úzká mají, samostřielky a všeckny střely, kterýmiž střielejí, nálepem zmaží. Dřieve než král Kublaj tu zemi obdržal, mužie téj vlasti takýto šeredný obyčej měli: když který dobrý člověk skrze tu zemi šel nebo jel, jenž byl múdrý a dobrých obyčejí, jenž se jim zdál na řeči i na skutcích člověk zpósobilý, opozdil-li se u nich a vzal tu nocleh, zamordovali jej v noci a řkúce, že ta jeho všeckna múdrot, lepota i dobří obyčejové, což v jeho duši bylo, to vše v tom domu potom ostalo. A protož mnoho jich zmordovali. Ale veliký kám, když to královstvie potom pod své panstvie podrobil, tu ukrutnost a nešlechtnost a bláznovstvie jejich úplně vyplenil z té vlasti.

O vlasti Ardandam, kapitole XXXX.

A když již odejde od téj vlasti Karayam za pět dní cesty, najde jednu vlast jménem Ardandam, jenž podrobena jest s velikému kám, v níž město najjmenovitější slove Bukyam. V téj vlasti miesto rázu peněžného dávají zlata váhu, ješto slove uncia nebo sagyum. Tu unci zlata dávají neb vyměníjí za pět uncí stříbra, neb nemož naléztí v téj vlasti stříbra za mnoho mil. A protož tu sježdějí se kupci, ješto od nich vyměňují zlato za stříbro a mnoho získují. Také těmi porcelany trh dějí, jakož přinosie z Indie. Ryžov a masa užívají najviece, pití dobré dělají z rýžov a z jiného vonného koření. Mužie i ženy v téj vlasti přikrývají sobě zuby své zlatými plechy, jenž jsou tak způsobeny, že se zubom velmi dobře při hodie. Mužie všickni v téj vlasti rytieščí a zpanošili jsou, s uodenim jedno a s rytieščí věcí se obchodiece a s lovy zvířecími a ptačími. A ženy jejich všeckno hospodářství zpravují, a mají sluhy zakúpené, ješto sú jim v službu podrobeni. V téj vlasti ten obyčej jest, aby žena, když porodí, poloha svého čímž najspíše muož odbyla a hospodářství hlédala. Ale muž její, ten se musie místo nie položití v lože, a čtyřiceti dní ležeti, a o dietěti práci mieti, a máti o dietěti žádnéj práce nemá, jedno že jemu pokrm dá, a to když syn jest neb pacholík. A zatím donovadž tak muž leží, přátelé její jej navščeňují jako šestinedělnici a pravie, tak že to proto mužie činie, neb žena, když dceru nese a porodí, dlúhý čas a těžce jest pracovala, protož podobno býti súdie, aby také čtyřicet dní bez péče synovy jsúce, odpočinula. Než přes to ona vždy mužovi, donovadž tu leží, jídlo k loži nese. V téj vlasti modl nenie jiných, jedno že každá čeled těm se modlé, od kohož se kto porodil, to jest starostám svým. V lesiech velikých bydlé, kdežto jsou hory veliké a lesové. Těch hor lidé jiní netáhnú se z jiných vlastí, neb by tam živi býti nemohli cizé lidé pro zlé povětríe nečisté. Pisma a listuov nemají, než úmluvy své a zavázanie o dluhy jeden s druhém na vrubiech mají, tak že učiniece vrub, i rozščepe na poly i chová jeden jednej polovice a druhý drugej, tak že potom složiece v hromadu, přidá se jeden k druhému na nejmenšiem vrúbku. V téjto zemici a ve dvou dřieve jmenovaných, to jest v Kajdu a v Karajam, lékařov nenie, než když kto z nich nemocen jest, přátelé jeho svolají čaroděnici, jenž modly následují, a ten nemocný jim svú nemoc vypraví. Tehdy ti čaroděnici nastrojie tanec veliký a hudbu i piščbu zjednají, a tak svým bohóm ke čsti rozličné piesně tvořie. A to tak dlúho činie, až některého z těch tanečníkuov d'ábel posědne. A tak pak inhed tancě nechájice běžie k tomu, kteréhož d'ábel posědl, a budú jeho tázati, proč by onenno nemocen byl, a co by měli činiti, aby onen zdrav byl. Tehdy d'ábel z toho obklíčeného bude odpovídati a řka, že onen proto nemocen jest, že toho neb onoho boha rozhněval. A tak ti čaroděnici prosie toho boha, aby onomu nemocnému jeho vinu odpustil, slibujíce, že ten jemu bude svú

vlastní krev obětovati. A znamená-li ďábel po kterém znamení jeho nemoci, že ten nemocný nemůže živ ostati, tehdy die: Tak jest ten nemocný boha toho velmi rozhněval, žeť tů obětí ukrotiti jeho nemůžem. Pakli znamená, že móż živ ostati, tehdy die: Musiet' toliko a toliko škopcův zabiti, ješto mají černé hlavy, a jemu obětovati, a takého pití nadělati a toliko čaroděníkův sobě svolati, a pro ně všechny věčší obět obětovati; a takť se ten buoh nad ním smiluje. Tehdy přátelé toho nemocného to vše učinie, což ďábel rozkázal, zabijíce škopy, krev jejich k nebi vrhú. A sendúce se čaroděníci s svými ženami, zasvietie mnoho svęc, a vešken duóm zkadie, a dým z dřievie vonného aloe udělají a maso obařivše, tu vodu v povětří lejí, a diel také toho pitie, ješto uděláno z rozličného vonného koření. A opět se ujinúce v tanec skákají, zpievajíce na čest téj modle. Potom opět otází toho zběsilého, již-li jest tomu bohu dosti učiněno, káže-li co vice, opět učinie, což káže. A kdyžť die: jižť jest dosti učiněno, tehdy ti čaroděníci, posadiec se za stuól, jedie to maso obětované s velikém veselím, a pitie to pijí modlám obětované. A dokonajíce oběd, berú se domuův a zdaří-li buoh, že nemocný ten zdráv bude, tehdy tito dějí, že jej ta modla uzdravila. A tak tů chytrostí zklamání bývají dáblem oslepeni.

O velikým boji, jenž byl mezi Tatary a králem Nyen.

Dle královstvie svrchu jmenovaného Karajam a královstvie Vociam byl jest boj velmi veliký v zemi léta od narozenie božieho tisícieho šedesátého a druhého. Veliký kám poslal jednoho z svých kniežat, jménem Nestardina, se dvanásti tisícemi jiezdnych na strážě téj vlasti Karajam, i byl jest dřievie řečený Nestardin muž opatrný a ti, ktož jsú s nimi byli, rytieři šlechetni a silní bojovníci. Tehdy králé Mien a Bangala, uslyšavše jich příjezd, lekli jsú se a bojiece se, zda by proto, přijeli, a chciece na jejich země udeřiti, shledavše své vojsko, měli jsú jiezdnych a pěšcův na šedesáte tisíců, slonův se vši připravú k boji na dva tisíc, majíce tvrzě na sobě, a v každé tvrzi mužův k boji hotových dvanást neb patnást. I přilehl král Mien s svým vojskem k městu Vociam, i uložil se ten král Mien s svým vojskem na jednom poli za tři dni cesty od města Vociam. Uslyšav to Nastardin, bál se jest, neb málo lidu měl. Všakž ukázal, jako by se nic nebál, protože s sebú mějieše lid udatný k boji a silný. I vyjel proti nim na jednu rovni před město Vociam, a tu se položil u jednoho velikého lesu, v němž bieše dřievie veliké, neb věděl, že slonové do lesa nikakěž nemohú. Tehdy král Mien přitrhne, chtě na jeho zástup udeřiti, a Tataři chutně střetnú se s nimi. A když tatarští koni uzřie slony s tvrzemi, jenž biechu na prvé špici, zstrašie se velmi, že ti, kdož na nich sediechu, žádnú mocí ani kerém

vtipem mohli jsú zjednati, by koni chtěli s nimi sě sjieti. Tehdy ssědavše všickni s koní, přivíží jě k dřieví v tom lesě, a tak pěší obrátí se za sě k slonóm, i počechu chutně na ně stříeleti bez přestánie. A ti, jenž na tvrziech biechu na sloniech, brániechu sě jim. Ale Tatarové udatnější biechu a přivyklejší k boji, a protož ranili stříelením mnoho slonów a slonové bojiece sě střěl, oddali sě přeč na běh, i vrazili sě pravém během do bližnieho lesu, ani jim mohl kto obrániti ani jich staviti. A tak sě rozdělili jeden od druhého po lesě sem i tam, a všecky tvrže dřevěné, jenž na nich biechu, ztroskotaly. Uzřěvše to Tataři, běžěchu k svým konóm a vsědavše na koně, nechavše slonów, na královo vojsko udeřie, a ti sě velmi zleknú, neb vidiechu, že slonové všickni rozprášeni, i bieše boj mezi nimi velmi tvrdý. A když obojie vojsko všicknu střelbu biechu vystřieleli; chopichu sě k mečóm a těmi sě velmi bijiechu, tak že jich bieše s obú stran mnoho zabitých. Potom král Mien s svými oddá sě na běh, a Tataři po nich běžiece, mnoho jich ztepú. A tak zbívše jedny a druhé zahravše, vrátili sě do lesa, aby zlapali slony, ale nemožiechu žádného popadnúti, jeliž někteří z jich nepřátel, ješto byli zjímali, pomohli, a tak s jich pomocí došli jsú, že měli na dvě stě slonów. Od toho pobitie veliký kám počal mívati slony v svých vojskách. Potom přemohl veliký kám země krále Mien a je pod své panstvie podrobil.

O městě Mien a o krásném hrobu.

Mien jest město veliké a zšlechtilé, jenž jest hlava toho královstvie; a jest země poddána velikému kám. Ti lidé, jenž tu bydlé, mají zvláščí řeč a jsú modlosluhy. V tom městě byl jeden král velmi bohatý a ten umíraje kázal sobě hrob udělati takém obyčejem, že na každém rozě kázal udělati věži jednu mramorovou výši na deset kročejí, tlúšči, jakož téj v výsosti záleželo, a svrchu okružlá. Jedna z těch věží zlatem všudy přikryta, kteréžto zlato tlúšči bylo na dobrý prst, a vrchu téj věže bylo mnoho zvonečkův zlatých, a ty když vietř viel, všickny sú zvonily. Druhá věže týmž obyčejem i týmž způsobením a stříbrem přikryta byla, i stříbrné zvonce měla; a ten hrob byl kázal učiniti na čest duši svéj a aby jeho pamět nezhylnula. V jeden den byli jsú nalez u dvora velikého kám někací žakéři neb špilmani, a ti mnoho, i káže je král před sě přivolati, a die jim: Chci, abyste s hauptmanem, kteréhož vám dám, a s jinú vojskú, kterouž vám přidám, dobyli mi téj vlasti Mien. Oni sě ihned královu přikázání podvolivše, dobrovolně šli, jakož kázal, a dobyvše téj vlasti Mien, jeho panství podrobili. A když jsú došli toho hrobu, zrušiti jeho nesměli, jedno až by prvě velikého kám povolenie měli. Tehdy on uslyšav, ten král to učinil ke česti své paměti, přikázal, aby toho

hrobu nerušili. Neb jest obyčej Tataruóv nerušiti toho což slušie k mrtvým. V téj zemi mnoho jest slonóv a divokých voluóv, jelenóv a srn i jiných zvířat rozličných mnoho etc.

O vlasti Bangala, kapitole čtyřicátá IIIIá.

Bangala vlast jest ku polednie krajině Indie, kteréžto veliký kám ješče nebyl sobě podrobil v tu chvíli, jakož já Markus jsem u jeho dvora byl. Ale již byl poslal svůj lid, aby jie dobyli. Tu jest zvláščí král a svú zvláščí řeč mají, a jsú modlosluhy. Masa užívají, rýžóv a mléka; bavlny tu dosti v níž tu veliké kupečstvie jest. Také v téj zemi galganu, zázvora, citvara, cukru i jiného drahého koření roste. Tu velicí volové, jenž se na výsosti slonóm zrovnávají. V téj zemi lidi prodávají, z nichžto mnozí kleščenci bývají, a ty potom páni kupují po rozličných zemích etc.

O vlasti Kangigu, kapitole čtyřicátá V.

Potom jest naleznúti vlast, již dějí Kangigu, na východ slunce, jenž krále zvláščieho a řeč zvláščí má; lid v téj zemi modlám se modlí a velikému kámovi podrobeni jsú. Téj země král má žen na tři sta. V téj zemi jest zlata veliké množství a koření rozličného, ale malé kupečstvie v něm jest, neb jest ta země daleko od moře. Tu jest lovu dosti a zvířat rozličných. Lidé téj země masa, mléka a rýžóv požívají, vinic nemají, ale z r(ý)žě a z rozličného koření pitie rozkošné činie. Mužie i ženy v téj vlasti bodú sobě jehlami tvářě své, hrdla, ruce, břicha i stehně, a tak zdělají sobě obrazy lvové, drakové, ptačie, a to velmi misteřně. A to se také tak zatvrdí na jich kóžě, že nikdy sníti nemóž. A ktož těch obrazuóv více má, toho za kraššieho mají.

O vlasti Amu, kapitole čtyřicátá šestá.

Amu jest vlast jedna na východ slunce, a ta také velikému kámovi podrobena jest; lidé jsú modlosluhy, řeč zvláščí mají, dobytka stáda veliká mají, k jedení a k pití dosti všeho. Koní mají mnoho velmi dobrých, jenž kupci odtud do Indie vodie. Buvoluóv tu také mnoho, voluóv

a krav veliké množstvie, neb tu jsú pastvy rozkošné. Mužie i ženy nesú na rameni zápony aneb náremky zlaté, strieborné.

O vlasti Toloman, kapitole čtyřicátá sedmá.

Vod téj vlasti Amu na vzchod slunce za osm dní cesty jest jiná vlast jménem Toloman, jenž jest podrobena panství velikého kám, a má řeč vlášční a modly následují. Tu jsú mužie sliční a sličné ženy, ale smědé barvy. Měst tu mnoho jest a hraduóv mnoho, hory veliké, mužie silní a udatní v odění a rozumu. Mrtvých svých těla pálí, a kosti sberúce v truhlu dřevěnú skladú, a v některěj jěskyni v horách schovají, aby jich žádný člověk ani která zvěř došel. Zlata mnoho veliké jest. Porcelány z Indie, o nichž svrchu praveno jest, trh dějí miesto rázu penieze.

O vlasti Cyingny, kapitule XXXXVIII.

Vyndúce z téj vlasti Toloman, přijde do vlasti Czingny ke vzchod slunce, a jest jíti podlé jednéj řěky dvanáste dní cesty a tu jest mnoho měst a hraduóv. Potom jest přijíti k městu Simulgu, a to jest velmi veliké a zšlechtilé, a jest podrobena velikému kámovi a lidé tu modlosluhy jsú. V téj vlasti dělají velmi sličný plátna z kor některakového dřeva, a v tom létě chodie. Mužie udatní jsú v odění a silní. V téj vlasti také množstvie jest lvóv, že žádný nesmie v noci kromě domu spáti, neb lvové každého, kohož rak naleznú, žerú. Lodie také, kteréž po téj řěčě jdú, pro strach lvóv nesmějí žádné k břehu přivázati, ale prostřed řěky stojie, neb lvové v noci vcházejí v ty lodie, kteréž k břehu přivazují, a kohož v nich naleznú, žerú. A jakžkolivěk lvové v téj zemi velicí a ukrutní jsú, avšak jsú tu psi tak smělí, že lva každého podstúpiti smějí a naň udeřiti, ale musí, aby vždy dva psi s člověkem byli, neb kdyžkolivěk který rozumný muž na koni po poli jede, maje s sebu dva psy, často lva uhoní a zabie. A tak když se jim lev ukáže, ihned psi s velikým ščekáním po něm běžie; jestliže člověk na koni s střelbú po nich jede, psi lva kúší v zadek, v stehně nebo v uocas, a lev se na ně ihned obrátí, a psi se jemu umějí velmi dobře vystříhati a z rány vyvrci, že jich uraziti nemóž. A lev předsedě běží a psi opět ščekajíce, chutně za ním a kúšice jej. A tak lev bojě se, aby jiných psóv k němu nepřiščekali aneb lidí, a protož se obracije tak zlehky bez běhu, *když uzří silný strom, zadkem* se k němu obrátí, aby jeho tu psi kúsati nemohli a očima se k psóm obrátí. A člověk ten

jiezdny striede nañ viac bez prestanie, tak že lev často velmi ranen bývá, neb lev jest psóv velmi pilen, a tak člověk svobodně muož k němu striedeti, že jej do smrti ustriede.

O městě Kakanfu a potom dále o jiných městech.

Po vyndení z téj vlasti Cingnij čtyři dni cesty najde měst a hraduóv mnoho. Potom jest jedno zšlechtilé měst Kakanfu, jenž přísluší k téj vlasti Kataj, a jest na poledne a jest mnoho hedvábi a postavcuóv mnohó dělají z hedvábi a zlata a golče z hedvábie množstvie dělají. Od toho města jest jíti na poledne tři dni cesty, a tu nalezne jedno měst veliké Czianglu. A to měst Katej slušie k téj zemi Kataj, kdežto soli dělají velikú věc, a jest tu země velmi slaná, z niež jako pohrobek udělajíc, ulejí nañ vodu, potom tu vodu sbierají, což se jie steče pod tiem pahrobkem, a tu vodu lejí u veliké kotly, vařie dobře u ohně, a tak se sevře v suól čistú a mělnú. Za tiem městem Czianglu pět dní cesty jest měst jménem Cziangli, přes něž teče skrzě řeka veliká, po níž mnoho lodí vezú s rozličnú kúpí.

O městě Kadinfu a Snyguimata tuto čte.

Za tiem městem Cziangli šest dní cesty v tu stranu ku poledni jest měst veliké Tandynfu, jenž před tiem vždy svého krále mievala, doněvadž velikému kámovi podrobena bylo. A to jisté měst má pod svým právem jiných měst jedenást, v nichžto ve všech jest sadóv mnoho i ovoce a hedvábie množstvie. Pak dále opět ku poledni jest jedno měst Syngnijmatu, k němuž teče od poledne potok veliký. A ten jsú lidé téj země na dvě rozdělili, z nichžto jedna strana jde k vejchodu slunci k téj vlasti Kataj. Po těch potocích lodí striedmých jde bez čísla s kúpěmi rozličnými. Pak od toho města jdúce Synguyum, a tu jdúce ku poledni šestnáste dní cesty, vežde najde měst a městeček dosti, v nichžto veliké kúpě jsú. Všickni lidé téj vlasti modlosluhy jsú, a všecka vlast podrobena jest velikému kámovi.

O veliké řece Koromoram a městech.

Dokonajíc dřieve řečených šestnáste dní cesty, najde řeku velikú, řečenú Karomoram, jenž z těch zemí krále toho, ješto slove pop Jan, teče. A ten potok jest šíři za míli a tak hluboký, že

najtěžšie lodie po něm volně jdú. Ryb také v tom potoce velikú věc lapají. Na tom potoce k velikému moři v jednoho dne cesty jest lodí více v počtu než patnáste tisíc, kteréžto drží tu veliký kám na to, aby vždy byly hotovy jeho vojska, když by potřebie bylo, vésti je na mořské ostrovy. A ty lodí jsou tak veliké, že každá z nich unese patnáste koní s patnáste jezdci i s plnú potřebú, což jest třeba jezdcóm i koňóm i lodníkóm do dalekých vlastí, jichž jest v každé lodí v počtu dvadcet. A tu, kdež chovají těch lodí na řece, jsou dvě městě, z nichžto jedno větší město stojí na březě téj řeky a druhé menšie s druhé strany řeky. Jedno z nich slove Kukanguj a druhé Kajgnfj. Minúc tu řeku, jest vjieti do zšlechtilé vlasti Mangi; o ní předivné budem praviti.

O vlasti Mangi a o milosti a spravedlnosti.

U velikéj vlasti Mangi byl král jeden, jménem Fakfur, mocný a přebohaté, aniž bylo toho času které kniežě věčšie kromě kám než on. Královstvie jeho silné bylo a měli je za nedobyté, a žádný se oň pokusiti nesměl. A protož ten král i vešken lid jeho neměli obyčěje k oděni. Každé město v téj zemi bylo jest okopáno přiekopami hlubokými vody plnými. A ty přiekopy tak široké byly, jako můž lučišče vystřělití. Koní neměli, neb se žádného nebáli. Král ten jiného nic nečinil, ani co měl za kratochvíl, než aby rozkošně jedl a pil a dobré bydlo měl. Panicóv měl do tisíc a poctivě bydlel velmi. Pokoj, spravedlnost a milosrdenstvie velmi milováše. Neb ve všem jeho království velikej pokoj bieše a žádný svého bližního na ničemž uraziti nesměl, neb král všem spravedlnost choval. Často řemeslničí krámové přes celú noc otevřeni stáli a žádný do nich vjíti nesměl, ani kteréj škody učiniti. Všichni pocestní lidé i ve dne v noci po všem asb království bezpečni beze všeho úrazu, kamž kto chtěl, jdiechu. Byl také ten král lítostivý a milosrdný ke všem, ktož který nedostatek mějjechu. Na všaký rok sbierat kázal dietky od mater svých zavržené do dvaceti tisíc, a ty všickny svými náklady cně chovati kázal. Neb v téj zemi obyčej, že matery dietky své zamietají, když jim nemají pokrmu dáti, aby ho jiné vezmúce odchovaly. A ty dietky, kteréžto král sbieráše, rozdává je bohatém královstvie svého, jenž dětí svých nemajíce; aby je sobě za syny volili; aneb když dorostly, vdával je k manželstvu a dobrú jim potřebu dával etc.

Kterak Bajatn vojsky velikého kám přemohl.

Léta od narození Božieho tisícího dvústého šedesátého osmého veliký kám Kublaj království Mangi tímto obyčejem sobě podrobil. Poslal tam jednoho z svých knížat, jménem Bajam Chynsam, naším jazykem Bajam, jako by řekl sto ok, jakžto Bajam sto ok máje. I dal jemu veliký zástup jezdných i pěších a mnoho lodí, aby se brali do téj vlasti Mangi. A tak nejprvé došel prvního města Kanjganguj, otázal měščan, chtěli-li by jemu holdovati. A když oni odpověděli, že nechtie, on to uslyšav žádného jim protiventství neučinil. Vjel k druhému městu, a tu jemu taktéž odpověděli, že nechtie jeho poslušni býti. Odtud šel k třetímu, potom k čtvrtému až k pátému, a ode všech jednostajně odpověd vzal jest, že nechtie veň slušeti. Nic se jest nebál za sobú nepřátelských měst nechati a dále jeti neb vojsko s sebu veliké měl a velmi dobré, neb s sebu mějieše mužě velmi udatný bojovníky. A veliký kám jiné vojsko po něm poslal velmi veliké. A tak přitřhl k šestému městu s velikú silú a mocí jeho dobyl. A tak jeda pořád, dvanáste měst v krátkém času dobyl; i zžasnú se srdce mužov království Mangi. A Bajam k královskému a k největšímu městu Kuynsaj přitáhl a tu své vojsko zšikuje u toho města. Tehdy král téj země Mangi, jenž tu svůj dvór držieše, uslyšav udatnost a sílu Tatarov, velmi se lekne; a tak vseda na lodie s velikém zástupém, běře se do někakých ostrovov nedobytych, máje s sebu lodí na tisíc. A to město Kvynsaj královně v stráži poručí a ostaví jí tu lidu veliké množství. A královna ve všech věcech opatrně se májíc, s svými pány k obraně zemské pilna bieše. A když slyšieše, že kniežě vojska tatarského, ješto slove Bajam Chynsam, inhed vsecka ztrne, neb slýchala od svých hvězdářov a mudrcov, že toho města Kvinsaj žádný nikdy nemož dobyti, než ktož by sto ok měl. A to se ovšem nepodobno zdálo, by který člověk mohl býti, ješto by měl sto ok; protož žádného se nebála. A tak přivolavše kněze tatarské vojsky Bajam, poznavše jeho příjmie, království i město jemu dobrovolně a svobodně poddá. Uslyšavše to všickna města království Mangi, k příkázání velikého kám a ku poslušenství přistúpili, kromě města Saynfu, jenž tři léta k jeho poslušenství přistúpiti nechtěli. A královna brala se k dvoru velikého kám, od něhož byla s velikú ctí přijata. A král, muž její Farfur, jenž se byl bral, do těch ostrovov, doněvadž je živ byl, odtud se vrátiti nechtěl, až tam i umřel etc.

O městu Kojgajnguj.

Město prvé, dojdúc do téj vlasti Mangi, slove Kajganguj, jenž veliké jest a velikého bohatstvie, kdežto jest lodí veliké množstvie, neb jest nad řekú Karamoram. I dělají tu soli tak mnoho, že by čtyřidceti městóm dosti dali, od něhož král veliký kám veliké užitky béře, též od kúpí měšckých i od břehów. Všickni lidé toho města i všie téj vlasti Mangi modlosluhy jsú a těla svých mrtvých pálí.

O městech Panty a Kaj.

K konci jednoho dne cesty proti Syrochum za městem Kojganguj nalezne město jménem Panty veliké, kdežto veliké kupečstvie jest a hedvábí a k jedení a k pití potřeby dosti. Tu a ve vsí téj vlasti jde ráz peněžní velikého kám. Cesta, kterážto jest jíti od města Kojganguj do toho města Panty, všickna jest podlážena čistém kamením, než na pravú ruku i na levú voda jest veliká. A jinudy jíti do téj vlasti Mangi nemož. Opět druhého dne cesty jest město zšlechtilé jménem Kaj, ktežto ryb mají veliké množstvie, kdežto také jest lov veliký zvěřě i ptactva. Bažantów tu jest, že za toliko stříbra, což by mohl jeden benátský vážiti, tři krásné bažanty dávají.

O městu Synguj a o velikéj řece Kvyan.

Odejdúce od toho města Sczianffu patnáste mil přes syrochum, jest jedno město řečený Synguj nevelmi veliké, ale lodí má veliké množstvie, neb leží nad jednu řekú, jenž v světě věčšie nenie, jenž slove Kvyan. A ta řeka má na šíř deset mil a někdy osm i také šest, a iná na dli více než sto dní cesty. Na téj řece více jest lodí nežli na kterém moři ani na ktexéch řekách, i více kúpí vezú než po všech zemích. Neb já Markus viděl jsem na znamenie divu lodí města toho více než pět tisíc, vezúce se po téj řece. A každé město, jenž nad tú řekú stojí, ješče více lodí má než to město Synguj, neb jsú věčšie města. I jest nad tú řekú měst na dvě stě i více. A je ta řeka skrze šestnáste vlastí. A každá lodí těch vlastí jediným krovem jest přikryta, aniž má více než jediný slúp pro oponu. Váha najvěčšie, kerúž móż uvéztí jedna lodí, váží jako čtyři tisíc tantaruów. Ale jiné lodie unesú jedno, což by mohlo vážiti dvanáste tisíc tantaruów, berúce tantarów podlé obyčeje lodí benátských. A tak jest váha lodí

mězi čtyřmi a dvanáste tisíc tantaróv, mezi těmi počty přičiňujícíe neb umenšujícíe podlé velikosti lodí a kúpenie. Ale některaké pletenice dělají ze třtie velikého, o němž svrchu praveno jest, jenž má na dli patnáste kročejí. Těmi pletenicemi neb húžvěmi táhnú lodie kteréžkolivěk po řecě, ščiepají to třtie a ty třiesky pletú v hromadu, tak že z toho dlúhý provaz učinie. A tak některé ty húžve jsú na dli na tři sta kročejí a jsú silnějšie než konopní provazi.

O městu Kajkuj.

Kajkuj jest město malé na dřieve *řečené* řece v stranu k syrochu, kdežto na každý rok bývá veliké sbieraní obilé rýžového, a odtud pak potom vezú k dvoru velikého kám do města Kambalu, a jdú z toho města do vlasti Kataji po řekách a po jezeřích. A veliký kám kázal nadělati žlebuóv velikých na mnoho miestech, aby mohli lidé z toho města z jedné řeky jíti do druhé a tak přijíti do vlasti Kataj. Po zemi také móż jíti z Mangi do Kataj. Dvór velikého kám věčší díel má obilé dosti odtud, což tu sbierají na břehu města toho Kajguj. Před městem Kajguj jest jeden ostrov prostřed téj řeky, kdežto jest klášter jeden, jenž slúží modlám, v němžto jest mnoho modl, i bydlé v tom klášteře mnichóv na dvě stě i více. A jest ten klášter hlava mnoho jiným klášteróm a správa.

O městu Synguj a o velikéj řece Kvyan.

Odejduce od toho města Sczianffu patnáste mil přes syrochum, jest jedno město řečený Synguj nevelmi veliké, ale lodí má veliké množství, neb leží nad jednu řekú, jenž v světě věčšie není, jenž slove Kvyan. A ta řeka má na šíř deset mil a někdy osm i také šest, a iná na dli více než sto dní cesty. Na téj řece více jest lodí nežli na kterém moři ani na ktexích řekách, i více kúpí vezú než po všech zemích. Neb já Markus viděl jsem na znamenie divu lodí města toho více než pět tisíc, vezúce se po téj řece. A každé město, jenž nad tú řekú stojí, ješče více lodí má než to město Synguj, neb jsú věčšie města. I jest nad tú řekú měst na dvě stě i více. A je ta řeka skrze šestnáste vlastí. A každá lodí těch vlastí jediným krovem jest přikryta, aniž má více než jediný slúp pro oponu. Váha největšie, kerúz móż uvéztí jedna lodí, váží jako čtyři tisíc tantaruóv. Ale jiné lodie unesú jedno, což by mohlo vážiti dvanáste tisíc tantaruóv, berúce tantaróv podlé obyčeje lodí benátských. A tak jest váha lodí mezi čtyřmi a dvanáste tisíc tantaróv, mezi těmi počty přičiňujícíe neb umenšujícíe podlé

velikosti lodí a kúpenie. Ale některaké pletenice dělají ze třtie velikého, o němž svrchu praveno jest, jenž má na dli patnáste kročejí. Těmi pletenicemi neb húžvěmi táhnú lodie kteréžkolivěk po řecě, ščiepají to třtie a ty třiesky pletú v hromadu, tak že z toho dlúhý provaz učinie. A tak některé ty húžve jsú na dli na tři sta kročejí a jsú silnějšíe než konopní provazi.

O městu Kajkuj.

Kajkuj jest město malé na dřieve *řečené* řecě v stranu k syrochu, kdežto na každý rok bývá veliké sbieraní obilé rýžového, a odtud pak potom vezú k dvoru velikého kám do města Kambalu, a jdú z toho města do vlasti Kataji po řekách a po jezeřích. A veliký kám kázal nadělati žlebuón velikých na mnoho miestech, aby mohli lidé z toho města z jednéj řeky jíti do druhéj a tak přijíti do vlasti Kataj. Po zemi také móż jíti z Mangi do Kataj. Dvór velikého kám věčší diel má obilé dosti odtud, což tu sbierají na břehu města toho Kajguj. Před městem Kajguj jest jeden ostrov prostřed téj řeky, kdežto jest klášter jeden, jenž slúží modlám, v němžto jest mnoho modl, i bydlé v tom klášteře mnichóv na dvě stě i vice. A jest ten klášter hlava mnoho jiným klášteróm a správa.

O městu Czingianfu.

Czingianfu jest město téj vlasti Mangi, mnoho diela od zlata a od hedvábie dělají. Tu jsú dva kostely křesťanská, kteréžto jest ustavil Marsarchys, nestorin, jenž jest byl od velikého kám v tom městě biskupstvie obdržal léta Božieho sze tisícího dvústého sedmdesátého osmého.

O městu Chynchinguj, a kterak měštěné v něm zmordováni jsú.

Po odejdení od města Czingianfú jest jíti tři dni cesty přes syrochum. A po cestě najde měst a měštěček dosti, veliké kúpe a mnohých řemesl, pak dále po třech dnech cesty jest město Chynchinguj zšlechtilé a velmi veliké, v němžto jest všeho dobrého k jedení a k pití dosti. Kdyžto Bajam, knieže vojska velikého kám, posílal své vojsko k dobývání měst téj vlasti Mangi, i poslal jest byl do toho města Chynchinguj křesťanóv mnoho, jenž sloviechu Alani. A když města silně dobýváchu, ti, jenž jsú v městě byli, jsúce přemoženi od těch, kteříž jich

dobýváchu, město jim svobodně dali. A tak všechna vojska vjela pokojně do města, žádnému nepřekážejíce více, poněvadž se dobrovolně velikému kám poddali. A tak ti Alani, jakož města dobyli, našli tu v městě vína dobrého dosti, jehož jsou tak mnoho pili, až jsou se všickni spili. Pak večer jsouce tím pitím obtíženi, tak je sen velmi mořil, že jsou všickni spolu zesnuli a žádný strážní sobě neučinili. Uzřevše to měšťané, ješto je dřívě pokojně byli přijali, udeřiece na ně, když spáchu, všechny zmrdovali, tak že žádný z nich ovšem nešel. Tehdy Bajam to uslyšav, poslal na ně velikú velmi vojsku lida. A když jsou města mocí dobyli, na pomstu téj nevěry kázal všechny měšťany meči zmrdovati.

O zšlechtilém městu Synguj tu píše.

Synguj jest město, jehož okrsek jest mil šedesát. Tu jest lidu veliká věc. A tak jest ta vlast Mangi lidu plna, že kdyby ten lid vešken udatný v odění byl, všeho světa dobytí by mohli a přemoci. Ale kupcův a řemeslníkův mnoho jest a mnoho lékařův a mudrcův mezi nimi jest. V tom městě mostův kamenných jest do šesti tisíc tak vysokých, že pod každý z nich můž s gallií, s tú lodí, volně podjeti. A také pod mnohými mosty z těch jistých dvě gallie mohú spolu jeti. Na horách města toho roste koření to, ješto slove reubarbarum. Tu roste zázvora také množství, že za jeden stříbrný benátský dali by osmdesát liber zázvora nového a velmi dobrého. To město má pod sebou jiných měst šestnácte, mnohé a kúpe a mnohých řemesl. Měšťané v tom městě Synguj téjměř všickni v postavcových rúšiech chodie, neb tu mnoho postavcův dělají; i slove to město Synguj, to jest město zemské. A druhé město velmi veliké slove Kvynsaj, to jest město nebeské. A ta sobě jména obdržala ta města, neb na východ slunce jsou najzšlechtilejší města.

O divném městu Kvynsaj tuto píše se.

Po vyndení z města Synguj jdúce pět dní cesty nalezne měst mnoho, v nichžto kupčení veliké jest. Potom jest přijítí zšlechtilému městu Kvynsaj, jenž naším jazykem slove město nebeské, jenž jest největšie v světě a jest v téj vlasti Mangi. Já Markus byl jsem v tom městě a velmi pilně jsem se ptal o všem položení a o obyčejích jeho, a to vše řádem a krátce vyprávím. Toho města okršlek zdí okolo města má dobře sto mil i více. Má mostův kamenných dvanácte tisíc tak vysokých, že lodí veliká volně podjede. A to město na vodách

jakžto benátské, a kdyby mostův nemělo, tehdy z ulice do ulice po zemi nemohl by jíti, a protož musí tak mnoho mostův býti. V tom městě jest řemeslničích krámuův dvanáste tisíc, v nichžto řemeslníci dělají, a v každém krámu mistrův a pacholkův některde deset, některde patnáste nebo dvacet a bývá někdy v některých do čtyřiceti dělníkův. Tak jest tu veliká věc řemeslníkův a kupcův, že ti, ktož jsú toho neviděli, nesnadně tomu dověříe, neb se jim zdá nepodobno. Lidé toho města velmi rozkošně živi jsú. Bohatí řemeslníci, kteřížto jmenovitějšie jsú, velmi počestně bydlé, tak že ani oni *ani* ženy jejich rukami svými nic nedělají, než sluhy jejich a pacholci. Neb jest to za starého ustavenie královstvie toho obyčej, aby každý v svém domu řemeslo měl a krám, jakož otcové jejich až do téj chvíle měli. Jest-li který bohatý, nenutí jeho žádný, aby svýma rukami dělal. V tom městě jsú ženy velmi krásné a obecně jsú u velké rozkoši. Ku poledni jest v tom městě jezero veliké, jenž v okršlek má třidceti mil. Okolo toho jezera jest mnoho palácův a mnoho krásných domuův panských, a ti domové jsú uvnitř i zevnitř velmi krásně ozdobeni. Jsú také tu kostelové, v nichž jsú modly. Prostřed toho jezera jsú dva malá ostrovy, na každém ostrově jest palác velmi krásný, v nichžto jest všickna příprava, k kterákémžkolivěk hodóm nebo svadbám. A tak, chtě-li kto z nich na počestném místě hody míti kteréžkolivěk, tén tam jde, nebo tu muož míti každý. V tom městě Kvynsaj mnoho krásných domuův jest. Jsú také po ulicích toho města malé kamenné věže, k obecnému užitku zjednané, aby když se z příhody v městě zažže, súsědé mohli zboží své *do popsaných dříve věží odnésti*, aby jim neshořalo, neb v městě mnoho dřevěných domuův jest. Protož se často v městě zažiehá. V tom městě modlám se modlé. Maso jedie koňské, psie i jiných všech zvířat. Tu jde ráz peníze od dvora velikého kám. V tom městě veliká strážě jest neb posádka z příkázanie velikého kám proto, nebo aby se město neprotivilo, nebo aby tu zlodějstvie neb vražd nebylo, a tak že na každém mostě toho města i v noci i ve dne deset strážných jest. V tom městě hora jedna jest, a na téj hoře věžě, a na věži mají některaké dsky, a když se v městě zažže, mohú-li to viděti strážní téj věžě, vezmúce veliké kladivo dřevěné, i tlukú v tu dsku, aby ten zvuk byl slyšán na všě strany a tak aby se sběhnúce lidé, mohli sobě pomoci. Též také činie, když sváda jest neb kterakákolivěk potřeba mezi lidmi. Cesty všecky i ulice podláženy jsú kamením, takže všecko město jest velmi čisté. V tom městě jest dvorův, v nichžto lázně jsú, do tří tisíc velmi krásné a čisté, v nichžto se lidé často myjí, neb se velmi snažie o čistotu tělesnú. Dále za tím městem Kvynsaj, v pěti a dvaceti mílech v tu stranu na vzchod slunce, jest jedno město řečený Gamffu, kdežto jest břeh velmi dobrý, k němuž se scházie lodí veliké množství z Indie a z jiných vlastí. Pak od města až do moře jest potok veliký, po němžto lodie k městu jdú, kterýžto potok jde skrze mnoho jiných zemí. Tu vlast Mangi rozdělil veliký kám v devatero království a každému království dal zvláščieho krále podlé toho, jakž se jemu

zdálo, i jsou ti králi velmi mocní, ale každý z nich slušie pod velikého kám, neb každý z nich na všaký rok z svého království užitek musí úředníkom velikého kám počet vydávati. A jeden z těch králův ustavičně bydlí v tom městě Kvymsaj, a ten pod své panství má sto a čtyřiceti měst; má ta jistá vlast Mangi všech měst tisíc a dvě stě. A v každém těch měst veliký kám posadil strážě, zdali by se chtěli protiviti. Těch strážných množství jest bez čísla a nejsou všechno Taterové, ale jsou lidé rozličných vojsk a žoldněři velikého kám. V tom městě Kvymsaj i po vši téj vlasti Mangi obyčej jest, že ihned, jakž se děti narodí, starosty jeho káží napsati den jeho narození i hodinu, i pod kterým se planetu narodilo. Také po všech cestách i ve všech skutcích, cožkolivěk činiti mají, zpravují se pod hvězdářským naučením, a protož chtějí zvědět svého narození den i hodinu. Když kdo v téj vlasti umře, jeho všichni přirození přátelé v měchy se plácené oblače, a mrtvých těla s velkým spieváním z města vynesú, obrazův nadělajíce pacholích, dievčích, koňských, penězových, všickno s ním spálé a ty všickny obrazy z papíru dělají, a mají za to, že to všechno, což tu s ním spálé, že ten mrtvý na onom světě to všechno jisté bude mít takověž věci, jakož tu s ním jsou v podobenství spáleny. Potom spáléce jej s velkou radostí a s velkým *veselím* káží hůsti a pískati na rozličné nástroje a říkúce, že bohové jejich s takovým veselím je přijmú, jakož oni je tu spáléce. V tom městě Kvymsaj jest palác velmi předivný, v němžto Fakfur, král jejich dvůr svůj někdy držal. Nejprvé městišče to velké ohrazeno jest zděmi okolo velmi vysokými, kterážto ohrada v okršli má deset mil, mezi kterýmižto zděmi jsou sadové velmi krásní i s ovocem. Tu jsou studnice a jezera, v nichžto jest ryb mnoho velmi dobrých, pak v prostředce téj ohrady jest palác velmi krásný, větší, než by kde v světě mohl nalézt. Ten palác má sieni krásných okolo sebe dvacet tak velikých jako sám palác, v nížto každé mohlo by sedět jedúce deset tisíc lidí velmi prostraně, když je právě zsadie. A ty sieni jsou zmalované a pozlacené velmi čistě. Také v tom paláci jest komnat na tisíc i více. V tom městě Kvymsaj jest ohňův podlé příslovie vlaského mluviece nebo čeledí toliko v počtu, jenž by mohly sáhnúti v počtu ke stu a k šedesáti tmám. A tma slove deset tisíc. Toliko jest všech čeledí tu, že jich počet na tisíc tisícův a šest set tisícův čeledí móż sáhnúti. Palácův jiných v tom městě jest mnoho a krásných velmi, a v tom ve všem městě jediný kostel křesťanský jest. Také v tom městě i ve vši téj vlasti Mangi musí každý hospodář na dřevěch svého domu kázati napsati jméno své, ženy své i všech svých čeledínův, a také počet koní svých. A když kdo z čeledi umře neb hospodu promění, že se jinam běře, musí ihned shladiti jméno toho, ktož odtud šel neb umřel, a napsati na to místo jméno toho, ktož se kolivěk tu znovu narodil neb do hospody přibyl. A tím obyčejem móż snadně zvědět počet lidí, což jich u městě jest. Též také i

hoscinsščí hospodáři musejí popsati sobě v knihy všech svých hostí jména, kteréž jsú kolivěk měli, který-li měsíec nebo který den do jeho hospody přijat jest.

O užitciech, jenž běře veliký kám z Kvynsaj a vlasti Mangi.

Již budem praviti o jich užitciech a platu, které veliký kám běře z města Kvynsaj a z vlasti Mangi. Na všaké léto vezme od soli, ješto dělají v tom městě Kvynsaj a v těch krajinách okolo něho, osmdesáte vah zlatých, kterážto váha slove vlasky tomajn. A každý tomajn sáhne k osmi tisícóm zlatých, ješto slovú saguj, a ten sagyum vice váží než florenský zlatý. Pak od jiných kúpí a od jiných věcí kromě soli běře veliké dani bez čísla. V téj vlasti vice mají cukru než ve všech jiných vlastech ve všem světě. Jest také tu veliké množstvie všelikakého kořenie i drahé vóně. Všelikého kořenie drahého běře veliký kám ode sta měr pól čtvrtý miery. Takéž ode všech jiných kúpí, což jich tu bývá, vždy běře ode sta měr puói čtvrtý miery, od vína pak, ješto dělají z rýžóv a z rozličného kořenie, velikej požitek běře a od hedvábie, jehož jest v téj vlasti Mangi veliké množstvie, běře ode sta měr deset měr, když prodávají. Od mnohých také jiných věcí dávají deset měr ode sta měr. A já Markus slyšal jsem, počítajíc sumu jeho užitkóv, kteréžto veliký kám běře z královstvie Kvynsaj, jenž jest devátá část téj vlasti Mangi, a shledáno bylo, že ti jeho užitkové kromě soli sáhnuhli do roka ku patnásti tisíc tisícóv a šest set těch zlatých, ješto slovú sagyum.

O městu Tampanguj a o jiných mnohých městech takto.

Jdúce opět dále od toho města Kvynsaj přes syrochum jednoho dne cesty, najde krásné sady a dobré těženie role. Potom pak tři dni cesty jest jedno město řečené Tampanguj, veliké a krásné, a za tiem městem tři dni cesty jest jiné město Uguj a opět přes tři dni cesty přes syrochum jsú města a hradové, jedno podlé druhého, jenž tak blízko sebe jsú, že ktož tudy cestú jdú, mníe, by přes jediné město šli. Tu jest všeho, což k jedení a k pití třeba, dosti. Po dvú dní cesty jest město jménem Gohuguj, veliké a krásné. Potom jest jíti čtyři dni cesty přes syrochum a tu najde města i hrady. V téj vlasti mnoho lvóv jest velmi ukrutných. V téj vlasti i vlasti Mangi neníe ovec, než volové, kozy a svině. Toho jest tu veliké množstvie. Po těch čtyři dny cesty najde město Czyangiam veliké, jenž jest na jedné hoře ustaveno, a ta hora dělí

potok na dvě, jenž potom velmi dobře zase steká. Opět potom jdouce tři dni cesty, jest město Erguj, jenž poslední jest v panství města Kvynsaj.

O království Fuguj.

A když jde od města Erguj, jest ihned vníti v království Fuguj; a jest cesta přes syrochum šest dní cesty po horách i po údolí, a tu najde měst mnoho i hradův. A jest tu všeho dobrého dosti k jedení a k pití. Také jsou tu lvové velicí, i zvěři i ptactva. Tu roste zázvora veliké množství, neb za tak, mnoho stříbra, jako by mohl vážit jeden benátský groš, dali by osmdesát liber zázvora. Jest také tu jedno květí, podobné k šafránovi, ale jest jinaké postavy, než k témuž se hodí jako i šafrán. V té zemi jedie ti lidé velmi lakomě maso lidské, jedno ač ti lidé svou smrtí nezemrú, a mají to maso za nejlepší. Když se kterému boji berú, každý sobě horkým železem na čele znamení učiní. Žádný z nich jízden k boji nejde, jedno vojvoda vojsky jejich. Sudlic užívají a mečův neb nožův velikých, a jsou lidé velmi ukrutní. Když koho v boji zabijí, krev jejich pijí a maso jedie.

O městech Kvelunffu a Ugven.

U prostředku těch šest dní cesty jest město řečený Kvelynffu, veliké a zšlechtilé velmi, jenž přes jeden potok má tři mosty kamenné, mramorovými svrchu slupy okrášlené, kteřížto mostové mají na šíř osm kročejí a jednu míli dli. Tu jest hedvábí a zázvora a galgánu veliké množství. Tu jsou slepice, ješto peří nemají, ale srstí mají jako kočky a všickny jsou černé barvy. Vajíce velmi dobrá nesú, podobná k vajciem našich slepic. Pro množství lvův, ješto tu jsou, velmi nebezpečno tudy choditi. Dále pak po těch šest dní cesty přes patnácte mil jest jedno město Ungven, kážto jest cukru veliké množství, a odtud jej nesú do města Kambalu k dvoru velikého kám.

O městě Fuguj.

Jdouce dále jiných patnácte mil, jest město Fuguj, jenž hlava jest v království Koncha, a jest to království jedno z devíti království Mangi. V tom městě bydlí lid velikého a kám na stráž

těj vlasti, aby inhed hotovi byli, ač by se které město protivilo. Přes toho města prostředek jde jeden potok, jenž za jednu míli šířě jest. V tom městě mnoho lodí bývá jenž po tom potoku přicházejí. Tu také cukru velikú věc dělají. Také kupectvie veliké tu bývá, perel a drahého kamenie, jenž z Indie přinášejí. A jest to město bliz velikého moře a toho všeho, což k ztravě slušie, *hojnost má*.

O městu Zaytem a o břehu zšlechtilém.

Minúce ten potok dřieve řečený, jest jíti pět dní cesty přes syrochym, a na téj cestě jda, nalezne měst krásných a hraduóv mnoho a vsí, kdežto jest všeho dosti, což k ztravě slušie. A má ta jistá vlast hory a lesy, v nichžto naleznú kafr. Předúce těch pět dní cesty, nalezne město Zaytem, jenž jest velmi veliké a má břeh velmi zšlechtilý, k němuž přicházejí lodie z Indie s rozličnými kúpěmi, tak že za jedno lodie, jenž jde s pepřem z Alexandrie, aby odtud potom byl nesen do zemí křesťanských, k tomu břehu scházie se jich sto, neb jest ten břeh ze dvou nejlepší a největší, což jich v světě jest, pro množstvie a velikost kúpě, což jie tu přivozie k tomu břehu. I má veliký kám od toho břehu veliký požitok, neb každá lodí platí ze všeho svého kupečstvie z každého centněře deset měř. A lodí béře za svůj přivoz od kupečstvie mír třidcet od centnieře. Ale od pepře čtyři a čtyřicet měř béře od centněře. Od dřeva aloe a od sandalóv a od jiného hrubšieho kupečstvie béře za centněř čtyřidceti měř. Protož kupci platie všickno spolu, sečtúce dani královy, od přivozu všeho kupečstvie svého, což jeho přivezú k tomu břehu. V tom městě všeho, což k ztravě třeba, veliké množstvie jest. V téj vlasti jest město Tynguj, v němž velmi čisté mísy dělají z hlíny, jenž slove porcelána. V téj vlasti, jenž jest jedna z devieti čestí Mangi, mají svú zvláščí řeč. Z toho královstvie má veliký kám tak veliký užitek nebo věčší jako z královstvie Kvynsaj. O jiných královstvích Mangi nechám pravenie pro krátkost, neb by přielišná dlúhost byla těchto knih, bych měl zvlášče psáti o každém království jeho. A protož musím se bráti k Indie, kdež sem já Markus najdéle přebýval, o níž jest mnoho velikých věcí a předivných popsati. A tak konec druhých knih. Amen.

Popsánie lodí v Indie.

Diel třetí našich knih jest o popsání vlastí indiských, ale na počátku počnem o lodech. Lodie veliké, jimižto přes moře Indské se vozí, jsou takovéto nejvíce z jedlového dříví. A má ta lodie jedno ponebí, ještě u nás přikrytí slove, na kterémžto ponebí jest komórek do čtyřiceti, v nížto v každé mož se smiestic jeden kupec. Má také taková lodí jediné zpravidlo neb veslo a má čtyři slupy a čtyři opony. Ale dva z těch slupův jsou tak způsobena, že je mož snadno zdvihnutí i položiti. Dvě a dvě dšče vždy v hromadu hřebíky sbity jsou a stvrzeny, a tak jedna dska vždy druhé přibita jest. Lodí vežde dvénásob jest a železnými hřebíky lodi tvrdie. Jsú také ty dsky i vnitř i zevnitř natlačeny podlé obyčeje našich lodníkův; ale smolú svrchu nejsou polity, neb v těch vlastech smoly nemají, než zetrú semenec velmi mělno, a ten s olejem někakém dřevěným a s vápnem spolu smiešejí a tím mazadlem pomazují lodie svrchu, i jest to mazadlo velmi lepké, a k tomu dílu velmi hodné; každá z těch lodí dvou stú neb více lodníkův potřebují, i nese ta lodie obecně šest tisíc košov pepře. A každě veslo potřebuje k ražení čtyř marinářův. Má také lodí veliká dvě bárce velicie, k sobě přivázané, z nichžto jedna jest věčšie než druhá, ale každá z nich váhu tisíc košov pepře nese. A k své opravě potřebuje marinářův neb lodníkův čtyřiceti, ještě ji vezú a opravují, neb často velikú lodí k svým bárkám přivázanú vesly vezúce, táhnú. A když lodí veliká velikú cestú po moři se již vezla neb přes celý rok, tehdy potřebuje mazání neb opravování a tvrže nie. A když ji chtějí tvrditi neb opravovati, musí na přednie lodi dsky třetí vložit, a na vsecky strany dobře tlačiti a utkati je dobře, a mazati jakož sprvu jest, nebo bylo učiněno i jinde. Také též činie, až tak lodí šesteronásob dskami opeřena bude.

O ostrovu Zynpangu tuto jest.

Již přistúpíme a počnu od ostrova Zipangu. Jest to ostrov ke vzhodu slunce na vysokém moři, vzdáli od břehu Mangi mil tisíc *pět set* a jest ostrov veliký. Lidé, jenž tam přebývají; jsou bílí a postavy slušnej, jsou modlosluhy a mají krále, ale jinému žádnému nejsou poddáni v daň. Tu jest zlata veliké množství, ale král nesnadně jeho dá z města neb z ostrova ven nésti, a protož kupcův málo tam jde a lodie z jiných zemí říedko tam jedú. Král toho ostrova má krásný palác, vešken zlatem velmi dobrým přikryt, jakož u Vlaších kostely olovem přikrývají. Okna vseckna toho paláce zlatem jsou okrášleny, podlahy siení a mnohých jeho komnat všickny zlatými plechy jsou pokryty, a ti plechové jsou na dva prsty tlusté. Tu jest perel mnoho, jenž jsou

okrouhlé a veliké a barvy červené, jenž perly bílé na cěně i na všem převyšují. Mnoho také tu jest kamenie drahého.

Kterak veliký kám poslal svú vojsku, aby dobyli ostrovu Zipangu.

Veliký kám Kublaj uslyšav praviece, že ten ostrov Zipangu jest velmi bohatý, poslal tam svá dva veliká pány s velmi velikým vojském, aby ten ostrov jeho panství podrobili. Jeden z těch pánov slovieše Abatham a druhý Vonsanchym. A ti od břehu Zayten a Kvynsaj se mnoho lodími a s množstvím jjezdnych i pěších zdvihnuvše se, tam přišli. A ssědše na zemi s lodí mnoho škody učinili vsím i hradóm, jenž na rovni biechu, i zbúří se mezi nimi závist, pro niž jeden druhého rady a vuóle nechtieše přijieti, a protož se jim prospěšně nevedlo, neb ani kterého města ani hradu mozechu dobytí, než jediného, jehož jsú bojem dobyli. A protože ti, jenž na hradě biechu, nikda se jim dáti nechtěli, z prikázanie těch pánov všickni stínáni jsú kromě osm mužov, jenž mezi nimi nalezeni jsú, z nichžto každý mějieše drahý kámen zašitý mezi koží a masem, jehož žádný znamenati nemožieše, i biechu ti jistí kamenové dáblovy mi ohyzdnými čáry posvěceni na to, aby ktož by takový kámen při sobě měl, od železa sníti ani raněn nemohl býti. Neb když je meči bijiechu, zasieci ani uraziti jich nemožiechu. Zvěděvše to a znamenavše, kázachu je dřevěnými kyjmi bítí, a tak ihned umřeli jsú. A ti páni to jisté kamenie sobě vezmú.

Kterak zlámají se lodi taterské a kterak jich mnoho uteklo z vojsky.

Přidalo se jest jeden den, že se na moři veliké nepočesie vztrhne, a taterské lodie velikými větry k břehóm přistrčeny byly. Tehdy radili jim marinárie, aby se odstrčeli od břeha, a tak všicka vojska vstúpi v lodie. A když vstúpiec, odtrhnú se od břeha, tehdy opět vlny morské, sbúříc se silnějšie, mnoho lodí zlámí, a druzí, kterýmž lodie ostaly cely, do jiného ostrovu, jenž bieše od Lipangu na čtyři míle, přijeli jsú. Druzí na zlomcích těch lodí z nich plovúce, došli jsú. A mnoho jiných lodí z nich, kteréž jsú mohly utéci, domov se vrátily. A těch, jenž jsú bez škody a zdrávy ostavše, do ostrovu přišli, bylo více než třidcet tisíc. Ale proto, že jsú byli lodie ztratili a množstvie tovařišov, a také že jsú blízko byli *ostrova Zipangu, mněli se bez pomoci lidské smrti blízky*. Avšak na tom ostrově, jakož biechu, žádného přibytka lidského tu nebieše.

Kterak jsú sě Tatařie snažně vrátili do Zipangu.

A když morské nepočesie se ukroti, mužie velikého ostrovu Zipangu se mnohem lodí a s velikú vojskú šli jsú k těm, jakož utekli, a chtiec je zmordovati. Vidúce je, že již žádněj pomoci nemohú mieti, a když nechavše na březe lodí, stúpili na zemi, Tatarové chytře od nich sě vzdáléce, a od toho břěha jinú cestú obrátiec sě v skořě sě zase k břěhu obrátíc vsědají všickni na lodie svých nepřátel bez lodí na tom pustém ostrově s nechajíce, i brali jsú sě do ostrovu Zipangu. A vzevše nepřátelské korouhvě, jenž jsú na lodech našli, šli do jednoho města, jenž bieše v tom ostrově najjmenovitějšie. A ti, jenž jsú byli doma v tom městě zůstali, když jsú uzřeli lida svého koróhvě, mnějice, by sě již svoji zvítězivše vrátili, vyjeli z města proti nim. Tehdy oni inhed všedše do města, nechavše s sebú tu málo žen, jiné všeckny z města vyhnali.

Kterak jsú Tatarové obleženi byli a město, jakož stekli, vrátili.

Tehdy král toho ostrovu Zipangu, uslyšav to, z jiného kraje toho ostrovu lodí v skóřě dobuda s svú vojskú, vozil sě do Zipangu a oblehne město, kteréžto jsú Tataři osadili byli. A všelikú snahú a pilností všech sjězdóv, i kudyž by mohli k městu neb od města jíti, káže dobře střiěti, že žádný k nim potom přijeti z cizích nemohl, a nikto s města sjeti. A tak měsiečov sedm zavřeni a obleženi byli velikém lidem, že velikému kámovi o svém přieběhu po žádném poslu nemohli vzkázati. Věduce, že od svých žádné pomoci nemohú mieti, beze všie škody všech s obú stranú město to jisté královi toho ostrovu prostě vrátie, a s tím sě zasě domóv vrátie. Amen.

O ukrotenství a modloslúžení.

V tom ostrovu Zipangu a v jiných okolních krajinách jest mnoho modl, jedny majíce hlavy svinie, jiné beranie nebo psie neb jiných zvířat. Jsú také tu modly, majíce čtyři tváře při jedné hlavě. Jiné jsú, jenž tři hlavy mají, jednu na hrdle, a jiné dvě na rameni s obú stranú; některé čtyři ruce mají, některé deset, některé sto a některé více než sto. A tu modlu, kteráž více ruk má, mnějji, že věčšie moci jest. A když kto z těch lidí z Zipangu táže, odkud to mají neb kterým to úmyslem činie, nic jiného neumějji odpovědětji, jedno, že jsú jejich otcové tak

věřili a tak od nich vydáno mají a nechtie toho proměnit ani jinak věřiti, než jakož jsou jich osově věřili. Také ti lidé, jenž bydlé v tom ostrovu Zipangu, když cizozemce kterého popadnú, muož-li se ten vězeň penězi vyplatiti, pustie jej vezmúce peníze; pak-li se mu nemá čím vyplatiti, zabijí jej a vařiece jedie a na takové hody zovú přátely své, i jedie to maso velmi rádi praviece, že maso člověčie jest najlepšie.

O množství ostrovův tej vlasti.

Moře to jisté, kdežto jest ten ostrov, jest velikej moře a to slove moře Kvij, to jest, moře tej vlasti Mangi jest na jeho březích. Na tom moři, kdežto jest Zipangu, jsou jiní ostrovové mnozí, kteřížto velmi snažně počtení jsou od marinářův neb chodsův vlasti téj, shledáni jsou, že jich jest sedm tisíc a tři sta a osm a čtyřicet, z nichž větší díl jest, ješto lidé v nich přebývají. A v těch ve všech ostrovech dřívě řečených všeckno dřívě vonné jest, aniž tu který průtek roste, by nebyl vonný a užitečný velmi. Tu jest vóně druhéj velikej množství, tu jest pepř velmi bílý jako sněh. Ale kupci z jiných krajín řiedko tam přicházejí, neb lodie jdúce z téj vlasti Mangi, tam celý rok musějící býti na moři, tak že zimě vyjedúce, létě se zase vrátie. Jediná dva větry moc svú mají na tom moři, jeden v zimě a druhé v létě. Jest také ta vlast velmi vzdálena od břehův indských. O téj vlasti, protože sem tam nebyl, více praviti nebudu etc.

O vlasti Cziamba, kapitule VIII.

A protož odejdúce od břehu morského téj vlasti Zayten, vezúce se přes Garbin tisíc a pět set mil, přijíti jest k jednéj vlasti, řečenéj Cziamba, jenž veliká jest velmi [a] bohatá. Ta vlast zvláščí řeč a zvláščieho krále má a modly následovali. Léta Božieho tisíc dvústého šedesátého osmého poslal veliký kám Kublaj jednoho z svých kniežat, jménem Sogatu, s velikú vojskú, aby jeho panství tu vlast podrobil i našel jest města tak silná a tak přesilné hrady v téj vlasti, že žádného města ani kterého hradu dobytí mohl. Ale proto že vsi kazil a ščepy v téj vlasti, slíbil král Cziamba velikému kámovi úroční daň vydávati, chtěl-li by jeho s pokojem nechati. A tak když smlúvu učinichu, vojska ta odjede přeč. A tak král na všaké léto velmi krásné slony královi Kublajovi posielá. Já Markus byl jsem v téj vlasti, kdežto jsem našel krále starého, an má veliké množství žen, s nimižto měl synův a dcer v počtu tři sta a šestadvacet,

z nichžto sto a padesát již dobře mohli oružie nésti. V téj vlasti mnoho slonów jest. Jsú tu lesové tisového dřeva velmi velicí.

O velikém ostrovu.

Nechajíce téj vlasti Cziamba jest sě vézti mezi polednem a garbinom přes mil šest set, i přijíti jest do dvú ostrovú, jenž slovú Sendur a Kondur, a za těmi přes pět set mil jest jedna vlast, řečená Loehar, jenž jest velmi veliká a bohatá. Zvláščieho krále a zvláščí řeč mají, žádnému daní nedávají, jedno svému králi, a jest velmi mocná, protož žádný sě o ni pokusiti nesmie. Ti lidé, jenž tu bydlé, modlosluhy jsú. V téj vlasti roste některaké ovoce, jako jablka bryczi, a ti jsú velicí jako jiné ovoce řečené limones, jenž jsú velmi dobří. Tu najde zlata veliké množstvie. Jest tu některaká porcelana, jížto trh dějí miesto peněz. Do téj vlasti málo jich z jiných vlastí přicházie, neb vlast něcfo divoká jest a lidem neobyklá.

O vlasti Loehat píše sě.

Odejdúce od téj vlasti Loehat, jde sě mil pět set proti poledni, a tu nalezne jeden ostrov, řečený Pentajm, jenž jest krajina něcso pustá. Tu jsú lesové dřevie velmi vonného a užitečného. Mezi tú vlastí Loehot a mezi Pentaim v šedesáti mílích nenajde výsost moře mimo čtyři kročejě. Protož lodníci musejí zdvihnúti pravidla; potom pak jest přijíti do královstvie řečeného Malenyr, kdežto jest vóně drahé rozličné množstvie veliké. A také mají tu svú řeč.

O ostrovu Pentaim.

Za tiem ostrovem Pentajm přes syrochum po stu mílích jest najíti ostrov jeden, řečený Menšie Jana, jenž ma šíř i na dél vócolo má dva tisíc mil. Tu jest osmero královstvie, jenž každé má svého krále. Mají zvláščí řeč. A lidé v tom ostrovu o jsú modlosluhy. Tu jest všie drahé vóně množstvie. Jest tu mnohá drahá vóně, neb mnohé kořenie, jehož jsmy podobnosti my zde nikdy nevidali před mořem. Ten ostrov tak velmi ku poledni záleží, že z toho ostrovu některých hvězd nevidati, ješto my je zde vídámy, a zvlášče téj hvězdy, ješto latině slove

Polus arcticus. A já Markus byl jsem v šesteru království toho ostrovu, a to jest v království Ferlech, Basman, Samara, Dragmojan, Lamby a Fanfur, ale v jiných dvů jsem nebyl etc.

O království Ferlech.

Tu jistú příčinú, že kupcív Saracénív veliká věc jezdí do toho královstvie Ferlech, ti jisté lidé, jenž tu bydlé v téj vlasti na pomoří, přijali sě zákona ohyzdného Machometa. A ti pak, jenž v horách bydlé, zákona nemají, než hovadsky živi jsú a prvá věc, která je najprvé ráno střětne, když vstanú, téj sě věci modlé místo boha. Všelikých zvířat čistých i nečistých i také člověčí maso jedie.

O království Basman.

To královstvie Basman řeč zvláščí má, zákona nemá. Než lidé tu bydléce velmi hovadsky bydlé a praviece, že jsú poddaní velikého kám. Ale daní jemu nedávají, než někdy pošlí jemu některaké hrámotky k utěšení lesních věcí. Tu jest veliké množstvie slonív. Tu jsú také jednorožci velmi velicí, jenž jsú málo menší než slonové. Jednorožec srst má jakžto byvol, ale nohy jako slon a hlavu má jakžto vepř a tu vždy křiví k zemi. V blátě rád bydlí jako svině a jest zvíře velmi mrzké. Prostřed čela roh má jediný, hrubý velmi a černý, jazyk bodlavý má, jako by byl pln trnie hrubého; jazykem svým lidi i jiná zvířata velmi urážie. V tom království opic mnoho jest rozličnej postavy, z nichžto jedny jsú maličké, majíce tvář člověčí, i na jiných údech také velmi jsú člověku podobny. Lovci je lapajíc srst s nich všudy sejmú, kromě na bradě nechají a na jiných místech ku podobenství člověčíemu. Potom je zbijíc kořením ozdobie, potom pak zsušiece je prodávají kupcív a ti je vezú do rozličných krajin světa a učinie, že mnozí lidé mnie, by byli člověkové tak maličcí. V tom tak království mnoho ptákuív těch najde, jimžto vlasky dějí austur, a ti jsú černí jako havrani a velmi dobře ptáky lapají.

O království Samora.

Po království řečeném Basman nalezne království Samara. Na témž ostrovu já Markus byl jsem s svými tovařiši pět měsícův, neb smy času k vezení na lodech způsobného nemohli zatiem mieti. Sešli smy na zemi a tu smy sobě hrady dřevěné s střelnicemi zdělali, na nichžto smy větší díel toho času bydlili, hovadného lida téj vlasti se bojiece, jenž velmi rádi člověčí maso jedie. V tom království neukazuje se ta hvězda Polus articus a takéť v tom království nevyházejí ty hvězdy, jimžto my říkáme vuóz. Ti lidé, jenž tu bydlé, modlosluhy jsú a jsú velmi na svých mravích a obyčejích zhovadělí a velmi zdivělí. Ryb velmi dobrých mají tu veliké množstvie. Pšenice tam neroste, ale i z rýžě chléb dělají; vinic nemají, ale víno sobě takto dělají. Jest tam dřevíčko některaké malé, a toho mnoho, a jest něčso podobno k réví, z nichžto každé čtyři halúzky má najvíce. A v jistej čas roku, když oni vědie, halúzky nařezí a každé halúzcě jeden kbelík přivieže, v nějžto tu mokrost nebo miezku, jakož z toho dřevíčka teče, sbierají vodu révovú. A tak jest mnoho mokrosti v tom dřieví, že za den a za noc nateče pln kbel ten, jakož jest k haluzi přivázán. Potom pak opět vyprázdňuje kbely, přivieží zase k haluziem. A tak drahně dní to jejich losa vína sbieranie jim trá. Potom když již více téci nechce aneb kapti ta mokrost, naberúce vody i lejí nad kořen toho dřeva a po maléj chvíli opět takéž téci počne, ale to nerie tak dobré jako prvé, a tohoť oni miesto vína užívají, a toho oni dosti mají, a jest velmi dobrěj chuti. Barvu má bielú neb červenú jako víno. V téj vlasti jsú některací ořechové, jimž latině říekají nux indica, jako by řekl indský ořech, a těch jest velikej množstvie a jsú velicí a velmi dobří. Ti lidé, jenž tu přebývají v téj vlasti, všelijakého masa požívají v krmi etc.

O království Dragoiam.

Království Dragoiam, v němžto modly následují, krále zvláščieho mají a řeč. Lidé jsú v něm velmi divocí. A tu jest takový obyčej, když kdo z nich jest nemocen, jeho přátelé čaroděnici k němu přivedú, tážiece jich, móż-li ten nemocný téj nemoci ješče zbýti. Tehdy ti čaroděnici podlé odpovědí d'ábelských, jakož jim d'ábli odpovědě dávali, od toho nemocného zdraví neb smrti odpovědie. Řeknú-li, že nemocný nemóž zproščen býti téj nemoci, přivolají ty jisté, ješto umějí velmi snadně a lechtě nemocného zahubiti. Tehdy zavrú jemu ústa, aby tak snadně duch ztratil. A když umře, maso jeho zřezí a zvaříe a tak sberúce se všicni přátelé v hromadu, to jisté jeho maso i se vším mozkiem snědie. I pravie tak, když by maso jeho neb tělo shnilo a

v črvy se obrátilo, oni by potom hladem zemřeli a duše toho mrtvého skrzě to veliké by muky trpěla. Ale kosti jeho některde v horách v jeskyních schovají, aby jich nemohl ani člověk ani který zvíř dojíti. Když lidé téj vlasti koho popadnú z cizích krajin, nemóž-li se penězi vyplatiti, zabijí jej a snědie etc.

O království Lambrij.

Jiné království, jenž slove Lambrij, kdežto jest voně drahěj množství. Tu roste některaké ovoce, řečené byrci (jinde stojí bryci), a toho jest veliké množství. A to, když již vyroste neb z země vynde, přesazují a tři léta tak v zemi státi nechají a potom je i s kořenem vytrhají. Těch břícův já Markus byl jsem s sebou do Benátek přinesl a vsieti jsem kázal, ale protože k nim musí býti velmi horká vlast, nemohly vzníti. V tom království lidé modlosluhy jsú. V téj vlasti jest mnoho lidí, jenž ocasy mají jako psi dlouhé na pied. Ti lidé nejsú v městech, než v horách bydlé. Tu jest také jednorozcův mnoho i také jiných zvířat.

O království Fanfur.

Šesté toho ostrovu království slove Fanfur; tu roste kaffur lepší, nežli by jej mohl kde jinde najíti, neb jest tak drahý, že jeho nedadie více za zlatý, než což zlatý váží, a tak ktož jeho chce co kúpiti, musí zlatem odvážiti. Chléb z rýže dělají a pšenice nemají. Mléka dosti mají a toho požívají nejvíce. Víno z dřevie mají, o němž svrchu praveno jest o království Samara. V téj vlasti Fanfur jest dřevie velmi tlusté a vysoké, jenž má velmi zšlechtilú a tenkú kuóru, a pod tú korú múka některaká jest velmi dobrá, z niežto dělají krmě rozkošné, kteréžto krmě já Markus často jsem jedl v tom kraji. V jiných dvou v království toho ostrovu nebyl jsem, protož o nich nic jiného praviti nebudu.

O ostrovu Nekuram.

Vynduce z toho ostrovu Jana s téj strany od království, Lambrij jest se vézti po moři sto a padesát mil i nalezne dva ostrovy, to jest Nekuram a Anganam. Lid toho ostrovu Nekuram krále nemá, velmi hovadsky živi jsú. Toho ostrovu lidé, mužie i ženy, nazí chodie, a žádného

místa na svém životě nekryjí a jsou modlosluhy. Tu jsou lesové dřevie sandalův červených, ořechův i hřebíčkův, brycův i rozličnéj drahěj vóně.

O ostrovu Anganam.

Jiný ostrov, jenž slove Anganam, veliký jest a lid v něm modlám slúží a velmi hovadsky bydlé; a jsou lidé divocí a velmi ukrutní. Rýží, mlékem a masem krmie se, žádného se masa k jedení neohyždují, lidské maso také jedie. Lidé jsou tu velmi nesliční, neb hlavu jako psi mají, zuby a oči k psům podobné. Všie drahé vóně tu dosti jest. Jest tu také ovoce rozličného a velmi nepodobného ovoci známému v krajích na této straně moře.

O ostrovu Stylam.

Potom když vyndeš od ostrovu Anganam přes tisíc mil ls proti Garbinu, najdeš ostrov Stilan řečenej, jenž jest jeden z největších ostrovův, což jich v světě jest, neb má v okršli mil dva tisíc a čtyřidcet... *Byl však někdy větší, neboť, jak praví pověst z oněch krajů, měl jeho okršlek kdysi tři tisíce šest set mil. Prudký vítr přicházející s druhé strany hor tak mocně po mnohá děta velmi silným náporom na ostrov narážel, že z mnohých přímořských hor klesajících do moře mnoho z území ostrova přišlo na zmar a moře zaujalo místo země.* Ostrov ten krále má velmi bohatého, jenž žádnému v daň podroben není. Lidé toho ostrovu modlosluhy jsou a všickni nazi chodie, mužie i ženy, ale každý z nich místo hanebné sobě rukú zakryje. Obilé žádného nemají kromě rýžův, masem, rýží a mlékem živi jsou. Množství mají některakého semene sosimam, z něhož olej dělají. Také ty jisté bryce mají lepší, než kde v světě, a ty tu rostú. Víno také z dřevie mají, o němž praveno jest v království Samara. V tom ostrovu Stilan nalézají kamenie drahé, jenž slovú rubínové, a těch v jiných vlastech nenajde. Mnoho také safírov, topasův, ametistův tu jest i mnoho jiného drahého kamenie. Král toho ostrovu krašší rubín má, jako jej kto vídal ve všem světě, jest tlúšči na pied a šíři na loket. Jest světlý převelmi a beze všie poškrvny, tak že se zdá, by oheň horící byl. Veliký kám Kublaj posly své slal k němu a prosě, aby jemu ten kámen dal, a chtěl-li by jemu tak oddati, že by stálo za dobré město. A on jemu odpověděl a řka, protože jest byl kámen jeho předkuův, nechce jeho nikdy žádnému dáti. V tom ostrovu lidé nejsou váleční ani branní, ale velmi neudatní. A když s kým válku mají, volají žoldněře z jiných krajín a zvláště Saracény.

O království Maabar i Věčší Indii.

Minúc ten ostrov Stilan mil šedesát najde vlast řečenú Maabar, jenž Věčšie India slove. A nenie ostrov, ale jest země silná. V téj vlasti patera královstvie jest; vlast ta, jenž jest velmi bohatá. V prvém téj vlasti království řečeném Var král jest jménem Sonderba, v kterémžto království jest perel veliké množstvie, neb v moři téj vlasti jest pravá pážě morská neb lóno mezi celistvú zemí a mezi jedním ostrovem, kdežto nenie hlubokosti vod mimo deset neb dvanáste kročejí, a některde na dvě, a tu najde dřieve řečené perly. Kupečstvie rozličné tovařištvo jeden s druhým spolu činie. A mají lodí mnoho malých i velikých a to tovařištvo provázie lodie, jenž sě vezú na hlubokost vody a lapají velmi veliké slimáky nebo rakvicě, v nichžto jsú perly. A když ti jistí rybáři hlubokosti vody sněsti nemohú, výše k lodiem postúpie a v moře zasě sstúpiec, tak pracují celý den. Jsú v tom lóně mořském ryby veliké, že by zamordovaly neb udávily rybáře, když sstúpie do moře, ale kupci, jenž tudy jedú, k téj strasti takúto opatrnost mají: vozie s sebu některaké čaroděniky, jenž slovú Abrayanym, a ti svými čáry a d'ábelskú chytrostí zmámie ty jisté ryby, že nemohú žádného uraziti, a protože ten jisté lov, jakož tu ti rybárie činie, musie býti ve dne, a ne v noci, takéž ti čaroděnici ty ryby jedno na den začarují a večer je pro noc zprostie, neb sě bojie, aby nikto kradmo bez těch kupcív vuóle do moře nesstúpil a perel nevybral. A tak zlodějie, bojiece sě těch ryb, nesmějí do moře a nenie žádný, kto by uměl to čarovanie jedno ti Abrayanym, jakož jsú je kupci najali. A ten lov na moři těch perel bývá přes celý mesiec duben až do puól máje. A tehdy těch perel mievají velikéj množstvie bez čísla a potom je kupci roznesú po světě. A ti kupci, kteříž ten lov zakupují od krále, jedno desátý díel královi dadie všech perel. A těm čaroděnikóm, jakož ryby mámí a začarují, dávají všeho dvacátý díel. Rybářóm také dosti za jejich práci učinie. A tak od puól máje více tu perel nenajde, ale na jiném místě, jenž od toho jest za tři sta mil vzdáli, jsú perly v moři přes celý mesiec září až do puól měsiece října. Všickni lidé téj vlasti po všě chvíle nazi chodie, avšak hanebná miesta těla svého jedniem rúbkem zakryjí. Těž král toho královstvie nah chodí, než na hrdle nese zlatú halži, safíry, smaragdy, rubíny a jiným drahým kamením všudy přikrytú, a ta halže jest velmi drahá. Také na jeho hrdle visí šňóra hedvábná, na níž jest sto a čtyři kamenív drahých, to jest perly velmi velikej a rubínové. A musie král na všaký den říci sto a čtyři modlitev ráno na té šňóře svým bohóm ke cti a večer opět tolikéž. Nese také král tři rúchy zlatem tkané na každém ramenu a na stehnu a ty všichny jsú drahém kamením pokladeny. U prstív také nožních i na ruce nese král drahé kamenie. A to jisté ten král ustavičně na sobě nese. Perly, jakož tu lovie, král sobě lepšie a věčšie bére.

Také ten král pět set žen má. A jednomu z svých bratří ženu jeho vzal, ale on hněvu králova boje se tají téj křivdy.

O království Var a o bludiech jejích.

Lidé jenž přebývají v tom království Var, všickni jsú modlosluhy, mnozí z nich vola za boha mají a jemu se modli, že vól jest věc přesvatá, aniž vola, když jeho zabijí, ani maso jeho jedie. A když vól který umře, lój jeho vezmúce, své domy jím maží. Mezi těmito modloslužebníky někteří jsú jiného obyčejě, jenž slovú gom; ti vola také nezabijí. Pakli svú smrtí umře neb někto jiný zabie, tehdy dobře to maso jedie. Praví v téj vlasti, že jsú ti z těch pokolení, jakož jsú svatého Tomáše apoštola zahubili, neb žádný z nich nemôž vníti do kostela, kdežto jest tělo jeho; deset člověkov nemohú jednoho z těch vnésti do kostela toho. V téj vlasti mnoho čaroděnikóv jest rozličnými obyčejí čarujícíe. V téj vlasti mnoho klášteróv jest modlám ustavených, v nichžto mnoho modl jest. A mnozí těm modlám, k kterýmž větší milost a poctivost mají, obětují své dcery, ale panny ty jisté neb děvečky bydlé v domiech otcóv svých. A když mniši, ti modloslužebníci, hod chtěie který slaviti, svolají děvečky těm modlám obětované, a ony přijduce, tanec učinie před modlami a veliké zpíevanie. A často ty jisté děvečky jiedlo s sebu přinášějí a stól před modlú pripravie a tak tu dlúho státi nechají, jako by veliké knieže znenáhla jeda mohl obědvati. A zatiem ony před modlú zpievají, plěší a vesely jsú i mnie, by tehdy buóh jejích ten jisté jíchu z toho masa jedl. Potom samy sědúc k tomu stolu jedie s velikú poctivostí a dokonajíce to všecko, domóv se vrátie. Ten obyčej držie ty panny modlám obětované tak dlúho, až za muž vydány budú. V téj vlasti, když král umře, tělo jeho spáliti mají z obyčejie. Rytieřie ti, jenž jsú vždy před ním bývali a s ním jezdili, za živa se v oheň vrhú a hořie s tělem královým mniece, že skrze to na onom světě budúcím jeho vždy tovařišie budú a že by nikdy nemohli odlúčení býti od jeho tovařišstvie. Také když jiní mužie umrú tu v téj vlasti, mnohé jejích ženy dobrovolně do ohně skáčí za nimi, aby s nimi shořely, když jejích těla pálé, aby na onom světě byly opět jejích ženy. A kteréž to učinie, velmi je lidé chválí. V téj vlasú takovýto obyčej jest: když kto spravedlivě má zahuben býti královým odsúzením, prosí za milost, aby ke cti některé modle mohl se sám zahubiti, a když jemu tu milost dadie, sberú se k němu všickni přátelé jeho a k jeho hrdlu nožóv deset ostrých neb dvanást položie a jej na stolicí posadiec, po všem městú nesú, vysokém hlasem volajíce: "Aj, tento šlechtný člověk ke cti takovému bohu chce se sám zahubiti." A když již k tomu miestú přídú, kdežto bývá obecná poprava, onen nuož v ruku pochyť vysokým hlasem volá: "já sám

sě velmi rani" a vezma nůž druhý, druhú sobě ránu učiní a tak sobě množě rány k každé ráně proměníje nůž, až od těch ran i umře. A pak přietelé jeho vezmúc to tělo, spálé s velikém veselím a s radostí. Lidé té jisté vlasti žádného obyčejě v smilství nepočítají za hřiech, aniž mnie, by hřiech byl etc.

O rozličných obyčejích téj vlasti.

Těj vlasti král i všickni jiní malí i velicí na zemi sědají a tak pravíc: "Z zemi smy sě narodili a v zemi sě opět obrátimy. A protož chcem zemi čstíti a žádný by jí neměl vzhržěti. K brani sě málo hodie anebo nic. A když chtie k boji jíti, oděnie na sebe žádného ani rúcha mají, než ma jedno s sebú tarče a kopie neb lanče mají, žádného zvieřete nikdy nezabijí, než když chtie maso jiesti, kází, aby jim dobytek kerěžkolivěk neb zvieřě lidé z jiných vlastí zabili. Mužie všickni i ženy na každý den dvakrát těla svá myjí. Ktož by kolivěk toho mezi nimi neučinil, měli by jej za kacieře. V tom království veliká pomsta a spravedlnost děje sě nad vražedlníky a zloději. Vína píti nesmějí, a ktož by byl shledán, že víno pil, byl by beze čsti a k žádnému svědectví by jeho nepřipustili. A také těch v svědky neberú, kterýž by sě v lodi na moře oddal; neb pravie, že jsú to lidé zúfalí.

O jiném položení a novinách.

V tom království nerodí sě koní, a protož král téj vlasti Var a jiní čtyřie krále vlasti Maabar na všeliké léto veliké peníze utratie na koních, i kupují pět dřieve řečených králův na všaký léto vice než deset tisíc koní. Ale u vlastech okolních, to jest v Kurmos, v Chizi, v Durfar, v Ser a v Gden, jest koní mnoho a dobrých. A odtud je kupci vedú do království Maabar i zbohacují tiem kupci velmi, neb dávají kón často za pět set uncí stříebra, jenž sě zejde za sto hřiven. A téhož roku bezmála všickni zemrú, neb tu nemohú dlúho živi býti. A protož je musějí na všaký léto měniti neb novotných nakúpiti. A oni žádných maštalěrov koňóm nemají aneb velmi málo. A aby tam z jiných zemí maštalěre nešli, kupci, jakož mohú, odvedú, neb sami v Indie koní neumějí chovati. A pověťrie to jejich jest koňóm velmi protivné. A jestliže tu klisicě veliká neb svěřepice teče sě s ořem a počne, porodí koníka malitkého a k ničemuž nehodného, že bude mieti nohy všecky špatné a křivé, takže sě k jiezdě nehodí. V téj vlasti dávají koňóm jiesti miesto píce maso vařené s rýží a mnoho jiných krmí vařených dávají jim.

Žádné obilé tu se nerodí kromě rýže. Tam jest příliš veliké horko, a protož nazi chodie, dšče nikdy nemají, jedno v těchto třech měsících, črvna, srpna a sččna. A když by nebylo dšče těchto tří měsícův, jenž povětrí chlad a odvlahu dává, žádný by tu živ nemohl býti pro tesknost horka. V téj vlasti jsú ptáci našim ptákóm velmi nepodobní; tu jsú ptáci řečení austures, črní jako javrani, větší než u Vlašiech, a ty ptáky velmi dobře honie. Tu jsú také netopýři tak velicí jako ti austeres.

O tom městě, v němž svatý Tomáš apoštol leží.

V téj zemi Maabar, to jest u Věcší Indie, jest tělo svatého Tomáše apoštola, jenž jest v téj vlasti krev svú prolil pro Pána Jezu Krista. I jest to svaté tělo v zemi pochováno v jednom malém městě, do něhož málo přichodí kupcův, protože nenie na takovém místě, ješto by bylo hodné k skladu kterých kúpí, pro něž by se kupci tam táhli. Tu jest mnoho křesťanův, a také mnoho Saracénů z těch krajin chodie na pút k hrobu svatého apoštola a velmi jej čstie a v čest mají pravice, že jest byl veliký prorok a jmenují jej Ananiášem, člověkem svatém. A křesťané pak, kteříž k jeho svatému tělu chodie, berú tu zemi, kdežto svatý apoštol zahuben jest, a ta hlina črvená se, a s sebu poctivě domův nesú. Neb s ní mnoho se divův a pomoci děje; když vodú neb čímžkolivěk rozpustie, nemocným pítí dadie, mnozí od kteréžkolvěk nemoci zdrávi bývají. Léta božieho tisícího dvústého osmdesátého osmého knieže veliký téj země sebral ve žni rýže veliké množstvie, a když pokojův podobných nenie, kte by je měl složiti k svéj vůli, všeckny domy neb pokoje kostela svatého Tomáše apoštola zamiestí, tu své rýže chovaje proti vůli stráží toho miesta. A ti jsú jeho velmi pokorně prosili, aby nezamiščoval pokojův, v nichžto pútníci přebývají, kteříž na pút k svatému apoštolu přicházejí. Tehdy inhed v noci zjeví se jemu svatý apoštol, držě v rukú železný osten a ten napra jemu na jeho hrdlo, když spáše, die jemu: "Nevyprázníš-li mých pokojův, kteréž si z svého bláznovstvie bezprávně zamiestil, musíš zlu smrti zhynúti." A on inhed, jakž protítíl, to, co jemu svatý Tomáš rozkázal, naplnil a křesťané Bohu a svatému apoštolu poděkovali, jsúce viděním apoštolským posíleni. Neb ten jistý obecně pravil to jisté viděnie mezi svými. Mnoho jiných divův děje se tam často k nazývání apoštola svatého na čest viery křesťanské.

O modloslúžení v tom království.

Všickni lidé v téj vlasti Maabar, mužie i ženy, črni jsú, ale však ne tak se čerri rodie, ale pričiňujú sobe černosti veliké pro okrasu, neb maží všickny mládenky tříkrát v týden olejem některakém a tiem bývají velmi čerri. A toho, ktož najčernější jest, mají za najkraššieho. Modlosluhy, jenž mezi nimi jsú, bohuóv svých obrazy velmi čerri, praviece, že všickni bohové jsú čerri i všickni svatí. Ale d'ábla mají bílého řkúce, že všickni d'ábli jsú bílí. A když ti jistí, jakož se volovi modlé, na vojnu jědú, každý s sebú nese srsti volové na vojnu jiezdni koňóm v hřevách a pěší v svých vlasích neb na tarčiech uviezie, i věrie, že vól divoký tak veliké svatosti jest, že ktož by kolivěk na sobe neb při sobe jeho srsti měl, že by byl bezpečen ve všech příhodách. A protož srsti jsú u nich velmi drahé.

O království Mutfyly a Odamanty.

Za královstvím Maabar, jdúce po větru, jenž vlasky slove tramuntana, přes mil tisíc, najde královstvie Mutfili, jenž žádnému v daň nenie podrobena. Ti lidé, jakož tu bydlé, s mléka, masa a rýzov požívají a jsú modlosluhy. V některých horách toho královstvie, nalézají drahé kamenie adamantp; po dšči chodie lidé na potoky, jimižto voda teče s hor, a když již potokové ti přeschnú, že voda sběhne, tehdy mezi pieskem párají a mnoho adamantů nalézají. Též opět létě u velikej horko nalézají takto: na téj velikéj hoře lezú velmi něsnadně a s velikú prací pro to horko veliké, jenž tu bývá. A také jest nebezpečno velmi tam lézti pro veliké hady, jich tu jest veliké množstvie. Tu jsú mezi horami někaká údolé jako propasti všudy okolo horami příkrými (zavřená), tak že tam žádný člověk dojiti nemóž. A v těch jistých údolých jest mnoho adamantov, i jsú pak na těch horách tak bílé orlice proto, že se tu krmí těmi hady. A protož ti, ktož chtie adamanty mieti, z těch údolé mnoho kusov masa s hory do těch údoluov mecí a ti kusové často na adamanty padnú. A pak orlice ty jisté, uzřiece v údolých maso, pustie se k němu, anebo je tam snědie nebo je nahoru vynesú k jedení; pak ti, ktož jsú pilni těch orlic, vidie-li je, any vzhóru s masem táhnú, sedú-li tu, kdež jich dojiti mohú, bězie tam a odženúce orlice, vezmú maso, na němžto často nalézají adamanty, jenž se toho masa snadně přidržie; pakli jest, že orlice maso v údolí snědie, jdú potom ti lidé na to místo, ktež ty orlice v noci sedají, protože snědíce maso, požierají i adamanty, jenž se masa přidržely, a tak nalézají je v jejich trusu pod hniezdy, a tiem obyčejem mají oni v těch horách adamantov veliké množstvie. A jinde jich na celém světě najiti nemohú. Králé a páni téj vlasti najkraššie

adamanty pokúpia a najlepšie sobe chovajú a jiné kupci po svete roznesú. Tu dělajú některaká plátna, jimžto vlasky říekají bychiranus, misternějšíe a kraššíe, než kde v světě móż býti. V téj vlasti jsú skopové věčší než kde *na světě*. K jedení a k pití všeho dobrého příliš dosti.

O království Lae tu se píše takto.

Po téj vlasti Maabar jest jíti po větru západ slunce i nalezne vlast, ješto slove Lae, kdežto přebývají Abrayamynové, jenž se selhati velmi strachují, neb pro žádnú věc oni by lži nemluvili. Jsú také čistého života, neb každý z nich má na své ženě dosti. Cizieho bezděky vzieti neb ukrásti vši věci se varují. Vína a masa neužívají, žádného dobytšete ani zvířete nezabijí a jsú modlosluhy. Po ptačím skřeku věci své richtují. A ktyž chce kterou věc kúpiti, prvé stien svůj na slunci obezřie a podlé svého bludu zprávy v svých trziech se vedú. Málo velmi jedie, veliké utrpenie činie, zdraví jsú velmi. Často požívají některaké zeliny miesto krmě, jenž velmi pomocné jest k požívání, nikda púšcadlem krve nepúščejí. Jsú mezi nimi některací zákoníci modlosluhy v téj vlasti, jenž ke čsti svým modlám velmi tvrdě život vedú, nazi ovšem chodie, anzi kterého miesta na svém životě kryjí řkúce, že se z nahoty nestydie, neb žádného hřiechu nemají. Volovi se modlé a každý z nich jednoho malého volka měděného na čele přivázav nosí. A všickni se maží některakú mastí, jenž jest udělána z prachu kostí volových s velikú poctivostí. Mis ani talěřov nemají, když jedie, ale všickni své krmě na suché listie skladú, jenž jsú s jabloní, ješto slovú rajske; nebo na jiném listí syrovém neb zeleném nejedie, ani ovoce zeleného neb nového, ani které zeliny syrověj, ani kořenie kterého, neb pravie, že vsecko zelené neb syrové, což jeho na světě, jest živo a duši má. Protož jeho zahuhiti neb zabiti nechtie, bojiece se velikého hřiechu dojíti, ktož by je zahubili. Ani také pro túž věc zvířete kteréhožkolivěk velikého neb malého smějí zabiti. Nikakěž proti svému zákonu hřiechu se nedopustie, na holé zemi léhají a těla svých mrtvých pálí.

O království Kolyum.

Proti garbynu mil pět set přijde královstvie, jenž slove Kolyum, v němž jest křest'anuov mnoho a Židov i také modlosluhy. Tu mají řeč zvlášti a krále, a žádnému nenie v daň podrobena. V tom království roste to ovoce, ješto slove byrci, a ti jsú tak velicí jako některaká jablka limony řečená a jsú velmi dobrá. Pepře jest tu množstvie, neb i po lesiech roste i po

poli všudy plno jest. Než to dřevíčko, jakož na něm pepř roste, domácí jest. A sbírají pepř máje, července a června. Tu jest také téj barvy velmi dobré, ješto slove indych, veliké množství, jehož požívají barevníci, ješto rozličnú věc barvie. A dělají jej z některaké zeliny. Tu zelinu sbírajíc, kladú v vodu u velikém náčiní a nechají tak dlúho státi, až ta zelina dobře namokne. Potom ji vyložie na slunce, jenž tam velmi horké jest, tak i s tiem náčiním a tak velikým horkem toho slunce vře ta jistá zelina, až se i sevře v hromadu, potom pak na malé kusy zřezíce prodávie a kupci roznesú do našich zemí. V téj vlasti pravá muka jest bydliti pro veliké horko, jenž tu jest, neb kdyby tam vajce v řeku neb v potok vložil, u malé chvíli velmi dobře uvře. Také mnoho kupcův do téj zemi odjinad přicházejí. V téj vlasti mnoho zvířat ke mnohým jiných vlastí zvířatům nepodobná, neb tu jsú lvové právě černí, beze všie jiné barvy. Tu jsú papúchové rozličné proměny, krašší než ti, jakož k nám za moře přinese. Tu jsú slepice k našim ovšem nepodobné. A všekno má ta jistá vlast nepodobné jiným vlastem, ptáky, dobytek, zvířata, voni rozličnú, a to jest tiem, že jest horká příliš. Obilé žádného nemají kromě rýže. Víno z cukru dělají. Což k ztravě třeba, toho všeho dosti mají. Hvězdářov a lékařov tu mnoho jest. Nazi všichni chodie, mužie i ženy, a všekni jsú černí. I Hanebná místa života svého pěknú rúšku přikrývají. A všickni obecně smilni jsú, rodičky třetího pokolenie pojímají, též i macochy po svých otcov smrti. A když bratřie zemrú, nevěsty své v domy pojímají, a to po všie Indie držie.

O království Komaří.

Komaří jest vlast jedna a jest v Indie, z niežto viděti móż tu hvězdu, jenž slove polus artikus a vlasky tramuntana. Neb jie viděti nemóż od toho ostrovu, ješto slove Jana, až do téj vlasti Komaří; pakli kto vejde na moře podlé téj vlasti Komaří; za třidcet mil odtud, uzřie tu hvězdu, a zdá se, jako by byla nad tiem mořem ledva na loket. Ta vlast jest velmi zdivělá a má zvířat mnoho, velmi k jiným nepodobné a zvlášče opice. Jsú tam kočky, jenž slovú pauly, velmi nepodobné k jiným. Tu jest lvov, lvic a levhartov veliké množství.

O království Ely.

Jduce od téj vlasti Komarij k západ slunce přes mil tři sta, nalezne království Ely; ta má zvláščieho krále a řěč. Lidé tu jsú modlosluhy. Král velmi bohatý jest a má veliké poklady, ale

nenie mocný, že by mohl mieti posílenie nebo množství lida. Než vlast jest velmi mocná, takže nepřátelé jie uškoditi nemohú. V téj vlasti jest pepře, zázvora i jiného koření dosti. A když která lodí odtud se beníci s kterúžkolivěk kúpí, bojiece se zlého povětříe na moři neb pro kterúkolivěk jinú věc přitřhnú k kterémužkolivěk břěhu téj vlasti, jestliže příhodú a ne z kterého zvláščího úmysla se obrátí k nim, tehdy mužie, což na lodí naleznú, vezmú kvaltem a řkúc : "Vy ste chtěli s túto kúpí do jiné vlasti jíti, ale buóh náš a šťastie naše jest velmi dobré, že vás bezděky k nám přivedli. A protož vám bérem, že buóh náš poslali nám to." To zlé děje se po téj vši vlasti. Mnoho jest tu lvóv i divokých zvíěat.

O království Melibar.

Potom přijíti jest do království Melibar, jenž Většie India jest, v tu stranu k západu slunce. A má krále zvláščíeho a řeč, žádnému nenie v daň podrobena. Lid toho království modlám se modlí. Tu jest ta hvězda polus artikus; zdá se, by nad mořem byla jedno na dva síhy. V tom království a v království Gozurach, jenž jest podlé něho, jest padúchóv v lodech velmi mnoho, také že na všaké léto z toho dvojího království vycházejí na moře lodí padúších více než sto, a všickny lodie kupce zlapají a sberú a ti padúši vezú s sebú na lodech ženy své i vseckny děti a bydlé tu na moři létě ten celý čas a činie na moři některaké stavy, aby ty lodie, jenž tudy pojedú, jim nemohly ujíti. A činie ty stavy mořské napříeč moře téj jisté vlasti, tak že jedna lodie těch padúchóv vzdálí se od druhé za pět mil na moři. A když padúši s jednéj lodie uzříe kterou jinú lodí jedúce, některakém znamením pokynú svým tovaříšóm obapolným a oni opět jiným, tak že se jich sběhne, což jich třeba bude. I sberú vseckno, což na lodech naleznú. A tiem obyčejem žádný jim ujíti nemóž. Lidem těm, kteréž zlapají s loděmi, na životě nic neuškodie, ale poberúce jim lodě i to vše, což mají, je samy prázdny na břězě posadiec, řeknú jim: "Jděte a hleďte, abyste zase zbohatili, snad ješče někdy s jiným zbožím tudyto pojedete, a což zatiem dobudete, přivezte k nám. V téj vlasti jest pepře, zázvora, ořechóv indských. Tu také dělají některaké plátno, jenž slove buchyranus.

O království Gozirach.

Jiné království slove Gozirach, v němžto jest zvláščí král a zvlášchie řeč, i jest to království k téj straně na západ slunce nad mořem Indským. V tom království jsú věčší padúši, než kde na

světě; ti, když zjímají kupce na moři, dávají jim pít morskou vodu s některakým kořením, jemuž tamaryndy říkají. A proto ti kupci nemohú v sobě nic zachovati, neb ustavičně skrzě ně plove. A to proto padúši jim činie, že kupci uzřiece před nimi skrýti nemohú *perly a drahokamy, které spolkli*. V téj vlasti jest mnoho pepře a zázvora. Jest tu také to dřievie, s něhož barvu sbierají, a téj tu veliké množstvie mají. To dřevo, na němž roste bavlna, obecně jest zvyši na šest kročejí a plodí let dvanást neb dvacet. Potom pak od dvaceti let k ničemuž se nehodí. A ta bavlna, jakož na dřevě roste, do dvanásti let hodí se plátnu, neb ji přiesti móż. A od dvanásti let až do konce nehodí se jinému než koltrám a takovéj věci k tomu podobné. V tom království jest mnoho zámiše dobrého, jenž tu velmi šlechtile dělají.

O královstvéch Tahakambaoch.

Potom jest přijíti po moři do královstvie čtvera, to jest Tana Kambaoch, Semenach a Rosmakoram, v tu stranu na západ slunce. V kterýchžto královstviech veliké se kúpě dějí. A každé z toho čtvera královstvie má svého vlastního krále a zvláščí řeč a jsú u Věčší Indie. Nenie tu jiného, co bych mienil v svých knihách psáti, jedno o zemích a o královstviech, kteráž k moři příleží, nebo o některých ostrovích, jenž v tom moři jsú. Neb ty země a vlasti popisovati, což jich v Indie jest na zemi neb po zemi, pracno by velmi bylo a knihám našim prodlenie by přielišné bylo.

O dvou ostrovú, v jednom bydlé mužie bez žen a v druhém ženy bez mužóv.

Po království Resmakoram pět set mil na vysokém moři ku poledni jsú dva ostrovy v třiceti mílích od sebe; v jednom bydlé mužie bez žen a slove jejich jazykem ostrov mužský a v druhém jsú ženy a slove ostrov ženský. Ti, jenž v těch ostrovích bydlé, jsú v jednotu spolu a jsú křesťané. Ženy nikdy nechodie do mužského ostrovu, ale muži chodie do ženského ostrovu a s nimi plné tři měsiece ustavičně přebývají. Bydlí každý v svém vlastním domu s svú vlastní ženú a potom se do mužského ostrovu vrátí, kdežto ostatek roku ustavičně přebývají. Ženy děti své pacholčky s sebou držie do čtrnáctého léta; potom je pošlí k otsóm, ženy dcer svých s sebou chovají a jim potřebu dávají a jiného na práci tak nemají, jedne že některakého ovoce toho ostrovu hlédají a péči mají. Ale mužie tělesnú potřebu sobě i ženám i dětóm obmýšlejí. Jsú velmi dobří rybáři, neb velmi mnoho ryb lapají, kterážto živé i suché

kupcóm prodávají a velký zisk na těch rybách mají a sobě jich k své potřebě dosti ostavují, mléka, masa, ryb a rýže požívají. V tom moři jest rybieho pižma, jemuž latině řečie ambra, mnoho, neb tu velrybów velikých mnoho lapají, v nichžto ta jistá ambra jest. Lidé těch ostrovuów krále nemají, ale biskupa svého za pana mají. Jsú také poddáni biskupovi téj vlasti, ješto slove Skoyra a mají zvláščí řeč.

O ostrovu Skoyra.

Ostrov ten Skoyra leží ku poledni po pěti stech mílích od těch dvú ostrovú, svrchu řečených. Lidé v tom ostrově křesťané jsú, arcibiskupa mají. V tom ostrovu jest veliké množstvie toho pižma rybieho. A tu dělají mnohá plátna bavlnná. Kupčenie tu veliké bývá a zvlášče v rybách. Masem, mlékem a rýží tu živie se. Ti lidé, jenž tu bydlé, jiného obilé nemají než rýžě. A všickni nazi chodie. Do toho ostrovu mnozí padúši morští vezú, což kupcóm poberú na moři a tu všecko rozprodadie, a oni to rádi kúpie, protože jest modlosluhám a Saracénóm, ale ne křesťanóm pobráno. V tom ostrově mnoho čaroděników jest mezi křesťany. Když by která lodí od ostrovu Skoyra odešla, kterážto by chtěli čaroděnici zase přivolati, jakžkolivěk lodí dobrý vietr majíc, s plnú oponú prudce před se běžela, oni učinie d'ábelskú chytrostí a svými čáry, že vietr obrátí lodí tak, že musie se zpět zase navrátiti etc.

O velikém ostrovu.

Odejdúce od toho ostrova Skoyra v tu stranu ku poledni tisíc míl, najde ostrov Madeygastar, jenž jeden z největších a nejbohatších ostrovów, jako v světě jsú, neb má v svém okršku na dli i na šíř okolo sebe míl čtyři tisíc. Lidé toho ostrovu jsú Saracéni, majíce zákon Machometů. Krále nemají, než čtyřem najstarším jest všickno královstvie toho ostrovu poručeno. V tom ostrově viece slonúv jest, než v které jiné vlasti ve všem světě. Také v světě nenajde tak mnoho zubów slonových jako tu v tom ostrově. V tom ostrově nejedie jiného masa než slonové, neb jsú shledali, že jest jim to maso zdravějše než jiné. I jest tu velblúdów množstvie, že se zdá k vieř nepodobné pro div množstvie neslýchaného, ač by svýma očima obezřel. V tom ostrově jest mnoho lesów toho dřievie, na němž roste ovoce červené sandolové, jichžto tu veliké dřievie jest, v němžto veliké kupečstvie se děje. Tu jest ambry, to jest rybieho pižma veliké množstvie, neb v tom moři velikých velrybów mnoho lapají, z nichžto pižmo to, ambru,

vybierajú. Tu jest levhartov a lvíkov veľiké množstvie i lvov veľikých. Tu jsú jeleni i srny i divoké kozy i také ptákov množstvie a ptáci jich jsú k našem veľmi nepodobni. Jsú tu také rozliční ptáci, jichžto my zde v našich zemích nemáme. Do téj vlasti pro mnohé kúpe množstvie lodí pricházia, ale k jiným ostrovom na poledni málo pricházia lodí, jedno k ostrovu Kamzybar, pro velmi bystrú vodu toho moře. Neb lodie se tam velmi bére brzce, ale velmi nesnadně se zase vrátí. Neb ta lodí, jesto z královstvie Maabar do toho ostrovu Madeygastar prišla ve dvaceti dnech, z toho ostrovu Madeygastar mož ledva ve třech měsících se vrátiti zase do Maabar, protože to moře velmi bystře běží ku poledni a nikdy se na jinú stranu zase neobráti.

O velikých ptáciech tuto.

Do těch ostrovov, jakož jsem řekl, lodie nerady jdú pro velikú bystrost toho moře a bývá jeden jistý čas roku, že se jedno ptactvo tu velmi divně ukazuje, jimžto oni říkají ruth, a jsú podobni na způsobě života k orlici, ale divně velicí jsú. Pravie, ktož jsú vídali, že peře jednoho křídla jest na dvanáste kročejí dli. Tlustost peře a velikost těla jeho možem znamenati po dlúhosti peře jeho; i jest tak veliké síly ten pták, že sám jediný slona uhoní a vzhóru jej vznesa v povětríe i upustí, aby spadna zabil se, a když je tak spadna, na jeho maso sedá i jie. Já Markus, když jsem to prvé slyšal praviece, mněl jsem, by ten pták byl noh, o nichž pravie, že jsú díel podobenstvie ptačieho a díel zvieřcieho. Ale ti, ktož jsú ty ptáky vídali ustavičně, jistíchu, že nejsú nohové a že nemají žádného podobenstvie zvieřcieho, a že jedno dvě nože mají jako jiní ptáci. Veliký kám Kublaj do těch ostrovov své posly slával, aby jednoho posla jeho, jenž tu jat byl, pustili aneb kázali propustiti. A také rozkázal těm svým poslóm, aby tam shlédnúc položenie a divnost vlasti téj, vrátiece se zase, uměli jemu vypraviti. A oni vrátivše se, jatého toho, jehož jsú hledali, zase přivedli. A mezi jiným, což o těch ostroviech praviechu, řekli jsú, že jsú tam vepřové divocí tak velicí jako buvolové a že jest tam divokých oslív a jiných zvieřat veliké množstvie, jichžto podobenstvie v našich zemích nemáme.

O ostrovu Kamzibar.

Potom dále jdúce, najde ostrov Kanzibar, jenž v okrsku svém má dvě tisíc mil. Tu mají krále svého a řeč. A všickni, ktož tu bydlé, modlosluhy jsú. Jsú také lidé tlustí, ale k téj tlustosti vysokosti nemají podobnej. Neb kdyby k který tlustosti vysokost byla, jakož by slušělo, zdáli by se silní obrové, jakož i jsú silni. Nebo jeden z nich tak veliké břiemě čehožkolivěk unese, jakož by mohli zdvihnutí čtyřie mužové z jiněj vlasti. Také jeden z nich toliko snie jako našich pět. Všickni črni jsú a nazi chodie, jedno hanbu zakryjíc, vlasóv kadeřavost tak hustú mají, že jie vodú ledvy roztáhne. Ústa mají velmi veliká a chřiepí k čelu obrácené a svrchu otevřeno, uši veliké, oči hrozné, ženy jejich též škaredé jsú velmi, ústa veliká mají, chřiepě široké, oči vysědlé, ruce tlusté čtyřikrát než ženy z jiných vlastí. Lid ten živí se masem, mlékem, rýží a datyly, to jest ovocem palmovým. Vinic nemají, ale pitie sobě velmi dobré z rýže a z cukru a z jiných věcí ustavičně dělají. Kupčenie jest tu velmi veliké, a zvláště tu kupují pižmo rybie, ambru, a zuby slonové, neb tu slonóv jest veliká věc a velrybóv v tom ostrovu mnoho lapají. Mužie jsú velmi ukrutní a váleční i liti a smrti se málo bojie, koní nemají, ale s slony a s velblúdy na války jezdie. A dělají na sloniech dřevěné tvrže tak veliké, že v jedné téj tvrzi stane mužóv dobře oděných k boji do šestnásti neb do dvacěti, kopími neb lančemi a meči i kamením bojují s těch tvrží. Tvrže ty jisté dskami jsú opeřeny a přikryty. A když chtěie k kterému boji neb k pobití táhnúti, napojie slony toho dobrého pitie, jakož sami lidé pijí, aby z toho pitie smělejší a udatnější byli. V tom ostrovu jest lvóv mnoho, jenž lvóm jiných zemí jsú velmi nepodobni, i jiná také zvířata. Tu jsú ovce všecky bílé, jedno hlavu mají černú a takové jsú po tom všem ostrovu. Tu jsú ta zvířata, ješto slovú vlasky neb latině gyrafe. Ta zvířata mají dlúhá hrdla na tři kročeje, přední nohy dlúhé, ale zadnie krátké. Hlavy mají malé, barvy na srsti jsú bílé a červené po všem těle. Ta jistá zvířátka jsú krotká, žádného neurazie.

O množství ostrovóv.

Jakž jsem kolivěk mnoho psal o Indie, avšakž jsem ješče nepsal o jmenovitějšiech ostroviech. A ty, o nichž jsem svrchu psáti opustil, *jsú podrobeny ostrovům popsáným*, neb jest tak veliké množství ostrovóv, že žádný živý člověk nemohl by jich všech položení vypraviti, jakž jistí marinářie, jenž viec po moři jedú, i také pěšci, jako po zemi po světě jdú po těch vlastech ustavičně. A jakož mají z písma a znamenanie jiezd mořských moře Indijského, že v moři

Indijském v počtě jest dvanáct tisíc a sedm set ostrovův, jakož pravie, těch, v nichž jsú lidé, i těch, v nichž lidí není spolu počítajíce.

O vlasti řečený Abastia.

A protož po písání vespolek jmenovitějších ostrovův a vlastí Věčšie Indie, jenž se vztáhla jest od vlasti Maabar až do království Kesmakoram a Menšie Indie, jejíž končiny jsú od království Mutyfilu, nyní o vlastech jmenovitějších prostřednie Indie krátce vypravíme, jenž slove Abastia a jest vlast velmi veliká, jenž jest rozdělena v sedmero království, v nichžto jest sedm králův, z nichž jeden nad jiné jest a jest křesťan. A jiných šest ve dvě jsú straně rozděleny, neb tři z nich jsú křesťané a druzí tři Saraceni. Křesťané v téj zemi znamení zlaté mají na čele až do pól nosa. Jsú také v téj vlasti Židův mnoho, jenž znamenání jsú na obú líci horúcím železem. A největší král ten v obú vlasti přebývá, ale Saraceni ti přebývají v zadních krajinách téj vlasti v tu stranu, jakož leží vlast Aden. V téj vlasti Aden kázal jest svatý Tomáš apoštol, kdežto jest mnoho lidí obrátil ku Pánu Jezu Kristu. V téj vlasti dobře rytířie jsú a v odění udatní, neb jako ustavičně bojují s žoldánem z Aden, Nubiany a s jinými mnohými rozličných krajin.

O jednom biskupu křesťanském.

Léta Božieho tisícieho dvústého osmdesátého osmého král najjmenovitější téj vlasti Abastie chtěl do Jerusalema Boží hrob navšcieviti, a když úmysl svého náboženství pánóm svým pověděl, všickni jsú jemu rozradili, aby sám svým životem tam nejězdil, bojiece se, aby se jemu na cestě něčso protivného nepřihodilo, neb měl skrzě zemi Saracénův jeti. I poradili jemu, aby biskupa jednoho svatého téj vlasti ku poctivému hrobu Božiemu poslal, po němž by tam dary svého náboženství poslal. Tehdy král jejich rady poslech, s poctivú obětí toho biskupa tam pošle. A když již zase jda, po zemi šel ten biskup krále Aden, jehož vlasti lidé jsú Saraceni i mají u velikú nenávisť lid křesťanský, král téj vlasti Aden jme dříve řečeného biskupa, uslyšav, že jest křesťan a posel králův z Abastie. A když ten biskup bude před krále přiveden, bude biskupovi král velmi hroziti a veliké hrůze dávatí, nepřijme-li zákona Machometova. A biskup ustavičnú myslí u Boží věře jsa, jasným hlasem dobrovolně se oddal raději umřieti, než od viery Božie a od lásky odstúpiti. Tehdy žoldán, král téj vlasti Aden,

biskupa obřezati kázal k ohyzdě viery křesťanskéj a krále jeho abastského, jenž viery křesťanské pln bieše. A když již tak biskup, jsa obřezán, bieše puščen a přijde k svému králi abastskému, tehdy král uslyšav, co se jest biskupovi stalo, velmi se rozhněvá. A shledaje veliký zástup jezdcův i pěších i slonův s tvrzemi proti zemiem krále adenského, zbúří zástupy své. Tehdy žoldán, král adenský maje s sebou dva jiné krále, jide proti němu s velikú vojskú. A sjedúce se, veliký boj mezi sebou učinie, takže jich mnoho bude poraženo a zbito z vojska krále adenského. A tak král abastský boj obdržav, dále před se do královstvie adenského mocně jel. Tehdy Saracéni na těch miestech byli se jemu zasadili, chtiece obrániti, aby dále nejel, i byli poraženi od krále abastského. I bydlil jest král abastský v zemiech krále adenského s svými zástupy jeden měsíc, dobývaje a kazě vždy vlasti jeho. Potom s velikú čstí domov se vrátil, nad krále adenského ukrutenstvím pyšně se pomstiv a nad jeho hříecha velikostí.

O rozličnosti zvířat v Abastii.

Lidé téj vlasti Abastia masa, mléka a rýžov požívají i také oleje toho sěmene, ješto slove latině i vlasky sosyma. Měst mnoho i městček jest v téj vlasti neb v tom ostrově, v nichžto bývá veliké kupečstvie, neb tu dělají rozličná plátna bavlnná. Tu se rodie ta zvířata gyraffe, lvové, levhartové, i jiných mnoho zvířat k našim velmi nepodobných. Tu jest mnoho divokých oslův i ptactva rozličných, jichž my zde v našich zemích nemáme. Tu jsú slepice velmi krásné, tu bývá lov veliký zvěř i ptákov papúchov i rozličného spůsobu. Tu jsú nohové velicí jako oslové, opice, kočky morské, ješto slovú latině neb vlasky katty pauly a druhé katty mamyenos a ty mají tvář ovšem právě jako člověcie.

O téj vlasti Aden takto.

Ta vlast Aden krále má, jemuž žoldán říekají. Lidé téj vlasti všickni jsú Saracénové a křesťany velmi nenávidie. Tu jest měst mnoho a hradov. Tu jest také břeh velmi dobrý, k němuž se scházie mnoho lodí z Indie kořeníe rozličného. A kupci ti, kteříž kořeníe a jinú drahú vóni kupují, do Alexandrie je vezú. S lodí toho břehu v malé překládúce, sedm dní po vodě vezú, potom vkladúce na velblúdy třidcet dní s velblúdy jdú, až do řeky Alexandské jedú, ktežto je opět na jiné lodie překládúce, do Alexandrie vezú. Ta cesta je snadnějšíe a

najkratšie, nežli by kudy ji kupci mohli učiniti, jenž kúpě a koření z Indie do Alexandrie vezú. Tú také cestú mnoho koní vodie do Indie. A král adenský, žoldán, tak veliký mýto béře z téj kúpě, jakož vezú skrzě jeho země, že skrze veliký užitky slove a jest jeden z najbohatějších králův, což jich v světě jest. Kdyžto žoldán babylonský oblehl jest byl o město řečené Akkon a dobýval jeho léta Božieho tisícieho a dvústého, žoldán druhý z téj země Aden poslal jemu na pomoc, to jest žoldánu babylonskému, z jjezdnych třidcet tisíc a čtyřidcet tisíc velblúdův. A to ne proto učinil, že by žoldána babylonského tak velmi miloval, ale že velikú nenávistí nenáviděl jest křesťanův. Od břehu královstvie adenského přes čtyřidceti mil jest město jedno jménem Estyer v téj vlasti, jenž záleží k téj straně na puólnoci toho královstvie. IA to město má pod sebou mnoho jiných měst a hradův a jest poddáno panství krále adenského žoldána. U toho města jest břeh velmi dobrý. A všickni lidé téj vlasti Saraceni jsú. Od toho břehu veliké množstvie koní vedú do Indie. V téj vlasti jest veliké množstvie kadidla bielého a velmi dobrého, jenž z malého dřevíčka, kteréžto podobné jest k jedli, teče; neb ti lidé, jenž bydlé v téj zemi, husto nařezují a často kóry; s toho dřeva a z těch nářezkův tekú z kóry ven krópě kadidla. Též také i kromě nářezkův skrzě kóru mnoho téj mokrosti teče pro velikú horkost téj vlasti a potom zsechne neb ztvrdne. Jest také tu palmového dřievie tneho, na němž roste ovoce, ješto slove datyli, a toho ovoce jest tu veliké množstvie a velmi dobrého. Žádné obilé tu neroste kromě rýžě, i toho ješče málo roste, protož musejí obilé odjinud tam vézti z jiných vlastí. Ryb tu mají i přieliš dosti a zvlášče tuniny veliké a velmi dobré. A ty ryby obecně jmenují tunina. Vinic nemají, ale dělají sobě víno z datylův, z rýžův a z cukru. V téj vlasti jsú ovce maličké, uší nemají, než dva malá rózky. Dobytek téj vlasti, to jest koni, volové, ovcě i velblúdové, rybám jest přivyklý, a to jest obecný pokrm a pastva jejich. Nebo že země těch vlastí velikém horkem sucha jest, *proto se tam nerodí ani tráva ani obilí*. A protož ryby dobytku jiesti dávají. Po tři měsiece v rocě, to jest marcě, dubna a máje, bývá tu ryb předivný lov tak, že se užasne člověk, vida tak veliké množstvie ryb neslýchané. Ty oni ryby sušiece chovají a celý rok dobytku dávají. Též dobytek téj jisté vlasti ryby nové jako i lidé jedie, ačkolivěk k sušeným rybám jest zvyčený a vice zučený. Činie lidé v téj vlasti z *ryb* pecny veliké a ty zřěžíc na malé kusy i polejí ty kusy vodú, a když rozmokne, přičiniece múky smiešej v hromadu, sválejí i schne tu, jakžto právě když chléb dělají z těsta. Potom ty chleby na slunci sušie a tak je chovati mohou celý rok velmi dobřě etc.

O jedné krajině, jež Tataři sú obsadili na straně severní.

V některých vlastech v končinách téj strany na puólnoc mnoho Taterów jest, majíce krále svého, jenž jest taterského ao pokolenie velmi velikého krále. A ti Tataři obyčej držie po starých svých předsích, jenž praví Tataři jsú. Všickni jsú modlosluhy a jednoho boha následují, jemuž říekají Vatygaj, jehož mnie, by vládl zemí i tiem všiem, což se z země rodí; a protož jej nazývají bohem zemským. Tomu svému bohu křivému modlé a obrazy činie z plsti, jakož i o jiných Tatařiech svrchu psáno stojí a praveno jest. Ten lid ani na hradech ani v městech přebývá, ale v horách a po polích téj jisté vlasti. Těch Tatarów jest velmi veliké množstvie a žádného hole obilé nemají, než masem se živie a mlékem. V pokoji také velikém bydlé, neb král jejich, jehož poslušni jsú, v pokoji je zachovává. Velblúdov, koní, voluov, ovec a jiného dobytka rozličného veliké množstvie mají. Tu jsú bieli nědvědi velicí velmi, dlí často na dvacet piedí. Tu jsú lišky černé všecky a veliké. Tu jest divokých oslów mnoho. Tu jsú zvieřata malá, jimž oni řečí rondes, jenž mají velmi zšlechtilé kózky. Ty kuózky sobolové slovú. Také jest těch šerých zvieřátek popelečných veliké množstvie, z nichžto blány zšlechtilé dělají. Tu jsú také zvieřata velmi veliká podlé pokolení svého, jenž slovú faraonovy kočky, jichžto létě tak veliké množstvie nalovie, že jim toho času nemnoho třeba jiného masa k jedení. Tu také jest veliké množstvie divokého zvěři, neb ta vlast divoká a něčso pustá jest.

O jedné krajině, do niěž pro bláto a pro led nemož jíti.

V krajinách blízkých dřieve řečené země pod panstvím napřed jmenovaného krále jest vlast jiná hornatá, to jest plná hor, v niěžto přebývají lidé, jenž lapají zvieřátka malá, ješto mají kózky zšlechtilé velmi, to je rondes, o nichž svrchu praveno jest, hranostaji, šerá zvieřátka, jimžto říekají vaři, i černé lišky a jiná taková zvieřátka, jichž tu všech jest bez čísla veliké množstvie. A ti lidé, jenž přebývají v těch horách dřieve řečených, tak je chytrě a misterně lapají, že jim málo utéci móž. Koni, volové, oslové, velblúdové neb kterákolvěk jiná zvieřata těžká na to miesto dojíti nemohú, protože ta vlast na rovni má jezera a některaké studnice; a pro přielišnú zimu, jenž v téj vlasti jest, po vše časy na těch jezeřiech jest led, takže lodie odtud jíti nemohú, aniž led jest tak tvrdý, aby těžké vozy neb jiná zvieřata těžká neb dobytek sdržeti mohl. Také všickna jiná rovně, kdež bařin neb jezer nenie pro ty vody, jenž pro množstvie těch studnic neb vrchovin se všudy vylévají, tak jest blatná, že vozové tudy jeti nemohú ani která zvieřata neb dobytek těžký jíti móž, a jest ta vlast na dli třináste dní cesty, a

protože tu jest dříve řečených drahých koží veliké množství, na nichž veliký zisk berú lidé téj vlasti; takú sobě pomoc k tomu vymyslili, aby kupci z jiných krajin k nim mohli dojíti. Na počátku každého dne cesty těch třináste dní cesty, jakož ta vlast dlhá jest, jakož dříve praveno jest, ulička jedna jest, v níž drahně domův jest, v nichžto bydlé mužie, jenž přivozie a přijímají kúpi, a v každé ulici téj chovají psův velikých do třidceti aneb do čtyřidceti. A ti psi jsú zučení a zvyklí táhnúti sáně, a protož k každým sánem přivieží šest psův řádem, jakož slušie. Tehdy, když chtie jeti, podložé pod sáně kóžě nědvědie, na nichžto dva člověky sedíta: to jest kupec, jenž po kóžě drahé jde, a vozataj, ješto psy spravuje a cestu dobře vie. A protože ty jisté sáně z dřievie velmi lehkého jsú a vespod velmi uhlazené a psi silni jsú a k tomu úřadu zvyklí a zučení, a také mnoho na sánky nekladú, psi ti jistí přes bláto je lehce převezú neb přetáhnú a v blátě nevelmi uvieznú sánky takovým tažením. A když do jiné uličky neb vsi přijedú, jenž jest na konci cesty toho dne prvého, tehdy kupec najme sobě tu jiného vozataje na druhý den cesty, neb ti první psi nemohli by stačiti práci téj všie cesty třináste dní. A tak první vozataj s svými psy domův se vrátí. A ten kupec na všaký den mění psy, sánky i vozataje. A tak k těm horám dojede, kóžek nakúpí těch drahých, týmž obyčejem přes tu rovni do své se vlasti zase vrátí. Na těch kóžkách po těch vlastech veliký zisk berú!

O vlasti temnosti, jenž tak slove, kapitole.

V konečných krajinách královstvie tatarského, o němž smy jednak pravili, vlast jiná jest v konci všech krajin, v nichž lidé mohú býti v tu stranu na puól noci, jenž temnost slove, protože slunce tu nedocházie, i jest tu temné povětříe, jakžto pravie, kdyžto mrká. Jsú lidé v téj vlasti krásni a velicí, ale bielí velmi, krále nemají ani kniežete, jehož by panství poddáni byli, ale nespósobných obyčejí lidé jsú, velmi hovadsky bydléce. A pak Tatařie, jenž jsú najbližší těch lidí, často vytiekají na tu vlast temnú, jich dobytek, a což mají, jim pochvátají a mnoho škody jim činie. Neb pro tmu potom domův by cesty poznati neuměli, Tataři jedú na klisiciech, ješto mají mladá hřiebata, tak i s hřiebaty. A ta jistá hřiebata, vcházejíce v tu vlast, kází svým strážným, aby tu je drželi až do nich a sami tam jedú do téj vlasti temnej. A když již po chvátají, což najvíce mohú, a chtie zase na světlo vyjeti, svým klisiciem uzdy pustie, aby šly prostě, kamž samy chtie. Tehdy klisicě řehcíce, k hřiebatóm zase, kdež je ostavili, na to miesto běžie, a ty, jenž na nich sedie, tam, kamž se neznali, zpět dovedou. Tímto způsobem obyvatelé této země pochytají hojně hranostajů, varů, sobolů, lišek a jiných podobných zvířat,

majících kožešiny velmi vzácné. Odvážejí kůže do sousedních krajin světla, kde na nich vydělají mnoho peněz.

O vlasti ruskéj nebo o Rusích.

Ruská vlast, jenž jest veliká velmi v tu stranu, kdežto stojí ta hvězda polus artykus. V téj zemi lidé křesťané jsú, ale držie v kostelním řádu obyčej řečský, bílí jsú lidé a velmi sliční, mužie i ženy rusé vlasy majíce. Poddáni jsú v daň králi tatarskému, jemuž v tu stranu na vzhod slunce přílezie. Tu jest množstvie veliké drahých kóžek, jakožto sobolów, hranostajów, popeličných i jiných takových. Jest také mnoho rudy stříbrné. A jest vlast studená velmi a až do moře velikého ta vlast *se rozkládá*. V tom moři jsú některací ostrovové, v nichžto se plodie neznámí sokolové a rarohové velmi mnoho, kteréžto odtud do rozličných zemí roznesú etc.

Dokonal jsem s Boží pomocí knihy tyto, jenž slovú Milion Markušovy z Benátek, jenž sprvu tyto věci popsal o obyčejích a o položení krajin na vzhod slunce. A sú dokonány a psány na Letkovicích v sobotu po svaté Markaretě.